

TÜRKİYE ATOM ENERJİSİ KURUMU

RADYASYON KAYNAKLARINA İLİŞKİN MEVZUATA AYKIRI DURUMLARDA ÜLKEMİZDE UYGULANAN YAPTIRIMLARIN İNCELENMESİ, ZAFİYETLERİN TESPİTİ VE GİDERİLMESİ İÇİN ULUSLARARASI MEVZUATA PARALEL OLACAK ŞEKİLDE ÖNERİLER GELİŞTİRİLMESİ

UZMANLIK TEZİ

Hazırlayan
Zeynep Melissa SAVAŞ ŞAHİN

Eylül, 2018- ANKARA

TÜRKİYE ATOM ENERJİSİ KURUMU

RADYASYON KAYNAKLARINA İLİŞKİN MEVZUATA AYKIRI DURUMLARDA ÜLKEMİZDE UYGULANAN YAPTIRIMLARIN İNCELENMESİ, ZAFİYETLERİN TESPİTİ VE GİDERİLMESİ İÇİN ULUSLARARASI MEVZUATA PARALEL OLACAK ŞEKİLDE ÖNERİLER GELİŞTİRİLMESİ

UZMANLIK TEZİ

Hazırlayan
Zeynep Melissa SAVAŞ ŞAHİN

Tez Danışmanı
Dr. Bilgi YÜCEL

Eylül, 2018- ANKARA

Zeynep Melissa SAVAŞ ŞAHİN tarafından hazırlanan Radyasyon Kaynaklarına İlişkin Mevzuata Aykırı Durumlarda Ülkemizde Uygulanan Yaptırımların İncelenmesi, Zafiyetlerin Tespiti ve Giderilmesi İçin Uluslararası Mevzuata Paralel Olacak Şekilde Öneriler Geliştirilmesi adlı bu tezin Atom Enerjisi Uzmanlık tezi olarak uygun olduğunu onaylarım.

Dr. Bilgi YÜCEL
Tez Danışmanı

Bu çalışma, aşağıdaki tez jürisi tarafından Atom Enerjisi Uzmanlık tezi olarak kabul edilmiştir.

(Unvanı, Adı, SOYADI)
(İmza)
Başkan :

(Unvanı, Adı, SOYADI)
(İmza)
Üye :

(Unvanı, Adı, SOYADI)
(İmza)
Üye :

(Unvanı, Adı, SOYADI)
(İmza)
Üye :

(Unvanı, Adı, SOYADI)
(İmza)
Üye :

Bu tez Atom Enerjisi Uzmanlığı Tez Hazırlama Kılavuzu'na uygundur.

ÖZET

RADYASYON KAYNAKLARINA İLİŞKİN MEVZUATA AYKIRI DURUMLARDA
ÜLKEMİZDE UYGULANAN YAPTIRIMLARIN İNCELENMESİ, ZAFİYETLERİN
TESPİTİ VE GİDERİLMESİ İÇİN ULUSLARARASI MEVZUATA PARALEL
OLACAK ŞEKİLDE ÖNERİLER GELİŞTİRİLMESİ

Zeynep Melissa SAVAŞ ŞAHİN
TÜRKİYE ATOM ENERJİSİ KURUMU

Eylül, 2018

TEZ DANIŞMANI: Dr. Bilgi YÜCEL

Tez çalışmasında, radyasyon kaynakları, radyasyon güvenliği, radyoaktif kaynakların emniyeti ile yaptırım kavramlarına ilişkin genel bilgilere yer verilmiştir.

Radyasyon kaynaklarına ilişkin ulusal mevzuatımızda yer alan düzenlemelerin incelenmesinin ardından konu ile ilgili diğer ülke uygulamaları gözden geçirilmiştir.

Yapılan literatür araştırması ile ulaşılan ulusal ve uluslararası kaynaklar ile Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı tarafından yayımlanan konuya ilişkin dokümanlar ülkemizde, radyasyon kaynaklarına uygulanacak yaptırımlarla ilgili etkin bir sistemin oluşturulabilmesi açısından incelenmiştir.

Çalışma sonucunda, ulusal mevzuat, uluslararası yayınlar ve diğer ülkelerin mevzuatında yapılan incelemeler doğrultusunda iyileştirme yapılabileceği değerlendirilen konular raporlanmış, ulusal mevzuata ilişkin öneriler getirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Radyasyon kaynakları, radyasyon güvenliği, radyoaktif kaynakların emniyeti, mevzuata aykırılık, denetim, yaptırım, idari para cezası, geçici iptal, askıya alma, iptal, ceza

ABSTRACT

REVIEW OF THE ENFORCEMENTS IN TURKEY REGARDING RADIATION RESOURCES, DETECTION OF INADEQUACIES AND DEVELOPMENT OF PROPOSALS IN ACCORDANCE WITH THE INTERNATIONAL REGULATIONS

Zeynep Melissa SAVAS SAHIN

TURKISH ATOMIC ENERGY AUTHORITY

September, 2018

SUPERVISOR: Dr. Bilgi YUCEL

In this thesis, general information on radiation sources, radiation safety and security of radioactive sources together with related enforcement concept is investigated. After reviewing the regulations in our national legislation on radiation sources, other countries' related applications have been investigated.

As a result of the literature survey made, the proposals for the formation of an effective system for the enforcement of the radiation resources in the international sources and the related documents published by the International Atomic Energy Agency have been examined.

Finally, a number of improvable items in our national legislation are determined after the evaluation of national and international legislations together with international publications. These improvable items in our national legislation are outlined as a result of this study.

Key words: Radiation sources, radiation safety, security of the radiation sources, inspection, enforcement, sanction, fine, suspension, revocation, punishment, contrary to the legislation

İÇİNDEKİLER

İçindekiler	Sayfa
ÖZET.....	iii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER.....	v
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	viii
TABLolar DİZİNİ.....	iii
SİMGELER ve KISALTMALAR.....	iv
TANIMLAR.....	v
GİRİŞ.....	1
1. LİTERATÜR ÖZETİ.....	3
2. RADYASYON KAYNAKLARI MEVZUATINDA YER ALAN TEMEL KAVRAMLARLA İLGİLİ BİLGİLER.....	4
2.1. Radyasyon Kaynaklarına İlişkin Temel Bilgiler	4
2.2. Radyasyondan Korunma Kavramı	6
2.3. Radyasyon Güvenliği Tanımı	7
2.4. Radyoaktif Kaynakların Emniyeti Tanımı	8
3. YAPTIRIM KAVRAMI.....	9
3.1. İdari Yaptırım	10
3.2. İdari Yaptırımlara İlişkin İncelenmesi Gereken Temel İlkeler	11
3.3. İdari İşlemin Unsurları Yönüyle İdari Yaptırımlar	14
3.4. Ceza Yaptırımı- İdari Yaptırım Ayrımı	14
3.5. İdari Para Cezası	16
4. RADYASYON KAYNAKLARINA İLİŞKİN MEVZUATA AYKIRI DURUMLARDA TÜRKİYE’DE UYGULANAN YAPTIRIMLAR.....	19
4.1. Uluslararası Sözleşmeler.....	21
4.1.1. Nükleer Silahların Yayılmasının Önlenmesine İlişkin Andlaşma	21
4.1.2. Nükleer Maddelerin Fiziksel Korunması Hakkında Sözleşme (CPPNM).....	23
4.1.3. Nükleer Güvenlik Sözleşmesi	24
4.1.4. Nükleer Terörizmin Önlenmesine İlişkin Uluslararası Sözleşme	25
4.2. Türkiye Atom Enerjisi Kurumu Mevzuatında Uygulanan Yaptırımlar	26
4.2.1. 2690 sayılı Türkiye Atom Enerjisi Kurumu Kanunu	26
4.2.2. Radyasyon Güvenliği Tüzüğü.....	29
4.2.3. Radyasyon Güvenliği Yönetmeliği	30
4.2.4. Radyasyon Güvenliği Denetimleri ve Yaptırımları Yönetmeliği	34

4.2.5. Endüstriyel Radyografide Radyasyondan Korunma ve Lisanslama Yönetmeliği.....	35
4.2.6. Gamma ve Elektron Demeti Işınlama Tesislerinin Güvenliği ve Lisanslanması Yönetmeliği.....	37
4.2.7. Yüksek Aktiviteli Kapalı Radyoaktif Kaynakların ve Sahipsiz Kaynakların Kontrolü Yönetmeliği	38
4.2.8. Tıpta Tedavi Amacıyla Kullanılan İyonlaştırıcı Radyasyon Kaynaklarını İçeren Tesislere Lisans Verilmesi Yönetmeliği	40
4.2.9. Radyoaktif Madde Kullanımından Oluşan Atıklara İlişkin Yönetmelik	41
4.2.10. Radyoaktif Atık Yönetimi Yönetmeliği	42
4.2.11. Radyoaktif Maddenin Güvenli Taşınması Yönetmeliği	42
4.2.12. Kontrollü Alanlarda Çalışan Harici Görevlilerin İyonlaştırıcı Radyasyondan Kaynaklanabilecek Risklere Karşı Korunmasına Dair Yönetmelik	43
4.3. Radyasyon Kaynaklarına İlişkin Suçlara Türkiye’de Uygulanan Ceza Yaptırımları.....	45
5. RADYASYON KAYNAKLARINA İLİŞKİN MEVZUATA AYKIRI DURUMLARDA ÇEŞİTLİ ÜLKELERDEKİ UYGULAMALAR	49
5.1. Almanya.....	49
5.2. Amerika Birleşik Devletleri	50
5.3. Birleşik Krallık.....	53
5.4. Fransa.....	55
5.5. Japonya.....	57
5.6. Kanada	58
5.7. Kore Cumhuriyeti	60
5.8. Rusya Federasyonu	63
5.9. Ülke Uygulamalarının Karşılaştırılması	64
6. ULUSLARARASI KURULUŞLARIN RADYASYON KAYNAKLARINA İLİŞKİN YAYINLARININ İNCELENMESİ.....	85
6.1. Yaptırım Uygulanırken Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar	91
6.2. Yaptırım Çeşitleri.....	91
6.3. Yaptırım Prosedürünün Uygulanması.....	93
6.4. Paydaşların Bilgilendirilmesi	93
6.5. Düzenleyici Kurumun Uluslararası Kuruluşlarla Paylaşması Gereken Bilgiler	94
7. TÜRK MEVZUATINA İLİŞKİN ÖNERİLER	95
7.1. 2690 Sayılı Türkiye Atom Enerjisi Kanunu’na İlişkin Öneriler.....	95
7.2. Türk Ceza Kanunu’na İlişkin Öneriler.....	101
7.3. Radyasyon Güvenliği Yönetmeliği’ne İlişkin Öneriler	104
7.4. Radyoaktif Maddenin Güvenli Taşınması Yönetmeliği’ne İlişkin Öneriler.....	105
7.5. Kontrollü Alanlarda Çalışan Harici Görevlilerin İyonlaştırıcı Radyasyondan Kaynaklanabilecek Risklere Karşı Korunmasına Yönetmeliğe İlişkin Öneriler	106

7.6. İdari Para Cezalarının Düzenlenmesine İlişkin Yönetmelik Taslağı	107
8. NÜKLEER DÜZENLEME KURUMUNUN KURULMASININ RADYASYON KAYNAKLARINA İLİŞKİN MEVZUATA AYKIRI DURUMLARDA ÜLKEMİZDE UYGULANAN YAPTIRIMLARA ETKİSİ	114
SONUÇ ve TARTIŞMA	117
KAYNAK LİSTESİ	120
ETİK KURALLARA UYGUNLUK BEYANI	125
ÖZGEÇMİŞ	126

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil	Sayfa
Şekil 1. Denetimi yapılan kuruluşların uygulama alanlarına göre dağılımı	6
Şekil 2. Yaptırım sistemi	92

TABLolar DİZİNİ

Tablo	Sayfa
Tablo 1. Halk ve radyasyon görevlileri için belirlenen tüm vücut yıllık etkin doz sınırları.....	7
Tablo 2. Güvenlik ve emniyet kavramları arasındaki temel farklılıklar.....	8
Tablo 3. Radyasyon kaynaklarına ilişkin mevzuata aykırı durumlarda Türkiye’de uygulanan idari yaptırımlar	44
Tablo 4. Radyasyon kaynaklarına ilişkin mevzuata aykırı durumlarda Türkiye’de uygulanan ceza yaptırımları.....	48
Tablo 5. İncelenen ülkelerde düzenlenen suç/kabahat türlerine göre uygulanan yaptırımlara ilişkin karşılaştırma tabloları	64
Tablo 6. Önerilen denetim sıklığı	87
Tablo 7. Verilen doz aralıklarında radyasyonun insan vücudu üzerindeki etkileri	101

SİMGELER ve KISALTMALAR

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
ASN	: The French Nuclear Safety Authority (Fransız Nükleer Güvenlik Kurumu)
CPPNM	: Convention on the Physical Protection of Nuclear Material (Nükleer Maddelerin Fiziksel Korunması Hakkında Sözleşme)
EURATOM	: Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu
IAEA	: International Atomic Energy Agency
ICRP	: Uluslararası Radyasyondan Korunma Komisyonu
ICSANT	: International Convention for the Suppression of Acts of Nuclear Terrorism (Nükleer Terörizmin Önlenmesine İlişkin Uluslararası Sözleşme)
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
mSv	: miliSievert
NPT	: Nükleer Silahların Yayılmasının Önlenmesine İlişkin Andlaşma
TAEK	: Türkiye Atom Enerjisi Kurumu
TCK	: Türk Ceza Kanunu
UAEA	: Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı
USNRC	: United States Nuclear Regulatory Commission (ABD Nükleer Düzenleme Komisyonu)

TANIMLAR

Acil durum: İyonlaştırıcı radyasyon kaynaklarına ilişkin tesis, uygulama ve faaliyetler sırasında istenmeyen bir olay veya kaza sonucu radyasyon dozu alınması veya radyoaktif bulaşma sonucunda ortaya çıkabilecek olumsuz etkilerin azaltılması için acil önlem alınmasını gerektirecek durumları ifade eder.

Denetim: Yetkilendirilmek üzere Kuruma başvuran veya yetkilendirilmiş gerçek veya tüzel kişilerin Kurum tarafından radyasyon güvenliği açısından incelenmesini ifade eder.

Dereceli yaklaşım: Güvenlik gereklerinin uygulanmasında faaliyetin özellikleri, radyasyona maruz kalma olasılığı ve maruz kalınan radyasyonun büyüklüğü ile orantılı bir yaklaşım uygulanmasını ifade eder.

Doğal radyasyon: Canlıların bünyesinde bulunan doğal radyoizotopların oluşturduğu radyasyonu, yer kabuğunda bulunan radyoizotopların sebep olduğu radyasyonu ve kozmik ışınların oluşturduğu radyasyonu ifade eder.

Fisyon: Bir nötronun, uranyum gibi ağır bir element atomunun çekirdeğine çarparak yutulması, bunun sonucunda bu atomun kararsız hale gelerek daha küçük iki veya daha fazla farklı çekirdeğe bölünmesi reaksiyonunu ifade eder.

Halk: Mesleki ve tıbbi ışınlama durumları dışında, planlanmış ışınlamalar nedeniyle radyasyona maruz kalan kişileri ifade eder.

Harici görevli: Yetkilendirilen kişi ve çalıştırdığı kişiler dışında, kontrollü alanlarda geçici veya sürekli olarak kendi adına iş yürüten veya yüklenici tarafından çalıştırılan A-sınıfı çalışanını ifade eder.

İyonlaştırıcı radyasyon: Madde içerisinden geçerken ortama enerji aktarmak sureti ile ortamdaki atomları doğrudan veya dolaylı yollarla iyonlaştıran radyasyonu ifade eder.

Kurum: Türkiye Atom Enerjisi Kurumunu ifade eder.

Nükleer madde: Uranyum, toryum, plütonyum ile diğer bölünebilir maddelerin Kurum tarafından belirlenen izotopları ile fiziksel ve kimyasal formlarını ifade eder.

Nükleer tesis: Kurum tarafından nükleer emniyetin ve nükleer güvenliğin göz önüne alınması gerektiği belirlenen, nükleer maddenin üretildiği, işlendiği, kullanıldığı, bulundurulduğu, yeniden işlendiği veya depolandığı her türlü tesisi ifade eder.

Radyasyon: Doğrudan veya dolaylı olarak etkileştiği ortamda iyon çifti oluşturma kapasitesine sahip iyonlaştırıcı radyasyonu ifade eder.

Radyasyon faaliyeti: Radyoaktif kaynakların ithalatı, ihracatı, taşınması, ticareti gibi faaliyetleri ifade eder.

Radyasyon görevlisi: Radyasyon kaynağı ile yürütülen faaliyetlerden dolayı görevi gereği, Radyasyon Güvenliği Yönetmeliği'nin 10 uncu maddesinde toplum üyesi kişiler için belirtilen doz sınırlarının üzerinde radyasyona maruz kalma olasılığı olan kişiyi ifade eder.

Radyasyon kaynağı: Radyoaktif kaynakları ve radyasyon üreten veya radyoaktif kaynak içeren cihazları ifade eder.

Radyasyon tesisi: Radyasyon kaynaklarının kullanılması, imal edilmesi, üretilmesi, bakımı, onarımı, radyoaktif atıkların zararsız hale getirilmesi gibi amaçlarla kurulan özel olarak tasarlanmış mekânları ifade eder.

Radyasyon uygulaması: Radyasyon kaynaklarının tanı, tedavi, görüntüleme, güvenlik, ölçüm, analiz, eğitim ve araştırma gibi amaçlarla kullanıldığı ve bulundurulduğu uygulamaları ifade eder.

Radyasyondan korunma sorumlusu: Radyasyon tesisine, radyasyon uygulamasına veya radyasyon faaliyetine özgü olarak Kurum tarafından belirlenmiş nitelikleri taşıyan ve Kurum tarafından belirlenen görevleri yerine getirmek üzere lisans sahibi tarafından görevlendirilen ve Kurum tarafından uygun görülen kişiyi ifade eder.

Radyoaktif atık: Serbestleştirme sınırlarının üzerinde aktivite konsantrasyonu içeren ve bir daha kullanılması düşünülmeyen radyoaktif maddeler ile radyoaktif madde bulaşmış ya da radyoaktif olmuş yapı, sistem, bileşen ve malzemeleri ifade eder.

Radyoaktif kaynak: İçeriğindeki radyoaktif maddeden faydalanılarak radyasyon uygulamalarında kullanılmak üzere üretilen açık veya kapalı kaynakları ifade eder.

Radyoaktif madde: Çekirdekleri kendiliğinden bozunuma uğrayarak radyasyon yayan izotop veya izotopları içeren maddeleri ifade eder.

Sabotaj: Radyoaktif madde salmak veya radyasyona maruz bırakmak suretiyle doğrudan veya dolaylı olarak tesis çalışanlarının, halkın ve çevrenin sağlık ve güvenliğini tehlikeye sokabilecek, nükleer tesislere veya nükleer maddelere karşı yapılan saldırı dâhil her türlü kötü niyetli, zarar verici ve kasıtlı hareketi ifade eder.

Saha: Nükleer tesisin yer aldığı etrafı fiziksel bariyerlerle çevrili, giriş ve çıkışı kontrollü ve yetkilendirilen kişinin otoritesi altında olan yeri ifade eder.

Transit geçiş: Bir ülkeden başka bir ülkeye olmak üzere Türkiye Cumhuriyeti sınırları ya da hava sahası içerisinde radyasyon kaynaklarının taşınmasını ifade eder.

Yetki: Bir faaliyeti yerine getirmek üzere Türkiye Atom Enerjisi Kurumu tarafından verilen lisans, izin veya onayı ifade eder.

Yetkilendirilen kişi: Yetki gerektiren herhangi bir faaliyeti yerine getirmek üzere Türkiye Atom Enerjisi Kurumu tarafından yetkilendirilen kişiyi ifade eder.

GİRİŞ

Günümüzde, gerçekleşen teknolojik gelişmeler ve artan dünya nüfusu nedeni ile iyonlaştırıcı radyasyonun kullanımı her geçen gün artmakta ve tıp, endüstriyel, gıda sektörü gibi birçok alanda radyasyon kaynaklarından faydalanılmaktadır. Bu nedenle radyasyon kaynaklarına ilişkin güvenli kullanımın ve kaynak emniyetinin sağlanması için etkin bir mevzuat oluşturulması ve uygulanabilirliğinin sağlanması önem arz etmektedir.

2690 sayılı Kanunda belirtildiği üzere, iyonlaştırıcı radyasyon kaynakları ile yapılan çalışmalarda radyasyonun zararlarına karşı korunmayı sağlayıcı ilkeleri, önlemleri ve hukuki sorumluluk sınırlarını saptamak, Türkiye Atom Enerjisi Kurumunun (TAEK) görev ve yetkileri arasında sayılmaktadır.

TAEK'in görevlerini etkili bir biçimde ve ivedilikle yerine getirebilmesi için yaptırımların mevzuat ile belirlenmesi, aykırılıkların tespiti ve olası aykırılık durumlarında gerekli yaptırımların uygulanması, kurallara uyulması konusunda itici güç olma ve caydırıcılık açısından son derece önemlidir.

Gerçekleştirilen tez çalışması ile radyasyon güvenliği ve radyoaktif kaynakların emniyeti konusunda Türk mevzuatında yer alan yaptırımların incelenmesi, yaptırım alanında mevcut eksikliklerin tespit edilmesi, yaptırımların caydırıcı olması açısından uluslararası uygulamalara yer verilerek öneriler geliştirilmesi ve yol gösterici bir doküman hazırlanması amaçlanmaktadır.

Tezin ilk bölümü konuya ilişkin yapılan literatür çalışmasına ayrılmış, ikinci bölümünde radyasyon kaynakları mevzuatında yer alan temel kavramlar sunulmuştur. Tezin üçüncü bölümünde, yaptırımların önemini açıklamak üzere yaptırımların tanımı, amacı, türleri ve ceza yaptırımı ile idari yaptırımlar arasındaki temel farklar genel olarak açıklanmıştır. Dördüncü bölümde, radyasyon kaynaklarına ilişkin mevzuata aykırı durumlarda Türk mevzuatında yer alan düzenlemelere yer verilmiştir. Beşinci bölümde Almanya, ABD, Birleşik Krallık (İngiltere), Fransa, Japonya, Kanada, Kore Cumhuriyeti, Rusya Federasyonu'nun yer aldığı 8 ülkenin radyasyon kaynaklarına ilişkin mevzuata aykırı

durumlardaki ulusal yaklaşımları incelenmiş ve bu ülkelerin konuya ilişkin ulaşılabilen yasal düzenlemelerine yer verilmiştir.

Altıncı bölümde uluslararası kuruluşların radyasyon kaynaklarına ilişkin yayınları incelenmiş, yedinci bölümde konuya ilişkin temel bilgiler, uluslararası tavsiyeler ve diğer ülkelerin yasal düzenlemelerinden yola çıkılarak Türk mevzuatına öneriler getirilmiştir. Sonuç bölümünde ise çalışmadan elde edilen bulgular sunulmuştur.

1. LİTERATÜR ÖZETİ

Radyasyon kaynaklarına ilişkin mevzuata aykırı durumlar ve bu durumlarda uygulanan yaptırımlar ile ilgili yapılan literatür araştırması sonucunda Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı (UAEA) Güvenlik Serileri içerisinde konuya yer verildiği görülmüştür.

Tez çalışmasında, denetim ve yaptırımlar hususunda izlenmesi gereken ana adımlar ile ilgili özellikle UAEA tarafından yayımlanan “Regulatory Control of Radiation Source” başlıklı Radyasyon Kaynaklarının Düzenleyici Kontrolü Kılavuzundan ve “Inspection of Radiation Sources and Regulatory Enforcement” başlıklı Radyasyon Kaynaklarının Denetimi ve Düzenleyici Yaptırım Kılavuzundan faydalanılmıştır.

Tez çalışmasında, radyasyondan korunma, radyasyon güvenliği ve radyoaktif kaynakların emniyeti kavramlarından bahsedilmiş, konuya ilişkin UAEA’nın Terimler sözlüğünden, ulusal mevzuatta yer alan yönetmeliklerden ve TAEK dokümanlarından faydalanılmıştır.

Yaptırım, idari yaptırım ve ceza yaptırımı kavramlarından bahsedilirken ise anayasa hukuku, idare hukuku gibi hukuk dallarına ilişkin kaynaklardan ve konuya ilişkin yazılan makale ve tezlerden faydalanılmıştır.

Tez çalışması sırasında yararlanılan diğer kaynaklar arasında uluslararası sözleşmeler, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ve kanunları, bunlara ilişkin açıklayıcı metinler, ilgili diğer mevzuat, ulusal ve uluslararası alanda yayımlanmış akademik kitap, makale, tez, süreli yayınlar, uluslararası kuruluşlara ait tavsiye kararları, yayınlar ve sair metinler yer almaktadır.

Tezde radyasyon kaynaklarına ilişkin mevzuata aykırı durumlarda diğer ülkelerin uyguladığı yaptırımlar incelenmiştir. İlgili bölümde Almanya, ABD, Birleşik Krallık (İngiltere), Fransa, Japonya, Kanada, Kore Cumhuriyeti, Rusya Federasyonu’nun yer aldığı 8 ülkenin ulusal yaklaşımları incelenmiş ve bu ülkelerin ulaşılan yasal düzenlemelerine yer verilmiştir. Türkiye’nin ve diğer ülkelerin konuya ilişkin düzenlemeleri ve konuya ilişkin uluslararası dokümanlar incelenerek ülkemizdeki yaptırımlar hususunda hangi iyileştirmelerin yapılması gerektiği ortaya konulmaya çalışılmıştır.

2. RADYASYON KAYNAKLARI MEVZUATINDA YER ALAN TEMEL KAVRAMLARLA İLGİLİ BİLGİLER

Radyasyon kaynaklarına ilişkin mevzuat hazırlanırken temel amaç, iyonlaştırıcı radyasyonun zararlı etkilerine karşı çalışanların, halkın ve çevrenin radyasyon güvenliğini sağlamaktır.

Tezin bu bölümünde öncelikle radyasyon kaynaklarına ilişkin temel bilgiler ile radyasyon kaynaklarının dünyadaki ve Türkiye’deki kullanımına ilişkin sayısal bilgilere, ardından mevzuatın hazırlanmasında üzerinde durulan temel kavramlar olan radyasyondan korunma, radyasyon güvenliği ve radyoaktif kaynakların emniyeti ile ilgili temel bilgilere yer verilmektedir. Güvenlik ve emniyet kavramları arasındaki temel farklılıklar ise Tablo 2 ile açıklanmaktadır.

2.1. Radyasyon Kaynaklarına İlişkin Temel Bilgiler

Radyasyon, temel olarak iyonlaştırıcı radyasyon ve iyonlaştırıcı olmayan radyasyon olarak iki sınıfa ayrılabilir. İyonlaştırıcı olmayan radyasyon, iyonlaşmaya sebep olmayan elektromanyetik dalgalarıdır ve 2690 sayılı Kanun kapsamında yer almaması nedeni ile bu tez çalışması kapsamında incelenmemektedir. İyonlaştırıcı radyasyon, madde içerisinden geçerken enerjisini ortama aktarmak suretiyle ortamdaki atomları doğrudan veya dolaylı yollarla etkileyerek iyon çiftleri oluşturabilen X-ışınları ve gama ışınları ile alfa parçacıkları, beta parçacıkları, ağır iyonlar ve serbest nötronlar gibi parçacıklardır.

İyonlaştırıcı radyasyon kaynakları, bilim ve teknolojideki gelişmeler paralelinde günümüzde endüstri, tıp, güvenlik, tarım, hayvancılık, araştırma, eğitim gibi birçok alanda kullanılmaktadır. Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin yakından takip edildiği gelişen teknolojik imkânlar çerçevesinde kullanılan radyasyon kaynaklarının sayıları hızla artmaktadır.

Radyasyon uygulamaları, iyonlaştırıcı radyasyonun kontrollü olarak kullanıldığı yasal düzenlemelere tabi faaliyetlerdir. Bu yasal düzenlemeler; mesleki, tıbbi ve toplum ışınlamalarına karşı radyasyondan korunmanın, radyasyon güvenliğinin ve radyoaktif

kaynakların emniyetinin sağlanmasına ilişkin kural ve standartları kapsar; radyasyonun güvenli kullanımına yönelik bilimsel, teknik ve idari gereklilikleri belirler. 2690 sayılı Türkiye Atom Enerjisi Kurumu Kanunu uyarınca iyonlaştırıcı radyasyonun ve radyoaktif maddelerin güvenli kullanımına ilişkin düzenlemeler ile yetkilendirme ve denetleme faaliyetleri, TAEK tarafından sürdürülmektedir.

2690 sayılı Kanuna dayanarak yayımlanan Radyasyon Güvenliği Tüzüğü ve Radyasyon Güvenliği Yönetmeliği kapsamına giren radyasyon kaynaklarının imal, ithal ve ihraç edilmesi, alınması, satılması, taşınması, depolanması, bakımı, onarımı, kurulması, sökülmesi, değiştirilmesi, radyasyon kaynaklarıyla çalışılabilmesi ve her türlü amaçla bulundurulması ve kullanılması için TAEK'ten lisans alınması zorunludur.

Faaliyetleri yürütecek kişi/kurum/kuruluşlar, lisans almak için radyasyon uygulamasına özgü olarak TAEK tarafından belirlenen bilgi ve belgelerle birlikte başvuruda bulunur. Radyasyon uygulamasına ilişkin lisans başvurusunun ve yerinde yapılan radyasyon kontrolünün uygun bulunması halinde lisans belgesi düzenlenir. Düzenlenen lisans belgesi 5 yıl geçerlidir.

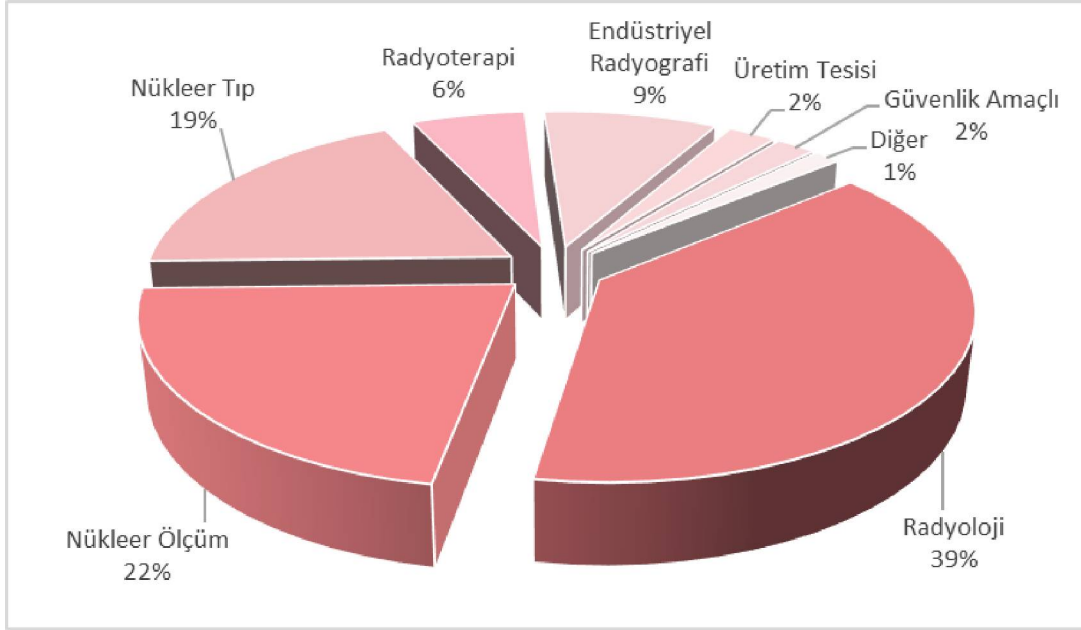
Radyasyon kaynaklarının bulundurulduğu ve kullanıldığı yerlerde koşulların yetkilendirilmeye uygunluğunun tespitine yönelik olarak radyasyon kontrolü ve yetkilendirme koşullarının devamlılığının sağlanıp sağlanmadığının tespitine yönelik olarak radyasyon güvenliği denetimleri yapılmaktadır.

TAEK tarafından yayımlanan Türkiye'de Radyasyon Kaynakları-2017 Raporunda (TAEK, 2018) belirtildiği üzere, 2017 yılı sonu itibarıyla ülke genelinde toplam 18.207 kuruluştaki X-ışını cihazları, kapalı ve açık radyoaktif maddeler ile kapalı radyoaktif madde bulunduran cihazlar kullanılmaktadır.

Sürdürülmekte olan yetkilendirme ve denetim faaliyetleri kapsamında 2017 yılı içerisinde yetkilendirmeye ilişkin 16.958 işlem yapılmış, ülke genelinde toplam 4.528 kuruluştaki 8.524 radyasyon kaynağını kapsamak üzere radyasyon güvenliği denetimi ve radyasyon kontrolü faaliyeti gerçekleştirilmiştir (TAEK, 2018).

2017 yılı içerisinde radyasyon güvenliği denetimi yapılan kuruluşların uygulama alanlarına göre dağılımları Şekil 1’de verilmektedir.

Şekil 1. Denetimi yapılan kuruluşların uygulama alanlarına göre dağılımı

(TAEK, 2018)

2.2. Radyasyondan Korunma Kavramı

Radyasyondan korunma sistemi, iyonlaştırıcı radyasyonla yapılan her türlü ışınlamanın gerekli ve yararlı olduğundan emin olunması, yapılan ışınlamada mümkün olan en düşük dozun alınması ve alınan doz eşdeğerinin müsaade edilen sınırları geçmemesinin sağlanması esasına dayanmaktadır. ICRP ve Türk mevzuatında yer alan düzenlemeler ile görüldüğü üzere radyasyondan korunma sisteminin kabul edilen üç temel prensibi bulunmakta olup bu prensipler aşağıda verilmektedir:

- Uygulamanın Gerekliliği: Pozitif net bir yarar sağlamadıkça hiçbir ışınlamaya izin verilmemelidir.
- Optimizasyon: Gerekçelendirilmiş uygulamalarda, ekonomik ve sosyal faktörler göz önünde bulundurularak bütün radyasyon ışınlamalarında makul ve mümkün olan en düşük dozun alınması sağlanmalıdır.

- Doz Sınırlandırması: Bireylerin maruz kalacağı radyasyon dozu ICRP tarafından tavsiye edilen doz sınırlarını aşmamalıdır (Arıkan, 2007).

ICRP tarafından halk ve radyasyon görevlileri için belirlenmiş doz sınırları Tablo 1’de verilmektedir.

Tablo 1. Halk ve radyasyon görevlileri için belirlenen tüm vücudun maruz kalabileceği yıllık etkin doz sınırları

	İzin Verilen Azami Doz Sınırı (mSv/yıl)	İzin Verilen Azami Doz Sınırı (mSv/ 5 yılın ortalaması)
Halk	5 (Normal koşullarda yılda 1 mSv’i geçmemelidir. Özel durumlarda; ardışık beş yılın ortalaması 1 mSv olmak üzere yılda 5 mSv’e kadar izin verilir.)	1
Radyasyon Görevlisi	50 (Normal koşullarda yılda 20 mSv’i geçmemelidir. Özel durumlarda; ardışık beş yılın ortalaması 20 mSv olmak üzere yılda 50 mSv’e kadar izin verilir.)	20

(ICRP, 2007)

2.3. Radyasyon Güvenliği Tanımı

Güvenlik, UAEA Tanımlar Sözlüğünde, “ halkın ve çevrenin radyasyon risklerinden ve radyasyon riski taşıyan faaliyet ve aktivitelerden korunması” olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca UAEA Güvenlik Standartlarında güvenliğin; nükleer tesislerin güvenliği, radyasyon güvenliği, radyoaktif atık yönetiminin güvenliği ve radyoaktif maddelerin güvenli taşınması anlamında kullanıldığı belirtilmektedir (IAEA, 2007a).

Güvenlik kavramı, normal şartlardaki radyasyon riski, acil durumlardan kaynaklanan radyasyon riski ve radyasyon kaynaklarının üzerindeki kontrolün kaybedilmesinin

sonuçları ile ilgilenmektedir. Güvenlik önlemleri, acil durumların meydana gelmesini önlemeye yönelik eylemleri ve meydana gelmesi durumunda sonuçlarının hafifletilmesi için ortaya konan düzenlemeleri içermektedir.

2.4. Radyoaktif Kaynakların Emniyeti Tanımı

Nükleer emniyet, UAEA Tanımlar Sözlüğünde, “nükleer ve diğer radyoaktif maddeleri, bu maddeleri içeren tesisleri hedef alan hırsızlık, sabotaj, yetkisiz erişim, yasadışı ticaret veya diğer kötü niyetli eylemlerin önlenmesi, tespit edilmesi ve bu eylemlere karşılık verilmesi” olarak tanımlanmaktadır.

Radyoaktif kaynakların emniyeti ise UAEA tarafından “radyoaktif kaynakların çalınması, kaybolması, yetkisiz kişilerin eline geçmesi veya sabotaj gibi durumları önlemek üzere alınan tedbirler” olarak tanımlanmaktadır.

Tablo 2. Güvenlik ve emniyet kavramları arasındaki temel farklılıklar

	HEDEF
GÜVENLİK	• Halkın, çalışanların ve çevrenin radyasyonun potansiyel zararlı etkilerinden korunması • Radyasyon görevlilerinin çalışma koşullarının güvenli hale getirilmesi • Kaza ve olayların önlenmesi • Kaza ve olayların meydana gelmesi durumunda sonuçlarının hafifletilmesi
EMNİYET	• Radyasyon kaynaklarının potansiyel kötü niyetli eylemlerden korunması • Radyasyon kaynaklarına yönelik hırsızlık, sabotaj, yetkisiz erişim, yasadışı ticaret veya diğer kötü niyetli eylemlerin önlenmesi • Olası terör eylemlerinin önlenmesi • Kötü niyetli eylemlerin tespit edilmesi ve bu eylemlere karşılık verilmesi

3. YAPTIRIM KAVRAMI

Tezin bu bölümünde mevzuatın uygulanmasında yaptırımların önemini açıklamak üzere yaptırımların tanımı, amacı, türleri ve ceza yaptırımı ile idari yaptırımlar arasındaki temel farklar genel olarak açıklanmıştır.

Hukuk düzeni tarafından kurallara uyulmasını sağlamak amacıyla kuralı ihlal edene bir cevap olarak dışarıdan uygulanan ve çoğu zaman acı verici niteliğe sahip psikolojik ya da maddi tepkiye “yaptırım” adı verilmektedir (Toroslu, 2007). Yaptırım, idarenin üstlenmiş bulunduğu görevleri ivedilikle ve etkili bir biçimde yerine getirebilmesinin aracıdır.

Aksi yönde görüşler bulunmakla birlikte Türk hukuk sisteminde, “yaptırım” ve “müeyyide” terimlerinin, eş anlamlı olduğu kabul edilmektedir (Kızılyar, 2013).

Yaptırım, hukuk düzeni tarafından belirlenmiş kurallara uymama karşısında bir tepki olarak ortaya çıkmaktadır ve temel amaç kişinin kurallara uymasını sağlamaktır.

Ceza yaptırımları, ceza kanunları veya diğer kanunlardaki ilgili hükümler ile tayin olunmuş, kanunda unsurları belirtilmiş, yani tipe uygun, hukuka aykırı ve kusurlu hareket olarak tanımlanan “suç” kavramı karşısında hukuk düzenin öngördüğü, yargısal bir kararla bazı yoksunluklara tabi kılan yaptırımlar olarak tanımlanabilir (Demirbaş, 2016). 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 45 inci maddesinde belirtildiği üzere, ceza yaptırımlarının türleri adli para cezası ve hapis cezası olarak karşımıza çıkmaktadır.

İdarenin, bir yargı kararı olmadan, yasayla kendisine tanınan bir yetkiye dayanarak idare hukuku esaslarına göre, doğrudan doğruya idari kararların gereklerinin yerine getirilmesi amacıyla uyguladığı yaptırımlara, “idari yaptırım” adı verilmektedir (Zanobini, 1964). Uyuşmazlık Mahkemesine göre, “...kanunun öngördüğü bir cezanın idarenin bir organının eliyle uygulanabilmesi...” uygulanan yaptırımın idari yaptırım olarak adlandırılabilmesi için yeterlidir. (Uyuşmazlık Mahkemesi, Karar tarihi: 08/05/1998, E.1998/10, K.1998/12) Öğreti ve yargı kararlarından anlaşıldığı üzere, bu yaptırımlar idare tarafından idare

hukukuna özgü usullerle karara bağlanması ve yine idarece uygulanması nedeniyle “idari yaptırım” adını almıştır.

3.1. İdari Yaptırım

İdarenin hukuki sonuç doğurmaya yönelik irade açıklamalarına “idari işlem” denir (Gözler, 2015). İdari yaptırımlar ise idarenin bir yargı kararına gerek olmadan, yasaların açıkça verdiği bir yetkiye dayanarak ve idare hukuku ilkelerini dikkate alarak idari işlemlerle uyguladığı cezalardır (Erdoğan, 2012). İdari yaptırımların diğer idari işlemlerden ayrılan yönü ise cezalandırıcı ve caydırıcı olmalarıdır. İdari yaptırımların idari işlem niteliği, onların adli cezalardan ayrıldığı ve tamamen idari yargı kapsamında olması gerektiğinin en açık göstergesidir.

30/3/2005 tarihli ve 5326 sayılı Kabahatler Kanunu’nun 16 ncı maddesinde:

“(1) Kabahatler karşılığında uygulanacak olan idari yaptırımlar, idari para cezası ve idari tedbirlerden ibarettir.

(2) İdari tedbirler, mülkiyetin kamuya geçirilmesi ve ilgili kanunlarda yer alan diğer tedbirlerdir.”

denilmektedir. Buna göre idari yaptırımlar, idari para cezası, mülkiyetin kamuya geçirilmesi ve ilgili kanunlarda yer alan diğer idari tedbirlerden oluşmaktadır. İdari para cezası ve mülkiyetin kamuya geçirilmesi dışında, yaptırım uygulamaya yetkili kılınmış idari merciler tarafından uygulanan çok çeşitli yaptırımlar bulunmaktadır. İşyerinin kapatılması, bir meslek ve sanatın yerine getirilmesinin yasaklanması, radyo ve televizyon yayınının durdurulması bunlardan bir kısmını oluşturur (Erdoğan, 2012).

Kabahatler Kanunu’nun “Saklı tutulan hükümler” başlıklı 19 (1) maddesinde ise;

“Diğer kanunlarda kabahat karşılığında öngörülen belirli bir süre için;

a) Bir meslek ve sanatın yerine getirilmemesi,

b) İşyerinin kapatılması,

c) Ruhsat veya ehliyetin geri alınması,

d) Kara, deniz veya hava nakil aracının trafikten veya seyrüseferden alıkonulması,

Gibi yaptırımlara ilişkin hükümler, ilgili kanunlarda bu Kanun hükümlerine uygun değişiklik yapılmıca kadar saklıdır.

denilmektedir.

3.2. İdari Yaptırımlara İlişkin İncelenmesi Gereken Temel İlkeler

- Belirlilik ilkesi: Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 2 nci maddesinde yer alan "hukuk devleti ilkesi"nin temel ilkelerinden biri "belirlilik"tir. Bu ilkeye göre, yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır ve uygulanabilir olması gereklidir (Anayasa Mahkemesi'nin 14/10/2015 tarihli ve E.2015/94, K.2016/27 sayılı kararı). Anayasa'nın 125 inci maddesinde öngörülen idarenin yargısal denetimi, idarenin her türlü işlem ve eylemlerinin denetimini kapsadığından idari işlem niteliğindeki idari yaptırım kararları belirlilik ilkesine uygun olarak verilmelidir.
- Ölçülülük ilkesi: Anayasa Mahkemesi içtihatlarında hukukun genel ilkeleri arasında belirtilmiş olan "suç ve cezada oranlılık" ilkesi, hukuk devleti ilkesinin gereği olarak idare hukukuna uyarlanmalı ve idari yaptırımlar uygulanırken dikkate alınmalıdır. Danıştay 10. Dairesinin 6/5/2002 tarihli, 2001/4603 E. , 2002/1358 K. sayılı kararında *"bir yıla kadar yayın durdurulması cezasının idareye tanınan takdir yetkisinin, mutlak ve sınırsız olmayıp, ihlalin ağırlığı ile orantılı ve hakkaniyet ilkesine uygun şekilde kullanılmasının zorunlu olduğu..."* gerekçesiyle ölçülülük ilkesinde takdir yetkisinin sınırsız bir kavram olmadığı vurgulanmıştır.
- Kanunilik ilkesi: Anayasa'nın 123 üncü maddesinde, "idarenin kuruluş ve görevleriyle bir bütün olduğu ve kanunla düzenleneceği" belirtilmektedir. Buradan çıkarılacak sonuç, idari yaptırımların kanuni bir dayanağının olmasının anayasal bir gereklilik olduğu yönündedir.

Kanunilik ilkesi, hem TCK'de hem de Kabahatler Kanunu'nda yer almış bir ilkedir. Tıpkı ceza yaptırımları gibi idari yaptırımlar da kişi hak ve özgürlükleriyle ilgili olduğundan hangi eylemlerin ihlal teşkil edeceği ve karşılığında ne gibi bir

yaptırım uygulanacağı “kanunla” belirlenmelidir (Erdoğan,2012). Kabahatler Kanunu’nun 4 üncü maddesinde, “Hangi fiillerin kabahat oluşturduğu, kanunda açıkça tanımlanabileceği gibi; kanunun kapsam ve koşulları bakımından belirlediği çerçeve hükmün içeriği, idarenin genel ve düzenleyici işlemleriyle de doldurulabilir.” hükmü yer almaktadır.

İdarî yaptırımların kanunda düzenlenmesi veya kanunun açıkça verdiği yetkiye dayanarak idarenin düzenleyici işlemlerinde öngörülmesi gerekmektedir. İdare ancak yetkili kılındığı konularda yaptırımı gerektiren fiilin saptanması halinde koşullarına uygun olarak tesis edilen idarî işlemlerle yaptırım kararını uygulayabilir (Danıştay 10. Dairesi 05/12/2003 tarihli ve 2002/521 Esas, K: 2003/477 sayılı kararı).

- Gerekçeli olma ilkesi: Anayasa’nın 141 inci maddesinde belirtildiği üzere, mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olmalıdır. Bu hüküm karşısında idari yaptırıma karar veren merciin mahkeme olması halinde kararın gerekçeli olacağı tartışmasızdır. Ancak mahkeme haricinde, idari yaptırıma karar verilmesi halinde kararın gerekçeli olması ilkesi, Kabahatler Kanunu’nda açıkça düzenlenmemiştir. Her idari işlem gerekçeli olmak zorundadır. Ancak idari yaptırım kararlarında, mahkeme kararlarında olduğu gibi eylemin hukuki durumu nitelendiren, varılan sonucu açıklayan ayrıntılı bir gerekçe beklemek kanunun ruhuna uygun değildir. Yapılan idari işlemin maksadına uygun olarak, yaptırım gerektiren eylemin ve uygulanan yaptırımın açıkça gösterilmesi yeterli olacaktır. (Otacı ve Keskin, 2010)
- Cezaların şahsiliği ilkesi: Cezaların şahsiliği ilkesi, kimsenin, işlemediği bir eylemden dolayı suçun işlenmesine bizzat ya da dolaylı olarak katılmadıkça cezalandırılmayacağını belirtmektedir. Ceza hukukundaki şahsilik ilkesi, idari yaptırımlar alanında da uygulanmakta olup Danıştay içtihatlarında da cezaların şahsiliği ilkesinden sıklıkla bahsedilmektedir.

Cezaların şahsiliği ilkesi, tüzel kişiler bakımından da uygulanmakla birlikte, bazı idari yaptırımlarda tüzel kişiler ile birlikte temsilcilerinin de sorumluluğuna

gidilmektedir. Tüzel kişilerin sorumluluğuna ilişkin olarak Kabahatler Kanunu'nun 8 inci maddesinde aşağıdaki hüküm yer almaktadır (Kurt, 2014).

“(1) Organ veya temsilcilik görevi yapan ya da organ veya temsilci olmamakla birlikte, tüzel kişinin faaliyeti çerçevesinde görev üstlenen kişinin bu görevi kapsamında işlemiş bulunduğu kabahatten dolayı tüzel kişi hakkında da idarî yaptırım uygulanabilir.

(2) Temsilci sıfatıyla hareket eden kişinin bu sıfatla bağlantılı olarak işlemiş bulunduğu kabahatten dolayı temsil edilen gerçek kişi hakkında da idarî yaptırım uygulanabilir. Gerçek kişiye ait bir işte çalışan kişinin bu faaliyeti çerçevesinde işlemiş bulunduğu kabahatten dolayı, iş sahibi kişi hakkında da idarî yaptırım uygulanabilir.

(3) Kanunun, organ veya temsilcide ya da temsil edilen kişide özel nitelikler aradığı hallerde de yukarıdaki fıkralar hükümleri uygulanır.

(4) Birinci ve ikinci fıkra hükümleri, organ veya temsilcilik ya da hizmet ilişkisinin dayanağını oluşturan işlemin hukukten geçerli olmaması halinde de uygulanır.”

Söz konusu düzenleme, işlenen bir kabahat dolayısıyla tüzel kişiye idari yaptırım uygulanabileceği gibi tüzel kişiyi temsil eden yetkililere de yaptırım uygulanabileceğini ve tüzel kişiye bir yaptırım uygulanmasının tüzel kişiyi idare eden kişilere uygulanmasına engel teşkil etmeyeceğini belirtmektedir (Kurt, 2014).

- Yasaların geriye yürümezliği ilkesi: Suç ve ceza içeren kanun hükümlerinin geçmiş tarihteki eylemlere uygulanamayacağı anlamına gelen yasaların geriye yürümezliği ilkesi, hukuki güvenlik ilkesinin gereğidir. Yargısal kararlar¹ ve öğretide, idari işlemler ile ilgili de cezaların geriye yürümeyeceği ilkesinin uygulanması gerektiği kabul edilmektedir.

¹ Danıştay 10. Dairesi, 12.6.1984 tarihli, E. 1984/958, K. 1984/1262 sayılı karar

Hukuk devletinin gereklilikleri ve ceza hukukunun temel ilkeleri arasında yer alan “aynı fiilden dolayı iki kez yargılama olmaz (ne bis in idem)” ilkesi gereğince, kişi aynı eylem nedeniyle birden fazla yargılanamaz ve cezalandırılmaz (Anayasa Mahkemesi, 5/3/2015 tarihli, E.2014/124, K.2015/24 sayılı kararı).

Ancak, bu ilke ceza hukukunda geçerli bir ilke olmasına rağmen idari yaptırımlar açısından geçerli değildir. Bir idari ihlal gerçekleştiğinde aynı eylemden ötürü birden fazla idari yaptırım uygulanması mümkündür. Zira idari yaptırımlarla ceza yaptırımları farklı alanları düzenlemekte ve yapılan bir eylemle halkın hem genel çıkarına hem de birtakım özel çıkarlarına zarar verilmektedir.

3.3. İdari İşlemin Unsurları Yönüyle İdari Yaptırımlar

Anayasa’nın 125 inci maddesinde açıkça düzenlendiği üzere, idarenin her türlü eylem ve işlemleri yargı denetimine tabidir. İdari işlemlerin hukuka uygunluğu, idari yargıda görülen iptal davaları ile denetlenmektedir.

6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu’nun 2/1-a maddesine göre iptal davalarında idari işlem; yetki, şekil, sebep, konu, amaç yönlerinden hukuka uygunluk denetimine tabi tutulmaktadır. Buna göre idari yaptırımlar, idari işlem kimliği yönüyle yetki, şekil, sebep, konu, amaç öğeleri açısından bir sakatlık taşıdıklarında idari yargıda iptal edilmeleri mümkündür.

3.4. Ceza Yaptırımı- İdari Yaptırım Ayrımı

İdari yaptırımlar ile ceza yaptırımları arasında yaptırım türü ve ağırlığı açısından farklılıklar vardır. İdari ihlallerin karşılığı olarak uygulanan idari yaptırımlar, işlevsel ve kuramsal olarak ceza hukuku yaptırımlarından ayrılmaktadır.

Ceza yaptırımlarının konusunu, hukuka aykırı eylemde bulunan kişinin cezalandırılması yoluyla sosyal düzenin sağlanması oluşturur. Bu özelliği nedeniyle ceza yaptırımlarının cezalandırıcı niteliği ön plandadır. İdari yaptırımların ise bir idari işlem olmaları nedeniyle sırf cezalandırma amacı taşımaları mümkün değildir. İdari yaptırımlar söz konusu

olduğunda cezalandırmadan çok ikaz ve ihtar niteliği ağırlık kazanmaktadır (Özlüer Özkaya, 2015).

İdari kararların sahip olduğu re'sen icra edilebilirliğin bir sonucu olarak idari yaptırımlar idare tarafından doğrudan uygulanabilir; kararın uygulanabilmesi için yargı organlarının devreye girmesine ihtiyaç yoktur. Ceza yaptırımları açısından ise muhakkak yargı makamlarınca alınmış bir karara ihtiyaç vardır. İdari yaptırımları uygulamaya idari makamlar yetkilidir. Ancak bu esas kural olmakla birlikte, Kabahatler Kanunu'nda cumhuriyet savcıları ve mahkemelere idari yaptırım kararı verebilme yetkisi tanınmıştır.

Danıştay 10. Dairesi de 05/12/2003 tarihli ve 2002/521 Esas, K: 2003/477 sayılı kararında, ceza yaptırımı ile idari yaptırımların, amaç ve yaptırıma yetkili hukuksal nitelik yönlerinden birbirlerinden farklı olduğunu; ceza yaptırımlarının ceza kanunlarında suç olarak öngörülen ihlallerin yaptırımı olarak ceza yargılaması sonucunda verilen kararlardan; idari yaptırımların ise yasaların açıkça yetki verdiği ve yasaklamadığı durumlarda, araya yargı kararı girmeden idarenin bir işlemi ile idare hukukuna özgü usullerle vermiş olduğu kararlardan oluştuğunu vurgulamaktadır

İdari yaptırımlar, karara bağlanmalarında ve uygulanmalarında idare hukuku esaslarının geçerli olduğu yaptırımlar olmakla birlikte ceza hukukuna sıkı bir biçimde bağlıdırlar. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin, idari yaptırımları Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6 ncı maddesi çerçevesinde “ceza alanı”na sokması ve Fransız Anayasa Konseyi'nin idari yaptırımlar konusunda, esasa ilişkin; hukuki dayanak veya suç ve cezaların yasallığı, cezaların şahsiliği, ağırlaştırıcı yasanın geriye dönük uygulanmaması, lehe olan yasanın da hemen uygulanması, usule ilişkin; savunma haklarına saygı, yaptırımların gerekçeli olması, yaptırıma karşı yargı yolunun açık olması ilkelerine uyulması gerektiğini belirtmiş olması da idari yaptırımların ceza olma niteliklerini tamamen kaybetmediklerini doğrular niteliktedir (Kızılyar, 2013).

3.5. İdari Para Cezası

Anayasa Mahkemesi, 23/05/2001 tarihli, E. 2001/232. K.2001/89 sayılı kararında idari para cezalarını; “Toplumsal düzene aykırılık oluşturan eylemler nedeni ile yasanın açıkça izin verdiği durumlarda idarenin yargı organına başvurmada kendisinin bizzat uyguladığı ve bir miktar paranın alınması biçiminde gerçekleşen mali nitelikli yaptırımlar” olarak tanımlamıştır. İdari para cezasının idarenin belirlediği kuralların uygulanmasında etkin bir mekanizma yaratması nedeni ile üzerinde ayrıca durulması gerektiği düşünülmektedir.

Öğretide farklı tanımlar bulunmakla birlikte idari para cezalarıyla ilgili göze çarpan ve üzerinde uzlaşılan iki önemli unsur vardır. Bu unsurlar;

- Kanunda para cezasına ilişkin hükmün açıkça yer alması ve
- Bu cezayı uygulayabilme yetkisinin idareye tanınmış olmasıdır.

Anayasa Mahkemesi kararlarında, idari para cezasının kanunda belirtilmesi ve bunu uygulama yetkisinin idareye bırakıldığının açıkça kanunda gösterilmesi gerektiğini vurgulamıştır.

Kabahatler Kanunu’nun 17 nci maddesinde; “*İdari para cezası, maktu veya nispi olabilir.*” hükmü yer almaktadır. Kanunlarda yer alan kabahatlerle ilgili hükümlerde, kabahat karşılığı öngörülen idari para cezaları maktu yani sabit bir miktar şeklinde belirlenebilir.

Nispi para cezalarında ceza miktarı nispet edildiği şeyin değerine göre değişiklik gösterebilmektedir. Nispi para cezalarında genellikle ceza; failin edindiği haksız kazanç, meydana getirdiği zarar ve benzeri ölçülebilen şeylere nispet edilir (Arslan,2014).

Kabahatler Kanunu’nun 17 nci maddesinin ikinci fıkrasında; “*İdari para cezası, kanunda alt ve üst sınırı gösterilmek suretiyle de belirlenebilir. Bu durumda, idari para cezasının miktarı belirlenirken işlenen kabahatin haksızlık içeriği ile failin kusuru ve ekonomik durumu birlikte göz önünde bulundurulur.*” denilmektedir. Yaptırım uygulayacak mercii, bu gibi alt ve üst sınırları kanunla belirlenmiş idari para cezasının uygulanmasında, idari para cezasının miktarını belirlerken işlenen kabahatin haksızlık içeriğini failin kusurunu ve

ekonomik durumunu göz önünde bulundurmak suretiyle idari para cezasının miktarını belirleyecektir.

Bu doğrultuda idari para cezalarının belirlenmesinde üç ayrı uygulama biçimi bulunduğu anlaşılmaktadır. Bunlar;

- Maktu para cezası,
- Nispi para cezası,
- Alt ve üst sınırları belirlenmiş para cezasıdır.

İdari para cezalarına karar vermeye, Kabahatler Kanunu'nun 22 nci maddesi uyarınca kanunda açıkça gösterilen idari kurul, makam veya kamu görevlileri yetkilidir. Kanunda idari para cezalarının kimin tarafından uygulanacağı konusunda herhangi bir düzenleme yapılmamış olması halinde yetki, ilgili kamu kurum ve kuruluşunun en üst amirine ait olacaktır.

Kabahatler Kanunu'nun 25 inci maddesine göre idari yaptırım kararlarına ilişkin tutanakta;

- Hakkında idari yaptırım kararı verilen kişinin kimlik ve adresinin,
- İdari yaptırım kararı verilmesini gerektiren kabahat fiilinin,
- Bu fiilin işlendiğini ispata yarayacak bütün delillerin,
- Karar tarihi ve kararı veren kamu görevlilerinin kimliğinin,
- Fiilin işlendiği yer ve zamanın

açık bir şekilde belirtilmiş olması gereklidir.

İdari yaptırım kararında, söz konusu bilgilerin yanı sıra idari para cezasının ödeme süresi, ödeme yeri, idari yaptırım kararına karşı kanun yolu (mercii ve süresi), indirimli ödeme hakkı, taksitlendirme talep etme hakkı, ödeme yapılmaması halinde uygulanacak yaptırımlar ile tebliğ tarihine yer verilmesi gerekmektedir.

Kabahat eyleminin işlendiğini ispata yarayabilecek; yetkili birimler ve resmi kurumlarca usulüne uygun olarak tanzim edilen rapor, tutanak, ispata yarayacak görsel, işitsel ve yazılı dokümanlar, raporlar, merci yazıları ve teknik cihaz ölçüm sonuçları gibi delillerin başlıklar halinde tutanakta yer alması zorunludur.

İdari yaptırım kararının idarede kalan nüshalarında, kararın kesinleşme tarihine de yer verilmeli, hakkında idari para cezası verilen kişinin T.C. kimlik numarası/vergi kimlik numarası da kararda gösterilmelidir. İdari yaptırım kararlarını tutanak tanzimi suretiyle uygulayan idarelerce düzenlenecek tutanaklarda, idari yaptırım kararlarında bulunması gereken ve yukarıda açıklanan tüm bilgilere yer verilmesi, tutanakların seri ve sıra numaralarının birbirini takip eder şekilde bastırılması, görevli personele zimmetle teslim edilmesi, tutanakların iptal edilmesi gerektiğinde, iptal işlemlerinin tutanağın üzeri çizilmek ve iptal şerhi konulmak suretiyle gerçekleştirilmesi kararların usulen uygun olması bakımından önemlidir (Gürbüz, Erin, 2008).

Alt ve üst sınırları kanunla belirlenmiş idari para cezası öngörülen kabahatlerle ilgili yaptırım kararlarında ceza miktarının takdirinde dayanan gerekçelere yer verilmesi, takdir edilen miktarın haklı ve geçerli sebeplere bağlanması gerekmektedir.

4. RADYASYON KAYNAKLARINA İLİŞKİN MEVZUATA AYKIRI DURUMLARDA TÜRKİYE’DE UYGULANAN YAPTIRIMLAR

9/7/1982 tarihli ve 2690 sayılı Türkiye Atom Enerjisi Kurumu Kanunu uyarınca Türkiye’de bulunan radyasyon cihazları, radyoaktif maddeler, özel bölünebilir maddeler ve benzeri iyonlaştırıcı radyasyon kaynakları kullanarak yapılan çalışmalarda iyonlaştırıcı radyasyonların zararlarına karşı korunmayı sağlayıcı ilkeleri, önlemleri ve hukuki sorumluluk sınırlarını saptamak, uygulamak ve bunlarla ilgili hususları denetlemek üzere TAEK yetkili kurum olarak görevlendirilmiştir.

TAEK tarafından iyonlaştırıcı radyasyon kaynakları ile ilgili ilke, önlem ve hukuki sorumluluk sınırlarını düzenlemek üzere aşağıda verilen yasal düzenlemeler hazırlanmıştır:

- İyonlaştırıcı radyasyon kaynaklarını bulunduran, kullanan, imal, ithal ve ihraç eden, alan, satan, taşıyan ve depolayan, resmi özel kurum ve kuruluşlar ve gerçek kişilerce uyulması gereken kuralları düzenlemek üzere hazırlanan Radyasyon Güvenliği Tüzüğü, 24/7/1985 tarihli ve 85/9727 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe girmiştir.
- Gamma ve elektron demeti ışınlama tesisinde çalışanların, halkın ve çevrenin radyasyon güvenliğini sağlamak ve ışınlama tesisinin sahibi ve işleticisinin, yer seçimi, tasarım, yapım, montaj, işletmeye alma, işletme, bakım, onarım ve hizmetten çıkarılma aşamalarında Kuruma karşı yükümlülüklerini belirlemek üzere hazırlanan Gamma ve Elektron Demeti Işınlama Tesislerinin Güvenliği ve Lisanslanması Yönetmeliği, 18/6/1994 tarihli ve 21964 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.
- İyonlaştırıcı radyasyon kaynaklarının tıpta tedavi için kullanılmasında, çalışanların, hastanın, halkın ve çevrenin radyasyon güvenliğini sağlamak üzere hazırlanan Tıpta Tedavi Amacıyla Kullanılan İyonlaştırıcı Radyasyon Kaynaklarını İçeren Tesislere Lisans Verilmesi Yönetmeliği, 21/7/1994 tarihli ve 21997 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.
- Radyasyon güvenliğinin sağlanmasını gerektiren her türlü tesis ve radyasyon kaynağının tehlikelerine karşı alınması gereken tedbirleri ve yapılması gereken

faaliyetlerle ilgili hususları belirlemek üzere hazırlanan Radyasyon Güvenliği Yönetmeliği, 24/3/2000 tarihli ve 23999 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

- Radyoaktif madde kullanımından oluşan atıkların halka, çalışanlara ve çevreye zararı olmayacak şekilde çevreye verilebilme şartlarını belirlemek üzere hazırlanan Radyoaktif Madde Kullanımından Oluşan Atıklara İlişkin Yönetmelik, 2/9/2004 tarihli ve 25571 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.
- Radyoaktif maddenin karayolu, demiryolu, hava ve deniz yolu ile taşınması sırasında toplum bireylerinin, radyasyon görevlilerinin radyasyondan korunmasını ve çevrenin radyasyon güvenliğini sağlamak üzere hazırlanan Radyoaktif Maddenin Güvenli Taşınması Yönetmeliği, 8/7/2005 tarihli ve 25869 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.
- İyonlaştırıcı radyasyon kaynakları ile yapılan endüstriyel amaçlı radyografi uygulamalarında çalışanların ve halkın iyonlaştırıcı radyasyonun zararlı etkilerinden korunması ve radyasyon kaynaklarının güvenliği ve emniyetinin sağlanması için uyulması gerekli hususlar ve sorumluluk esaslarını belirlemek üzere hazırlanan Endüstriyel Radyografide Radyasyondan Korunma ve Lisanslama Yönetmeliği, 8/7/2005 tarihli ve 25869 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.
- Yüksek aktiviteli kapalı radyoaktif kaynaklardan dolayı meydana gelebilecek iyonlaştırıcı radyasyonun zararlı etkilerine karşı çalışanların ve halkın korunması ve sahipsiz kaynakların kontrol altına alınması için idari ve teknik düzenlemelerin yapılmasını sağlamak üzere hazırlanan Yüksek Aktiviteli Kapalı Radyoaktif Kaynakların ve Sahipsiz Kaynakların Kontrolü Yönetmeliği, 21/3/2009 tarihli ve 27176 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.
- Radyasyon uygulamalarını yürütmek üzere yetkilendirilen kişilerin radyasyon güvenliğine ilişkin olarak yetkilendirme koşullarının devamlılığını sağlayıp sağlamadığının incelenmesi ve yetkilendirilmek üzere Kuruma başvuran kişilerin yetkilendirilme koşullarına uygunluğunun tespiti amacı ile Kurum tarafından yapılacak denetimleri ve yaptırımları belirlemek amacıyla hazırlanan Radyasyon Güvenliği Denetimleri ve Yaptırımları Yönetmeliği, 31/7/2010 tarihli ve 27658 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

- Nükleer enerji ve iyonlaştırıcı radyasyona ilişkin faaliyetlerin yürütülmesi sırasında kontrollü alanlarda çalışan harici görevlilerin iyonlaştırıcı radyasyondan kaynaklanabilecek risklere karşı korunmasını sağlamak üzere çalışma koşullarını belirlemek üzere hazırlanan Kontrollü Alanlarda Çalışan Harici Görevlilerin İyonlaştırıcı Radyasyondan Kaynaklanabilecek Risklere Karşı Korunmasına Dair Yönetmelik, 18/6/2011 tarihli ve 27968 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.
- Nükleer enerjinin ve iyonlaştırıcı radyasyon kaynaklarının kullanımı sırasında ortaya çıkabilecek radyoaktif atıkların çalışanlar, halk ve çevre ile gelecek nesillere zarar vermeyecek şekilde güvenli olarak yönetilmesine ilişkin usul ve esasları düzenlemek üzere hazırlanan Radyoaktif Atık Yönetimi Yönetmeliği, 9/3/2013 tarihli ve 28582 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Bu bölümde ilk olarak atom enerjisinin barışçıl amaçlarla kullanılmasını sağlamak amacıyla akdedilen Türkiye’nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelere yer verilmiştir. Radyasyon kaynaklarına ilişkin mevzuata aykırı durumlarda Türkiye’de uygulanan yaptırımlar incelenmiş, yukarıda yer verilen TAEK mevzuatında konuya ilişkin yer alan hükümler açıklanmış ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nda belirlenen ceza yaptırımları sunulmuştur. Radyasyon kaynaklarına ilişkin mevzuata aykırı durumlarda Türkiye’de uygulanan idari yaptırımlar Tablo 3’te, ceza yaptırımları ise Tablo 4’te verilmektedir.

4.1. Uluslararası Sözleşmeler

Atom enerjisinin, sadece barışçıl amaçlarla kullanılmasını sağlamak amacıyla yasal bağlayıcılığı bulunan uluslararası sözleşmeler akdedilmiştir. Türkiye’nin imzaladığı ve onaylayarak yürürlüğe koyduğu, radyasyon kaynakları ile ilgili yaptırımların uygulanmasını öngören uluslararası sözleşmeler aşağıda verilmektedir:

4.1.1. Nükleer Silahların Yayılmasının Önlenmesine İlişkin Andlaşma

Türkiye, nükleer silahların yayılmasının önlenmesi ve Uluslararası Atom Enerjisi Ajansının güvenlik denetiminin barışçıl nükleer çalışmalara uygulanışını kolaylaştırmak

için işbirliğine ilişkin hükümleri düzenleyen Nükleer Silahların Yayılmasının nlenmesi Andlaşmasına (NPT) 1979 yılında taraf olmuştur.

Andlaşma, devletleri nükleer silahlara resmi olarak sahip olanlar ve olmayanlar olmak üzere iki gruba ayırmaktadır. Andlaşma hükümlerine göre [Madde 9(3)] 1 Ocak 1967 tarihinden önce nükleer bir silah ya da diğer patlayıcı araç yapıp kullanmış olan devletler, uluslararası hukuk nezdinde yasal olarak "Nükleer Silaha Sahip Devlet" olarak diğer ülkeler ise "Nükleer Silaha Sahip Olmayan Devlet" olarak tanımlanmıştır (Gerçeker,2013).

Andlaşmanın 1 inci maddesi uyarınca, nükleer silah sahibi her taraf devlet, nükleer silahları veya diğer patlayıcı nükleer araçları ya da bu gibi silahların veya diğer patlayıcı araçların kontrolünü, doğrudan doğruya veya dolaylı olarak, kime olursa olsun, devretmemeyi ve nükleer silah sahibi olmayan herhangi bir Devlete, nükleer silahları veya diğer nükleer patlayıcı araçların kontrolünü elde etmesi için herhangi bir şekilde yardım, özendirme veya isteklendirmede bulunmamayı taahhüt etmektedir.

Nükleer silahsızlanmaya ilişkin hususlar ise Andlaşmanın 6 ncı maddesinde yer almakta olup bu madde gereğince, Andlaşmaya taraf devletlerin her biri, nükleer silah yarışının yakın tarihte durdurulması ve nükleer silahsızlanmaya ilişkin etkili önlemler ile sıkı ve etkili uluslararası denetim altında genel ve tam silahsızlanmaya ilişkin bir anlaşma akdi için görüşmeleri iyi niyetle yürütmeyi üstlenmektedir. Nükleer terörizmle ilgili olarak NPT'nin en önemli fonksiyonu, UAEA eliyle, nükleer güç santrallerinin güvence denetimlerine ilişkin kuralları ve bu tesislerin emniyetine ilişkin standartları ortaya koymasıdır. Andlaşmaya taraf nükleer silah sahibi olmayan devletler, sahip oldukları tüm nükleer maddelere ilişkin UAEA güvence denetimi uygulamalarını kabul etmek durumundadır.

Andlaşmanın 2 nci maddesine göre Andlaşmaya taraf olan nükleer silaha sahip olmayan her Devlet, nükleer silahları veya diğer nükleer patlayıcı araçları yahut bu silahların veya patlayıcı araçların kontrolünü, kimden olursa olsun, doğrudan doğruya veya dolaylı şekilde devralmamayı; nükleer silahları veya diğer patlayıcı nükleer araçları yapmamayı veya başka şekilde elde etmemeyi üstlenmektedir (Gerçeker,2013).

Andlaşmanın 3 üncü maddesine göre Andlaşmaya taraf olan nükleer silaha sahip olmayan her Devlet, kaynak veya fisyonu uğrayabilen özel madde veya fisyonu uğrayabilen özel maddenin işlenmesi, kullanılması veya üretimi için özel olarak tasarlanmış veya hazırlanmış cihaz, veya maddeyi, kaynak veya fisyonu uğrayabilen özel maddeleri, maddenin gerektirdiği güvenlik denetimine bağlı kılınmadıkça, nükleer silaha sahip olmayan herhangi bir devlete, kullanma amacı barışçıl da olsa sağlamamayı taahhüt etmektedir.

4.1.2. Nükleer Maddelerin Fiziksel Korunması Hakkında Sözleşme (CPPNM)

CPPNM, barışçıl amaçlarla kullanılan nükleer maddelerin uluslararası taşınmaları sırasında alınacak fiziksel koruma önlemlerine ilişkin ülkelerin sorumluluklarını belirlemekte, nükleer maddeleri içeren ve cezai yaptırıma tabi olan suçları tanımlamaktadır.

Sözleşmeye göre kasıtlı olarak işlenen:

- a) Nükleer maddenin herhangi bir kişinin sağlığının ciddi bir biçimde bozulmasına, ölümüne ya da mala karşı önemli bir zarar vukuuna yol açan veya bunlara yol açabilecek biçimde kanuni bir yetkiye dayanmaksızın elde edilmesini, bulundurulmasını, kullanılmasını, transferini, değiştirilmesini, atılmasını veya saçılmasını oluşturan bir eylem,
- b) Nükleer maddenin çalınması ve gaspı,
- c) Nükleer maddenin zimmete geçirilmesi veya hile ile elde edilmesi,
- ç) Tehdit, kuvvet kullanma veya diğer herhangi bir zorlama yoluyla nükleer madde istemini oluşturan bir eylem,
- d) Herhangi bir kişinin ölümüne veya sağlığının ciddi bir biçimde bozulmasına veya mala karşı önemli bir zarara yol açmak için nükleer maddenin kullanılacağına veya
- e) Bir gerçek veya tüzel kişiyi, uluslararası kuruluşu ya da devleti herhangi bir eylemde bulunmaya veya bu eylemden kaçınmaya zorlamak için (b) paragrafında belirtilen suçlardan birinin işleneceğine dair tehdit,

f) (a), (b) veya (c) paragraflarında belirtilen suçlardan herhangi birinin işlenmesine teşebbüs ile

g) (a) dan (f)'ye kadar olan paragraflarda belirtilen suçlardan herhangi birine katılmayı oluşturan eylem

taraf devletlerin mevzuatı içerisinde suç olarak tanımlanmalı ve bu suçlara uygun yaptırımlar uygulanmalıdır.

1987 yılında yürürlüğe giren CPPNM yeni nükleer emniyet tehditlerinin oluşması nedeniyle 2005 yılında tadil edilmiştir. Türkiye, 24 Nisan 2015 tarihinden itibaren CPPNM’de değişiklik yapan sözleşmeye taraftır.

2005 yılında CPPNM’de yapılan değişiklikler şu şekildedir:

- Sözleşmenin ismi Nükleer Maddelerin ve Nükleer Tesislerin Fiziksel Korunması Sözleşmesi olarak nükleer tesislerin fiziksel korunmasına ilişkin esaslar kapsam içine alınmıştır.
- CPPNM’de yapılan değişiklik ile sabotaja karşı uygulanacak fiziksel koruma önlemleri de Sözleşme kapsamı içerisine alınmıştır.
- Tüm devletlerin fiziksel koruma yönetimi için yasal ve düzenleyici çerçevenin oluşturulması, uygulanması ve sürdürülmesi amacıyla yetkili kurum veya kuruluşları belirlemeleri gerektiği hükme bağlanmıştır.
- Nükleer maddeleri ve nükleer tesisleri hedef alan ve cezai yaptırıma tabi olan suçlar genişletilmiştir. Nükleer maddelerin yasa dışı yoldan elde edilmesi ve nükleer tesislere sabotaj suç olarak tanımlanmıştır.

4.1.3. Nükleer Güvenlik Sözleşmesi

Nükleer Güvenlik Sözleşmesinin temel amacı uluslararası işbirliğinin güçlendirilmesi yoluyla yüksek derecede evrensel bir nükleer güvenlik elde etmek ve sürdürmek, bireyleri, toplumu ve çevreyi nükleer tesislerden gelen iyonlaştırıcı radyasyonun zararlı etkilerinden korumaktır.

Nükleer Güvenlik Sözleşmesi maddeleri ile belirtildiği üzere nükleer tesislerin güvenliğini kontrol etmek üzere aşağıdaki hususları sağlayan yasal ve düzenleyici bir çerçeve kurulmalıdır:

- Uygulanabilir ulusal güvenlik gerekleri ve mevzuatın tesisi,
- Nükleer tesislerle ilgili bir lisanslama sistemi, lisansı olmayan nükleer tesisin işletilmesinin yasaklanması,
- Uygulanabilir yönetmeliklere ve lisans şartlarına uygunluğunu tahkik etmek için nükleer tesislerin mevzuat denetimi ve değerlendirmesi sistemi,
- Askıya alma, değiştirme veya iptal etme de dâhil olmak üzere uygulanabilir yönetmeliğin ve lisans şartlarının uygulanması.

Nükleer Güvenlik Sözleşmesinin 8 inci maddesi gereğince her Akit Devlet yasal ve düzenleyici çerçevenin uygulanması ile görevlendirilmiş ve kendisine verilen sorumlulukları yerine getirmek için uygun yetki, güç, mali ve personel kaynakları sağlanmış bir yetkili kurum tayin etmesi gerektiği belirtilmiştir. Yetkili kurumun işlevleri, nükleer enerjinin geliştirilmesi veya kullanımı ile ilgili diğer kurum veya kuruluşların işlevlerinden etkili bir şekilde ayrılmalıdır.

4.1.4. Nükleer Terörizmin Önlenmesine İlişkin Uluslararası Sözleşme

1987 yılında yürürlüğe giren CPPNM'nin nükleer terörizm tehdidi ile mücadele etmek için tek başına yeterli olmadığı değerlendirildiğinden Nükleer Terörizmin Önlenmesine İlişkin Uluslararası Sözleşme (ICSANT), 13 Nisan 2005 tarihinde Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nde kabul edilerek 13 Temmuz 2007 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Türkiye, 2012 yılında Seul'de düzenlenen Nükleer Emniyet Zirvesi öncesinde ICSANT'i onaylamış ve 24 Eylül 2012 tarihinde Sözleşme'ye taraf olmuştur.

Nükleer Terörizmin Önlenmesine İlişkin Uluslararası Sözleşme'de Nükleer Silahların Artırılmasının Önlenmesi Anlaşması ve CPPNM'den farklı olarak “nükleer madde” tabiri ile birlikte “radyoaktif madde” tabiri tercih edilmiş ve Sözleşmenin kapsamı geniş tutulmuştur. Sözleşmenin 2 nci maddesine göre yasadışı ve kasıtlı olarak işlenen;

- a) Radyoaktif madde veya radyoaktif bir cihazın herhangi bir kişinin ölümüne, sağlığının ciddi bir biçimde bozulmasına, mala ya da çevreye karşı zarar verme sebebiyle imal edilmesini, bulundurulmasını, kullanılmasını oluşturan bir eylem,
 - b) Gerçek veya tüzel kişiyi, uluslararası kuruluşu ya da devleti herhangi bir eylemde bulunmaya veya bu eylemden kaçınmaya zorlamak için radyoaktif maddenin veya radyoaktif bir cihazın kullanılmasını ya da radyoaktif maddeyi yayacak veya yayma riski taşıyacak bir şekilde nükleer bir tesisin kullanılmasını oluşturan bir eylem,
 - c) (b) paragrafında belirtilen suçlardan birinin işleneceğine dair tehdit,
 - ç) Tehdidi inanılır kılacak şartlarda tehdit ederek veya güç kullanarak radyoaktif madde, cihaz veya bir nükleer tesisin talep edilmesi,
 - d) (a) veya (b) paragrafında belirtilen suçlardan herhangi birinin işlenmesine teşebbüs,
 - e) Yukarıda belirtilen suçlardan herhangi birine katılmayı oluşturan eylem
- taraf devletlerin mevzuatı içerisinde suç olarak tanımlanmalı ve bu suçlara uygun yaptırımlar uygulanmalıdır.

4.2. Türkiye Atom Enerjisi Kurumu Mevzuatında Uygulanan Yaptırımlar

2690 sayılı Türkiye Atom Enerjisi Kurumu Kanunu ve bu Kanuna dayanarak yayımlanan ikincil düzenlemeler ile radyasyondan korunma, radyasyon güvenliği ve radyoaktif kaynakların emniyeti ile ilgili ilke, önlem ve hukuki sorumluluk sınırları belirlenmiştir. Belirlenen mevzuat hükümleri ve mevzuata aykırı hallerde uygulanacak yaptırımlar aşağıda verilmektedir:

4.2.1. 2690 sayılı Türkiye Atom Enerjisi Kurumu Kanunu

2690 sayılı Türkiye Atom Enerjisi Kurumu Kanunu'nun 4 üncü maddesinde belirtilen radyasyon kaynaklarına ilişkin mevzuata aykırı durumlarda uygulanacak hüküm aşağıda verilmektedir:

“BÖLÜM II - Görev, Yetki ve Sorumluluklar

MADDE 4 – Türkiye Atom Enerjisi Kurumunun görev ve yetkileri şunlardır:

a) Atom enerjisinin barışçıl amaçlarla ülke yararına kullanılmasında izlenecek ulusal politikanın esaslarını ve bu konudaki plan ve programları belirleyip Başbakan'ın onayına sunmak; ülkenin bilimsel, teknik ve ekonomik kalkınmasında atom enerjisinden yararlanılmasını mümkün kılacak her türlü araştırma, geliştirme, inceleme ve çalışmayı yapmak ve yaptırmak, bu alanda yapılacak çalışmaları koordine ve teşvik etmek.

b) Nükleer hammaddeler, özel bölünebilir maddeler ve nükleer alanda kullanılan diğer stratejik maddelerle ilgili olarak yürütülen her türlü arama, çıkarma, arıtma, işletme, üretme, dağıtım, ithal, ihraç, ticaret, taşıma, kullanma, devir ve depolama gibi hususlarda uyulacak genel esasları saptamak, tavsiyelerde bulunmak ve işbirliği yapmak.

c) Ülkenin gerek görülen yerlerinde araştırma ve eğitim merkezleri, birimler, laboratuvarlar, deneme merkezleri ve güç üretimine dönük olmayan pilot tesisler kurmak, kurdurmak, işletmek veya işlettirmek; ülke sanayiinin nükleer teknolojiye girebilmesi amacına yönelik çalışmalar yapmak; yakıt çevirimine yönelik işletme, arıtma ve gerekli görülen diğer tesislerin kurulması için önerilerde bulunmak.

d) Radyoizotop üretme, kalite kontrolü, ölçme ve dağıtım tesisleri kurmak ve işletmek.

Radyasyon cihazları, radyoaktif maddeler, özel bölünebilir maddeler ve benzeri iyonlaştırıcı radyasyon kaynakları kullanarak yapılan çalışmalarda iyonlaştırıcı radyasyonların zararlarına karşı korunmayı sağlayıcı ilkeleri ve önlemleri ve hukuki sorumluluk sınırlarını saptamak.

Radyoaktif maddeleri ve radyasyon cihazlarını bulunduran, kullanan, bunları ithal ve ihraç eden, taşıyan, depolayan, ticaretini yapan resmi ve özel kurum, kuruluş ve kişilere ruhsata esas olacak lisans vermek, radyasyon güvenliği bakımından bunları denetlemek; bu görevlerin yerine getirilmesi sırasında sigorta yükümlülüğü koymak; radyasyon güvenliği mevzuatına aykırı hallerde, verilmiş olan lisansı geçici veya sürekli olarak iptal etmek; söz konusu kurum ve kuruluş hakkında, gerekirse kapatma kararı almak ve genel hukuk esasları dahilinde kamuni kovuşturmaya geçilmesini sağlamak.

Radyoizotopların kullanılması, ithali, ihracı, nakli ve sigorta yükümlülüğüne ait esasları belirleyen tüzük ve yönetmelikleri hazırlamak.

e) Nükleer güç ve araştırma reaktörleri ve yakıt çevrimi tesislerinin yer seçimi, inşaat, işletme ve çevre güvenliği ile ilgili her türlü onay, izin ve lisansı vermek; gerekli inceleme ve denetimi yapmak, izin ve lisansa uyulmayan hallerde işletme yetkilerini sınırlamak; verilen izin veya lisansı geçici veya sürekli olarak iptal etmek ve bu tesislerin kapatılması için Başbakan'a öneride bulunmak.

Bu amaçlarla gerekli teknik mevzuat, tüzük ve yönetmelikleri hazırlamak.

f) Nükleer tesislerden ve radyoizotop laboratuvarlarından çıkan radyoaktif artıkların güvenli şekilde işlenmesi, taşınması, geçici veya sürekli depolanması için gereken önlemleri almak veya aldirmek.

g) Atom enerjisi ile ilgili ulusal kurum ve kuruluşlarla ilişki kurmak; işbirliği yapmak; nükleer alandaki yabancı ve uluslararası kurum ve kuruluşların bilimsel çalışmalarına katılmak ve benzeri kuruluşlar ile temaslar kurmak ve işbirliği yapmak.

Her türlü nükleer çalışmalar için yurt içinden veya dışından sağlanacak yardımların programlarını ve dağıtımını yapmak.

h) Nükleer alanda görev yapacak personeli yetiştirmek veya gerektiğinde bunların yetiştirilmesine yardım etmek ve bu amaçla çalışan kuruluşlar ve yüksek öğretim kurumları ile işbirliği yapmak; nükleer konulardaki iç kaynaklı bursların dağıtımında önerilerde bulunmak; yabancı kaynaklı bursların dağıtımını yapmak; yurt içinde kurslar açmak ve açılmasına yardımcı olmak; yabancı ülkelere öğrenci ve personel göndermek; bunların yapacakları öğrenim ve çalışmaları planlamak ve izlemek.

i) Atom enerjisi uygulaması ile ilgili olup gerekli görülen bilgileri ve çalışma sonuçlarını yurt içinden ve dışından toplamak, yaymak ve tanıtmak; gerekli bilgileri halka iletmek; nükleer konularda halkı aydınlatmak.

j) Nükleer alanda ulusal ve uluslararası hukukla ilgili çalışma yapmak ve gerekli düzenlemeleri önermek.

k) Nükleer madde ve tesislerin korunması ile ilgili esasları belirleyen tüzük ve yönetmelikleri hazırlamak, uygulamak ve bunlarla ilgili hususları denetlemek ve

diğer kuruluşların konu ile ilgili olarak hazırlayacakları yönetmelikler hakkında görüş bildirmek”

2690 sayılı Kanun’un 4 üncü maddesinin (d) bendinde belirtildiği üzere; radyasyon güvenliği mevzuatına aykırı hallerde;

- Verilmiş olan lisansı geçici veya sürekli olarak iptal etmek,
- Söz konusu kurum ve kuruluş hakkında, gerekirse kapatma kararı almak,
- Genel hukuk esasları dâhilinde kanuni kovuşturmaya geçilmesini sağlamak

TAEK’in görev ve yetkileri arasında sayılmaktadır.

4.2.2. Radyasyon Güvenliği Tüzüğü

Radyasyon Güvenliği Tüzüğü’nün radyasyon kaynaklarına ilişkin mevzuata aykırı durumlarda uygulanacak hükümleri aşağıda verilmektedir:

“Görevler ve yetkiler

Madde 4- Radyasyon Sağlığı ve Güvenliği Dairesinin görevleri şunlardır:

A- Radyasyon güvenliğine ilişkin ilke, mevzuat, standart ve tedbirleri belirlemek üzere çalışmalar yapmak ve bunların uygulanmalarını sağlamak,

B- Radyasyon kaynaklarına ve bu kaynakları bulunduran, kullanan, imal, ithal ve ihraç eden, alan, satan, taşıyan ve depolayan resmi, özel kurum ve kuruluşlara ve gerçek kişilere lisans vermek, lisans koşullarına aykırı durumlarda lisanslarını geçici veya sürekli olarak iptal etmek, gerekirse, aygıt ve tesisin kapatılmasına karar vermek ve yasal kovuşturmaya geçilmesi için ilgili makamlara duyuruda bulunmak,

C- Radyasyon kaynaklarının ülkeye giriş, çıkış, transit geçiş ve taşınmalarına izin vermek,

D- Bu Tüzük kapsamına giren işleri, radyasyon alanlarını, radyasyon güvenliği bakımından sınıflandırmak ve denetlemek,

E- Radyasyon kaynaklarıyla çalışanları ve toplumu, radyasyon tehlikelerinden korumak amacıyla, gerekli tedbirleri almak, alınmasını sağlamak,

- F- Çevrenin radyoaktif artıklar ve radyoaktif yağışlarla kirlenmesini engellemek amacıyla gerekli tedbirleri almak, alınmasını sağlamak,*
- G- Radyasyon kazası halinde, alınması gerekli tedbirleri belirlemek ve uygulanmasını sağlamak,*
- H- Radyasyon güvenliği için ilgili bakanlık ve kuruluşlarla işbirliği yapmak,*
- İ- Radyasyon güvenliği konusunda araştırma, eğitim ve yayınlar yapmak ve bu konularda, ilgili kuruluşlarla ortak çalışmalarda bulunmak.*

Lisansın iptali

Madde 13- Kurum uzmanlarınca yapılan denetimler sırasında, lisans koşullarına veya radyasyon güvenliği mevzuatına uyulmadığı belirlenirse, bir rapor düzenlenir. Bu rapor, Radyasyon Sağlığı ve Güvenliği Dairesince değerlendirilir. Raporla belirlenen hususlar yerinde görülürse, eksikliklerin ve sakıncaların giderilmesi için bir süre belirlenerek lisansın geçici olarak iptaline karar verilir. Kurum Başkanlığınca onaylanan karar ilgiliye bildirilir. Verilen süre içinde öngörülen hususların giderilmesi halinde, iptal kararı kaldırılır.”

Radyasyon Güvenliği Tüzüğü’nün 4 üncü maddesinin (B) bendinde belirtildiği üzere; Lisans koşullarına aykırı hallerde;

- Lisansı geçici veya sürekli olarak iptal etmek,
 - Gerekirse aygıt ve tesisin kapatılmasına karar vermek,
 - Yasal kovuşturmaya geçilmesi için ilgili makamlara duyuruda bulunmak
- TAEK’in görev ve yetkileri arasında sayılmaktadır.

4.2.3. Radyasyon Güvenliği Yönetmeliği

Radyasyon Güvenliği Yönetmeliği’nde radyasyon kaynaklarına ilişkin mevzuata aykırı durumlarda uygulanacak hükümler aşağıda verilmektedir:

“Başvuruların incelenmesi

Madde 52 - Başvuru belgeleri, Kurum’un Radyasyon Sağlığı ve Güvenliği Dairesi tarafından incelenir, başvuru belgelerinde eksiklik varsa başvuru kabul edilmez ve başvurana eksiklikleri bildirilerek tamamlanması istenir. Eksikliklerin en fazla

üç ay içinde tamamlanmaması durumunda, bu Yönetmeliğin 75inci maddesinde belirtilen hükümler uygulanır ve lisans başvuru ücreti Kurum'a gelir olarak kayıt edilir.

Lisansın verilmesi

Madde 53 – *Başvuru belgelerinin yeterli olması durumunda, Kurumun ilgili personeli tarafından yerinde radyasyon kontrolü yapılarak kontrol raporu düzenlenir. Raporun uygun olarak değerlendirilmesi sonucunda Kurum tarafından lisans belgesi verilir. Lisans beş yıl süreyle geçerlidir. Lisans belgesinin kuruluşa ulaşmadığı durumda veya belgenin kuruluş tarafından teslim alınması sonrası kaybedilmesi durumunda ise, belge düzenleme ücreti ile birlikte Kuruma yazılı olarak başvurulması halinde lisans belgesi yeniden düzenlenir.*

Kontrol raporunda eksik hususların belirtilmesi halinde, eksikliklerin giderilmesi için kontrol tarihinden itibaren üç ay süre verilerek başvuru sahibine bildirilir. Kuruma yazılı olarak yapılan ve mazereti içeren başvurunun Kurum tarafından uygun görülmesi halinde bu süre uzatılabilir. Bildirilen süre içerisinde eksikliklerin giderildiğinin yazılı olarak bildirilmesi durumunda, yapılacak değerlendirme sonucu, gerekirse tekrar radyasyon kontrolü yapılır ve eksikliklerin giderildiği belirlenirse, lisans belgesi verilir. Aksi taktirde lisans başvurusu iptal edilerek, Yönetmeliğin 75inci maddesinde belirtilen hükümler uygulanır ve yatırılan ücret Kurum'a gelir kayıt edilir.

Lisansın iptali

MADDE 59 – *Tüzüğün 13 üncü maddesi hükümlerine göre lisansı iptal edilen kişi ve kuruluşlar bu alanda faaliyet göstermek üzere lisans başvurusunda bulunamazlar.*

Lisansın iptal edilmiş olması, Kurum tarafından belirlenen hususlar yerine getirilinceye kadar lisans sahibinin yükümlülüklerini ortadan kaldırmaz. Lisans sahibi radyoaktif kaynaklarını mahrecine veya atık işleme tesisine gönderir veya bir başka kişiye satar/devreder. Satış/devir işlemi; satış/devir yapılacak kişinin lisans almak üzere yaptığı başvurunun, Kurum tarafından uygun bulunması

durumunda gerçekleşir. Aksi takdirde bu Yönetmeliğin 75 inci maddesi hükümleri uygulanır.

Denetim sonuçları

MADDE 68 – Yapılan denetim somunda Kurumun denetim işlemlerini yürüten personel tarafından denetime ilişkin rapor düzenlenir.

Raporun değerlendirilmesi sonucunda, tespit edilen eksiklikler denetlenene yazılı olarak bildirilir ve eksikliklerin giderilmesi için en fazla üç ay süre verilir. Belirlenen eksiklikler nedeniyle radyasyon güvenliğinin sağlanamadığı değerlendirilirse eksiklikler giderilene kadar radyasyon uygulaması geçici olarak durdurulur. Tespit edilen hususların verilen sürede tamamlanması durumunda geçici durdurma kararı kaldırılır. Verilen sürede eksikliklerin giderilmemesi durumunda lisans iptal edilir.

Raporun değerlendirilmesi sonucunda, radyasyon güvenliğinin sağlanamadığının ve bu durumun toplumun ve çevrenin radyasyondan korunmasını tehdit edebileceğinin değerlendirilmesi durumunda lisans iptal edilir.

Aykırı davranışlar

MADDE 75 – (Değişik:RG-3/6/2010-27600)

Lisanssız faaliyet gösterdiği tespit edilen, lisanslama işlemlerini tamamlamayan veya denetimlerde tespit edilen eksikliklerini gidermeyen gerçek ve tüzel kişiler hakkında Kurum, radyasyon uygulamasının durdurulması ve gerekli tedbirlerin alınması için mülki idare amirlerine, kamuni ya da idari soruşturmaya geçilmesi için ilgili makamlara veya Cumhuriyet Savcılığına ihbarda bulunur.”

Radyasyon Güvenliği Yönetmeliği'nin yukarıda yer alan hükümlerinde belirtildiği üzere;

- Lisans başvurusu esnasında eksik olduğu tespit edilen belgelerin ve radyasyon kontrolü sırasında eksik olduğu tespit edilen hususların verilen süre içerisinde tamamlanmaması halinde lisans başvurusu iptal edilerek Yönetmeliğin 75 inci maddesinde belirtilen hükümler uygulanır ve yatırılan ücret TAEK'e gelir olarak kayıt edilir.
- Denetim raporu ile tespit edilen eksiklikler denetlenene yazılı olarak bildirilir. Bu eksiklikler nedeni ile radyasyon güvenliğinin sağlanamadığı değerlendirilirse eksiklikler

giderilene kadar radyasyon uygulamasının geçici olarak durdurulması gerektiği belirtilmektedir.

- Denetim raporu ile tespit edilen eksikliklerin verilen süre içerisinde giderilmemesi halinde radyasyon güvenliğinin sağlanamadığının ve bu durumun toplumun ve çevrenin radyasyondan korunmasını tehdit edebileceğinin değerlendirilmesi durumunda lisans iptal edilecektir.
- Radyasyon Güvenliği Tüzüğü'nün 13 üncü maddesi hükmü uyarınca lisansı iptal edilen kişi ve kuruluşların bu alanda faaliyet göstermek üzere yeniden lisans başvurusunda bulunamayacağı hüküm altına alınmıştır.
- TAEK tarafından verilen lisans iptal edilse dahi TAEK tarafından belirlenen hususlar yerine getirilinceye kadar lisans sahibinin yükümlülüklerinin ortadan kalkmayacağı, lisans sahibinin radyoaktif kaynaklarını mahrecine veya atık işleme tesisine göndermesi veya TAEK'e lisans almak üzere yaptığı başvuru uygun bulunan bir başka kişiye satması/devretmesi gerektiği ifade edilmiştir.
- TAEK' in lisanssız faaliyet gösterdiği tespit edilen, lisanslama işlemlerini tamamlamayan veya denetimlerde tespit edilen eksikliklerini gidermeyen gerçek ve tüzel kişiler hakkında radyasyon uygulamasının durdurulması ve gerekli tedbirlerin alınması için mülki idare amirlerine ihbarda bulunacağı belirtilmiştir. Zira söz konusu uygulamaların durdurulması ve gerekli tedbirlerin alınması Valilik makamının bilgisini ve desteğini gerektirmektedir.
- TAEK'in lisanssız faaliyet gösterdiği tespit edilen, lisanslama işlemlerini tamamlamayan veya denetimlerde tespit edilen eksikliklerini gidermeyen gerçek ve tüzel kişiler hakkında ilgili makamlara veya Cumhuriyet Savcılığına ihbarda bulunması gerektiği ifade edilmektedir. TAEK'in yapacağı değerlendirme üzerine TCK hükümleri uyarınca kanuni soruşturma yapılması gerektiği anlaşılırsa Cumhuriyet Savcılığına, durumun başka bir Kurumun incelemesini gerektirebileceği değerlendirilirse ilgili kuruma ihbarda bulunulması gerektiği anlaşılmaktadır.

4.2.4. Radyasyon Güvenliği Denetimleri ve Yaptırımları Yönetmeliği

Radyasyon Güvenliği Denetimleri ve Yaptırımları Yönetmeliği’nde radyasyon kaynaklarına ilişkin mevzuata aykırı durumlarda uygulanacak hükümler aşığıda verilmektedir:

“Denetimin sonuçları

MADDE 6 – (1) *Yapılan denetim sonunda Kurumun denetim işlemlerini yürüten personel tarafından denetime ilişkin rapor düzenlenir.*

(2) Yetkilendirilen kişinin denetimine ilişkin raporun değerdendirilmesi somucunda, tespit edilen eksiklikler denetlenene yazılı olarak bildirilir ve eksikliklerin giderilmesi için en fazla 3 (üç) ay süre verilir. Belirlenen eksiklikler nedeniyle radyasyon güvenliğinin sağlanamadığı değerdendirilirse eksiklikler giderilene kadar radyasyon uygulaması geçici olarak durdurulur. Tespit edilen hususların verilen sürede tamamlanması durumunda geçici durdurma kararı kaldırılır. Verilen sürede eksikliklerin giderilmemesi durumunda lisans iptal edilir.

(3) Yetkilendirilen kişinin denetimine ilişkin raporun değerdendirilmesi somucunda, radyasyon güvenliğinin sağlanamadığının ve bu durumun toplumun ve çevrenin radyasyondan korunmasını tehdit edebileceğinin değerdendirilmesi durumunda lisans iptal edilir.

(4) Yetkilendirilmek üzere başvuran kişinin denetimine ilişkin rapora göre yetkilendirme başvurusu değerdendirilir.

Yaptırımlar

MADDE 10 – (1) *Denetim sırasında, radyasyon güvenliğinin sağlanamadığının saptanması ve durumun acil müdahale gerektirmesi halinde, denetim görevlileri yürütölen radyasyon uygulamasına ilişkin yetkileri sınırlandırır veya yetkileri askıya alarak radyasyon uygulamasını durdurur, radyoaktif kaynağın emniyetinin sağlanması için gerekli önlemleri aldırır.*

(2) Denetim sırasında yetkilendirilen kişinin yükümlölüklerini yerine getirmemesi, belgelerde tahrifat yapıldığının veya yanlış bilgilendirme yapıldığının saptanması halinde; denetim görevlisi tarafından gerekli görölmesi durumunda radyasyon

uygulamasına izin verilmez ve Kurum kanuni ya da idari soruşturma başlatmak üzere gerekli girişimlerde bulunur.”

Radyasyon Güvenliği Denetimleri ve Yaptırımları Yönetmeliği'nin 10 uncu maddesinde belirtildiği üzere denetim görevlileri tarafından denetim sırasında;

- Radyasyon güvenliğinin sağlanamadığının saptanması ve durumun acil müdahale gerektirdiğinin tespit edilmesi halinde yürütülen radyasyon uygulamasına ilişkin verilen yetkiler sınırlandırılabilir ya yetkiler askıya alınarak radyasyon uygulaması durdurulabilir ifade edilmiştir.
- Yetkilendirilen kişinin yükümlülüklerini yerine getirmediğinin, belgelerde tahrifat yapıldığının veya yanlış bilgilendirme yapıldığının saptanması halinde; gerekli görülmesi durumunda radyasyon uygulamasına izin verilmeyeceği ve Kurumun kanuni ya da idari soruşturma başlatmak üzere gerekli girişimlerde bulunacağı belirtilmektedir.

4.2.5. Endüstriyel Radyografide Radyasyondan Korunma ve Lisanslama Yönetmeliği

Endüstriyel Radyografide Radyasyondan Korunma ve Lisanslama Yönetmeliği'nde radyasyon kaynaklarına ilişkin mevzuata aykırı durumlarda uygulanacak hükümler aşağıda verilmektedir:

“Faaliyetin geçici olarak durdurulması veya lisansın iptali

Madde 13 - Kurum tarafından mevzuat hükümlerine ve lisans koşullarına uyulmadığının saptanması halinde yapılan değerlendirme ile kuruluşun radyografi alanındaki faaliyeti geçici olarak durdurulabilir veya lisansı iptal edilebilir. Faaliyetin geçici olarak durdurulması durumunda; cihaz, kaynak ve donanımların Kurum tarafından uygun bulunan depolama koşullarında lisans sahibinin sorumluluğunda bekletilmesine izin verilebilir. En fazla 3 ay içinde lisans koşullarını sağlanamaması durumunda lisans iptal edilir ve bu durumda bu Yönetmeliğin 15 inci maddesi hükümleri uygulanır. Lisansı Kurum tarafından iptal edilmiş kişi, kurum veya kuruluşlar tekrar lisans başvurusunda bulunamaz.

Diğer Hususlar

Madde 15 - Kurumun gerekli gördüğü durumlarda cihaz, kaynak ve donanımlar; başvurusu Kurum tarafından onaylanan bir başka kuruluşa satılana veya kuruluş tarafından yeniden lisans müracaatı yapılana kadar Kurumun her yıl yayımlanan Mal ve Hizmet Üretim Türleri ile Ücret Listesi Genelgesine tabi olarak en fazla bir yıl süre ile Kurumda depolanır. Bu süre sonunda herhangi bir işlem yapılmamış cihazlar Kuruma devredilmiş kabul edilir.

Lisans ile ilgili olarak bu Yönetmelikte belirtilmeyen diğer hususlar için Kurum mevzuatının ilgili hükümleri uygulanır.

Denetim sonuçları

Madde 45 - Kurumun radyasyon güvenliği uzmanları tarafından yapılan denetimler sonucu rapor düzenlenir ve rapor Kurumun Radyasyon Sağlığı ve Güvenliği Dairesi tarafından değerlendirilerek;

a) Mevzuatta belirtilen hususlara veya lisans koşullarına uyulmadığının belirlenmesi halinde eksikliklerin giderilmesi için en fazla 3 ay süre verilir. Yapılacak değerlendirmeye göre, tespit edilen eksiklikler radyasyon güvenliğini zafiyete uğratacak boyutta ise bu süre içerisinde kuruluşun radyasyon kaynağı ile ilgili faaliyeti geçici olarak durdurulur.

b) (a) bendinde verilen süre içerisinde eksikliklerin giderilmemesi ve makul bir neden gösterilmemesi durumunda bu Yönetmeliğin 13 üncü maddesinin lisansın iptaline ilişkin hükümleri uygulanır.

Aykırı hususlar

Madde 48 - Bu Yönetmelik kapsamında yer alan uygulama ve faaliyetlerin yürütülmesi sırasında veya Yönetmelik hükümlerine uyulmaması sonucu ölüm, bedensel hasar ya da mala karşı maddi kayıp meydana gelmesi halinde 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu ile 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu ve ilgili diğer mevzuat hükümleri uygulanır. ”

Endüstriyel Radyografide Radyasyondan Korunma ve Lisanslama Yönetmeliği'nin yukarıda verilen maddelerinde;

- TAEK tarafından mevzuat hükümlerine ve lisans koşullarına uyulmadığının saptanması halinde yapılan değerlendirme ile kuruluşun radyografi alanındaki faaliyetini geçici olarak durdurulabileceği veya verilen lisansın iptal edilebileceği düzenlenmiştir.
- Diğer Yönetmeliklerde belirtilen yaptırım hükümlerinden farklı olarak faaliyetin geçici olarak durdurulması durumunda; cihaz, kaynak ve donanımların Kurum tarafından uygun bulunan depolama koşullarında lisans sahibinin sorumluluğunda bekletilmesine izin verilebileceği belirtilmiştir. En fazla 3 ay içinde lisans koşullarının sağlanamaması durumunda lisansın iptal edileceği cihaz, kaynak ve donanımların başvurusu TAEK tarafından onaylanan bir başka kuruluşa satılana veya kuruluş tarafından yeniden lisans müracaatı yapılana kadar ücreti karşılığında bir yıla TAEK’te depolanacağı, süre sonunda herhangi bir işlem yapılmaması halinde cihazların TAEK’e devredilmiş kabul edileceği açıkça ifade edilmiştir.

4.2.6. Gamma ve Elektron Demeti Işınlama Tesislerinin Güvenliği ve Lisanslanması Yönetmeliği

Gamma ve Elektron Demeti Işınlama Tesislerinin Güvenliği ve Lisanslanması Yönetmeliği’nin 19 uncu maddesinde belirtilen radyasyon kaynaklarına ilişkin mevzuata uygun olmayan durumlarda uygulanacak hükümler aşağıda verilmektedir:

“Denetim Sonuçları

Madde 19- Denetim sonucunda bu Yönetmelik hükümlerine aykırı bir husus tespit edilmediği takdirde, olumlu durum bir yazı ile işleticiye bildirilir.

Denetim sonucunda tesisin güvenli çalışmasına engel olmayacak düzeyde yetersiz durumlar tespit edildiği takdirde, Kurum işleticiye yazılı uyarıda bulunur. Bu uyarıda, yetersiz durumların mahiyeti, mevzuat dayanağı, düzeltilebilmesi için gerekli bilgiler ve süre belirtilir. Bu süre üç aydan fazla olamaz. Bu süre sonunda tespit edilen durumların devamı halinde bu maddenin üçüncü fıkrası hükmü uygulanır.

Denetim sonucunda tesisin güvenliğini olumsuz yönde etkileyecek veya çalışanların, halkın ve çevrenin radyasyon güvenliğini tehlikeye sokabilecek durumlar tespit edildiği takdirde, bu durumlar giderilinceye kadar Kurum,

Radyasyon Güvenliği Tüzüğü'nün 13 üncü maddesi hükümleri uyarınca, tesise verilmiş olan lisansı askıya alır. Mevcut durum, Kurum'ca verilen süre içerisinde giderilmediği takdirde lisans iptal edilir.

Tesisin Devredilmesi

Madde 20- *Tesis sahibinin değışmesi halinde, tesisin işleticisi durumu bir ay içinde Kurum'a bildirmek zorundadır. Bildirmediği takdirde lisans askıya alınır."*

Gamma ve Elektron Demeti Işınlama Tesislerinin Güvenliği ve Lisanslanması Yönetmeliği'nin yukarıda yer alan hükümlerinde belirtildiği üzere tesiste gerçekleştirilen denetim sonucunda;

- Tesisin güvenli çalışmasına engel olmayacak düzeyde yetersiz durumlar tespit edildiği takdirde, işleticiye yazılı uyarıda bulunulur, verilen süre sonunda tespit edilen durumların devamı halinde verilen lisans TAEK tarafından iptal edilir.
- Tesisin güvenliğini olumsuz yönde etkileyecek veya çalışanların, halkın ve çevrenin radyasyon güvenliğini tehlikeye sokabilecek durumlar tespit edildiği takdirde, bu durumlar giderilinceye kadar tesise verilmiş olan lisans askıya alınır. Verilen süre sonunda tespit edilen durumların devamı halinde lisans TAEK tarafından iptal edilir.

Diğer düzenlemelerden farklı olarak Gamma ve Elektron Demeti Işınlama Tesislerinin Güvenliği ve Lisanslanması Yönetmeliği'nde yaptırım uygulanacak durumlar belirtilirken mevzuata aykırılık değil tesis güvenliğinin olumsuz etkilenmesi hususu vurgulanmıştır.

4.2.7. Yüksek Aktiviteli Kapalı Radyoaktif Kaynakların ve Sahipsiz Kaynakların Kontrolü Yönetmeliği

Yüksek Aktiviteli Kapalı Radyoaktif Kaynakların ve Sahipsiz Kaynakların Kontrolü Yönetmeliği'nde sahipsiz kaynaklar ile ilgili yapılacak işlemler ve TAEK'in görev ve yetkileri hakkında düzenleme yapan hükümler aşağıda verilmektedir:

“Sahipsiz kaynaklarla ilgili işlemler

MADDE 12 – (1) Kurum, kontrol altına alınan sahipsiz kaynakların geçmişi ile ilgili araştırma yapar. Araştırma sonunda sahipsiz kaynağı Kurum kayıtlarında son olarak bulunduran gerçek veya tüzel kişi tespit edilirse, bu durumla ilgili alınan bilgiler doğrultusunda Radyasyon Güvenliği Yönetmeliği ve ilgili diğer mevzuat hükümleri gereğince işlem yapılır ve genel hukuk esasları dahilinde kamuni kovuşturmaya geçilir. Bu durumdaki kaynak, tespit edilen gerçek veya tüzel kişi tarafından üreticisi ya da tedarikçisine veya yetkilendirilmiş radyoaktif atık tesislerine gönderilir. Sahipsiz kaynak nedeniyle ortaya çıkabilecek hasar, zarar ve diğer masraflar söz konusu kaynağı son olarak bulundurduğu tespit edilen gerçek veya tüzel kişi tarafından karşılanır.

(2) Sahipsiz kaynağın geçmişi ile ilgili bir kayda rastlanmadığı ya da kaynağı envanterinde son olarak bulunduran gerçek veya tüzel kişi tespit edildiği halde bu kişiye ulaşılamadığı durumlarda, Kurum sahipsiz kaynağı yetkilendirilmiş radyoaktif atık tesisine gönderir.

Denetim

MADDE 14 – (1) Kurum, bu Yönetmelik çerçevesinde gerekli gördüğü durumlarda radyasyon güvenliği açısından ilgili yer ve tesisleri haberli veya habersiz denetleme, gerekli gördükleri belgeleri isteme ve inceleme yetkisine sahiptir.”

Yukarıda yer verilen hükümlerden anlaşıldığı üzere;

- TAEK yüksek aktiviteli ve sahipsiz olduğu düşünülen radyasyon kaynakları ile ilgili gerek gördüğü durumlarda lisanslı bir kuruluş olmasa dahi radyasyon güvenliği açısından ilgili yer ve tesisleri haberli veya habersiz denetleme, gerekli gördüğü belgeleri isteme ve inceleme yetkisine sahiptir.
- Sahipsiz bir kaynağı son olarak bulundurduğu tespit edilen gerçek veya tüzel kişi, Radyasyon Güvenliği Yönetmeliği ve ilgili diğer mevzuat hükümleri gereğince radyasyon kaynağını üreticisi ya da tedarikçisine veya yetkilendirilmiş radyoaktif atık tesislerine göndermekle yükümlüdür.

- Sahipsiz kaynak ile ilgili ortaya çıkabilecek hasar, zarar ve diğer masraflar söz konusu kaynağı son olarak bulundurduğu tespit edilen gerçek veya tüzel kişi tarafından karşılanır.
- TAEK, kaynağı sahipsiz bıraktığı tespit edilen gerçek veya tüzel kişi hakkında genel hukuk esasları dâhilinde kanuni kovuşturmaya geçilmesini sağlamalıdır.

4.2.8. Tıpta Tedavi Amacıyla Kullanılan İyonlaştırıcı Radyasyon Kaynaklarını İçeren Tesislere Lisans Verilmesi Yönetmeliği

Tıpta Tedavi Amacıyla Kullanılan İyonlaştırıcı Radyasyon Kaynaklarını İçeren Tesislere Lisans Verilmesi Yönetmeliği'nin 14 üncü maddesinde belirtilen radyasyon kaynaklarına ilişkin mevzuata aykırı durumlarda uygulanacak hükümler aşağıda verilmektedir:

“Denetim Sonuçları

Madde 14- Kurum uzmanlarınca yapılan denetimlerde düzenlenen raporun değerlendirilmesi sonucunda;

A) Bu Yönetmelik hükümlerine aykırı bir husus tespit edilmediği takdirde, olumlu durum bir yazı ile Tesis Sorumlusuna bildirilir.

B) Tesisin güvenli çalışmasına engel olmayacak düzeyde yetersiz durumlar tespit edildiği takdirde, Tesis Sorumlusuna yazılı uyarıda bulunulur. Bu uyarıda, yetersiz durumların mahiyeti, mevzuat dayanağı, düzeltilebilmesi için gerekli bilgiler ve süre belirtilir. Bu süre üç aydan fazla olamaz. Bu süre sonunda, tespit edilen durumların devamı halinde bu maddenin C bendi hükmü uygulanır.

C) Denetim sonucunda tesisin güvenliğini olumsuz yönde etkileyecek veya çalışanların, halkın, hastanın ve çevrenin radyasyon güvenliğini tehlikeye sokabilecek durumlar tesbit edildiği takdirde, bu durumlar giderilinceye kadar Kurum, Radyasyon Güvenliği Tüzüğü'nün 13 ncü maddesi hükümleri uyarınca, tesise verilmiş olan lisansı askıya alır veya iptal eder.”

Tıpta Tedavi Amacıyla Kullanılan İyonlaştırıcı Radyasyon Kaynaklarını İçeren Tesislere Lisans Verilmesi Yönetmeliği'nin yukarıda yer alan hükümlerinde belirtildiği üzere tesiste gerçekleştirilen denetim sonucunda;

- Tesisin güvenli çalışmasına engel olmayacak düzeyde yetersiz durumlar tespit edildiği takdirde, tesis sorumlusuna yazılı uyarıda bulunulur, tespit edilen eksikliklerin giderilebilmesi için en fazla üç ay süre verilir.
- Verilen süre sonunda tespit edilen eksikliklerin devamı halinde durumun tesisin güvenliğini olumsuz yönde etkileyebileceği veya çalışanların, halkın, hastanın ve çevrenin radyasyon güvenliğini tehlikeye sokabileceği değerlendirilirse bu durumlar giderilinceye kadar tesise verilmiş olan lisans TAEK tarafından askıya alınır veya iptal edilir.

4.2.9. Radyoaktif Madde Kullanımından Oluşan Atıklara İlişkin Yönetmelik

Radyoaktif Madde Kullanımından Oluşan Atıklara İlişkin Yönetmeliğin 14 üncü maddesinde belirtilen radyasyon kaynaklarına ilişkin mevzuata aykırı durumlarda uygulanacak hükümler aşağıda verilmektedir:

“Yaptırım

Madde 18- Lisans sahibi tarafından bu Yönetmelikte belirtilen hükümlere uyulmadığının tespiti halinde “Radyasyon Güvenliği Tüzüğü” ve “Radyasyon Güvenliği Yönetmeliği” hükümleri uygulanır.

Madde 19- Bu Yönetmelik kapsamına giren faaliyetlerin yürütülmesinde, radyasyon güvenliği açısından gerekli görülen hallerde ilgili kurum ve kuruluşların mevzuatı çerçevesinde işbirliği yapılarak bu hükümlerin uygulanması sağlanır.”

Radyoaktif Madde Kullanımından Oluşan Atıklara İlişkin Yönetmeliğin yukarıda yer alan hükümlerinde, tesiste gerçekleştirilen denetim sonucunda mevzuata aykırı durumlarda uygulanacak yaptırımlar hususunda Radyasyon Güvenliği Tüzüğü ve Radyasyon Güvenliği Yönetmeliği hükümlerinin uygulanacağı belirtilmiş ayrıca özel bir düzenlemeye yer verilmemiştir.

Yönetmelik hükümlerinin uygulanmasında radyasyon güvenliği açısından gerekli görülen hallerde ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapılması gerektiği hususu ayrıca vurgulanmıştır.

4.2.10. Radyoaktif Atık Yönetimi Yönetmeliği

Radyoaktif Atık Yönetimi Yönetmeliği'nin 56 ncı maddesinde belirtilen radyasyon kaynaklarına ilişkin mevzuata aykırı durumlarda uygulanacak hüküm aşağıda verilmektedir:

“Yaptırımlar

MADDE 56 – (1) *Bu Yönetmelikte tanımlanan yükümlülüklerini yerine getirmeyen, yetki sınırlarını aşan veya ilgili mevzuatı ihlal eden gerçek veya tüzel kişilere tanınan yetkiler Kurum tarafından geçici veya sürekli iptal edilir.*

(2) Gerekli durumlarda, Kurum adli ve/veya idari soruşturma başlatılmak üzere gerekli girişimlerde bulunur.”

Diğer yasal düzenlemelerden farklı olarak Radyoaktif Atık Yönetimi Yönetmeliği'nde yetki sınırlarını aşan gerçek veya tüzel kişilere tanınan yetkilerin TAEK tarafından geçici veya sürekli iptal edilebileceği açıkça ifade edilmiştir. Bu vurgunun nedeninin radyoaktif atığın seviyesine göre atık yönetiminin farklılaşması ve atık yönetiminin halk ve çevre güvenliği açısından önemi olduğu düşünülmektedir.

4.2.11. Radyoaktif Maddenin Güvenli Taşınması Yönetmeliği

Radyoaktif Maddenin Güvenli Taşınması Yönetmeliği radyoaktif madde içeren paketlerin karayolu, demiryolu, hava ve deniz yolu ile taşınması için tasarım ve imalat aşamaları da dâhil olmak üzere yükleme, taşıma, indirilme, geçici olarak depolanma ve alıcıya teslim edilme aşamalarını ayrıntılı bir şekilde düzenlemiştir.

Söz konusu Yönetmelikte yetkilendirme, denetim ve yaptırım hususunda bir düzenlemeye ise yer verilmediği görülmüştür. Bu nedenle radyasyon kaynaklarına ilişkin yetkilendirme, denetim ve yaptırıma ilişkin hususlarda 2690 sayılı Kanun, Radyasyon Güvenliği Tüzüğü,

Radyasyon Güvenliği Yönetmeliği ile Radyasyon Güvenliği Denetimleri ve Yaptırımları Yönetmeliğinde yer alan hükümlerin uygulanacağı anlaşılmaktadır.

4.2.12. Kontrollü Alanlarda Çalışan Harici Görevlilerin İyonlaştırıcı Radyasyondan Kaynaklanabilecek Risklere Karşı Korunmasına Dair Yönetmelik

Harici görevlilerin iyonlaştırıcı radyasyondan kaynaklanabilecek risklere karşı korunmasını sağlamak amacı ile çalışma koşullarını belirlemek üzere hazırlanan Kontrollü Alanlarda Çalışan Harici Görevlilerin İyonlaştırıcı Radyasyondan Kaynaklanabilecek Risklere Karşı Korunmasına Yönetmelikte yetkilendirme, denetim ve yaptırım hususunda bir düzenlemeye yer verilmediği görölmüştür.

Bu nedenle radyasyon kaynaklarına ilişkin yetkilendirme, denetim ve yaptırıma ilişkin hususlarda 2690 sayılı Kanun, Radyasyon Güvenliği Tüzüğü, Radyasyon Güvenliği Yönetmeliği ile Radyasyon Güvenliği Denetimleri ve Yaptırımları Yönetmeliğinde yer alan hükümlerin uygulanacağı anlaşılmaktadır.

Tablo 3. Radyasyon kaynaklarına ilişkin mevzuata aykırı durumlarda Türkiye’de uygulanan idari yaptırımlar

İDARİ YAPTIRIMLAR	
1	Eksikliklerin yazılı olarak bildirilmesi ve süre verilmesi
2	Yatırılan ücretin Kurum’a gelir olarak kayıt edilmesi
3	Lisansın geçici veya sürekli olarak iptal edilmesi
4	Kurum veya kuruluş hakkında kapatma kararı almak (Radyasyon uygulamasını durdurmak)
5	Gerekli tedbirlerin alınması için Kurumun ilgili makama ihbarda bulunması
6	İlgili kişi, kurum veya kuruluş hakkında Cumhuriyet Savcılığına suç duyurusunda bulunmak
7	Lisansı iptal edilen kişilere yeniden lisans verilmemesi

4.3. Radyasyon Kaynaklarına İlişkin Suçlara Türkiye’de Uygulanan Ceza Yaptırımları

Türkiye’de radyasyon kaynaklarına ilişkin olarak düzenlenen suçlar ve bu suçlara uygulanan yaptırımlar, 5237 sayılı TCK kapsamında düzenlenmektedir. TCK’de tanımlanmış suçlar ve bu suçlara uygulanan yaptırımlar aşağıda verilmektedir:

“Radyasyon yayma

Madde 172 - (1) Bir başkasını, sağlığını bozmak amacıyla ve bu amacı gerçekleştirmeye elverişli olacak surette, radyasyona tabi tutan kişi, üç yıldan on beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Birinci fıkradaki fiilin belirsiz sayıda kişilere karşı işlenmiş olması hâlinde, beş yıldan az olmamak üzere hapis cezasına hükmolunur.

(3) Bir başkasının hayatı, sağlığı veya malvarlığına önemli ölçüde zarar vermeye elverişli olacak biçimde radyasyon yayan veya atom çekirdeklerinin parçalanması sürecine etkide bulunan kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(4) Radyasyon yayılmasına veya atom çekirdeklerinin parçalanması sürecine, bir laboratuvar veya tesisin işletilmesi sırasında gerekli dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı olarak neden olan kişi, fiilin bir başkasının hayatı, sağlığı veya malvarlığına önemli ölçüde zarar vermeye elverişli olması hâlinde, altı aydan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Atom enerjisi ile patlamaya sebebiyet verme

Madde 173 - (1) Atom enerjisini serbest bırakarak bir patlamaya ve bu suretle bir başkasının hayatı, sağlığı veya malvarlığı hakkında önemli ölçüde tehlikeye sebebiyet veren kişi, beş yıldan az olmamak üzere hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Yukarıdaki fıkarda tanımlanan fiilin taksirle işlenmesi hâlinde, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

Tehlikeli maddelerin izinsiz olarak bulundurulması veya el değiştirmesi

Madde 174- (1) Yetkili makamlardan gerekli izni almaksızın, patlayıcı, yakıcı, aşındırıcı, yaralayıcı, boğucu, zehirleyici, sürekli hastalığa yol açıcı nükleer, radyoaktif, kimyasal, biyolojik maddeyi imal, ithal veya ihraç eden, ülke içinde bir yerden diğer bir yere nakleden, muhafaza eden, satan, satın alan veya işleyen kişi, dört yıldan sekiz yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. Yetkili makamların izni olmaksızın, bu fıkra kapsamına giren maddeleri imal etmek, işlemek veya kullanmak amacıyla, gerekli olan malzeme ve teçhizatı ithal eden, ihraç eden, satışı arz eden, başkalarına veren, nakleden, depolayan, satın alan, kabul eden veya bulunduran kişi de aynı ceza ile cezalandırılır.

(2) Bu fiillerin suç işlemek için teşkil edilmiş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde, verilecek ceza bir kat artırılır.

(3) Önemsiz tür ve miktarda patlayıcı maddeyi satın alan, kabul eden veya bulunduran kişi hakkında, kullanılış amacı gözetilerek, bir yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.”

- TCK’nin 172 inci maddesinde, belli bir kişiyi radyasyona tabi tutmak suçu tanımlanmıştır. Bu suçun oluşabilmesi için, radyasyona tabi tutulan kişinin sağlığını bozmak amacıyla hareket edilmesi ve cezaya hükmedilebilmesi için ise tabi tutulduğu radyasyon miktarının kişinin sağlığını bozmaya elverişli olması gerekir. Bu bakımdan, söz konusu suç, bir somut tehlike suçu niteliği taşımaktadır.²

Maddenin ikinci fıkrasında suçun belirsiz sayıda kişiye karşı işlenmesi, söz konusu suç açısından daha ağır ceza ile cezalandırılmayı gerektirmektedir.

² Tehlikeli hareketin gerçekleştirilmesinin yeterliliğinin, suçun tamamlanmasına etkisine göre tehlike suçları, somut ve soyut tehlike suçları olarak ikiye ayrılır.

Soyut tehlike suçunda tehlikenin ortaya çıkmış olması aranmaz, failin hareketinin potansiyel olarak tehlikeye neden olmaya elverişli olması yeterlidir. Örneğin; inşaat veya yıkımla ilgili emniyet kurallarına uymama (m.176) veya yalan tanıklık (m.272) suçları soyut tehlike suçudur.

Somut tehlike suçunda failin hareketi neticesinde korunan hukuki değer somut bir şekilde zarar görme tehlikesi ile karşı karşıya kalmalıdır. Bu tür suçlarda hareketin yapılmış olması yeterli olmaz, korunan hukuki değerin, suçun objektif unsuru olarak tehlikeye maruz kalıp kalmadığı ayrıca araştırılır (Doğan, 2014).

Maddenin üçüncü fıkrasında radyasyon yaymak veya atom çekirdeklerinin parçalanması sürecine etkide bulunmak fiilleri suç olarak tanımlanmış ancak bu fiiller dolayısıyla cezaya hükmedebilmek için, yayılan veya oluşturulan radyasyonun bir başkasının hayatı, sağlığı veya malvarlığına önemli ölçüde zarar vermeye elverişli olacak miktarda olması gerektiği ifade edilmiştir.

Maddenin dördüncü fıkrasında ise bir laboratuvar veya tesisin işletilmesi sırasında taksirle gerçekleştirilen radyasyon yaymak veya atom çekirdeklerinin parçalanması sürecine etkide bulunmak fiilleri suç olarak tanımlanmıştır. Bu fiiller dolayısıyla cezaya hükmedebilmek için, yayılan veya oluşturulan radyasyonun bir başkasının hayatı, sağlığı veya malvarlığına önemli ölçüde zarar vermeye elverişli olacak miktarda olması gerektiği ifade edilmektedir.

- TCK'nin 173 üncü maddesinde, atom enerjisiyle patlamaya sebep olmak fiili suç hâline getirilmiştir. Geniş kitleleri tahrip edici kuvvete sahip olan ve ekolojik dengenin uzun yıllar boyunca bozulmasına yol açabilecek atom enerjisiyle patlamaya sebebiyet verme fiili, bir suç olarak tanımlanmıştır. İkinci fıkrada ise, bu fiilin taksirle işlenmesi suç olarak tanımlanmış ve birinci fıkraya göre daha az bir ceza öngörülmüştür.

- TCK'nin 174 üncü maddesinin birinci fıkrası hükmüyle, yetkili makamlardan gerekli izni alınmaksızın sürekli hastalığa yol açıcı nükleer, radyoaktif maddeyi imal etmek, ithal veya ihraç etmek, ülke içinde bir yerden diğer bir yere nakletmek, muhafaza etmek, satmak, satın almak veya işlemek suç hâline getirilmiştir. Bu bakımdan söz konusu suç, seçimlik hareketli bir suç niteliği taşımaktadır. Maddede belirtilen seçimlik hareketlerden herhangi birisinin gerçekleştirilmesiyle suç oluşacaktır.

Maddenin ikinci fıkrasına göre; birinci fıkrada yer alan fiillerin suç işlemek için teşkil edilmiş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi, cezanın artırılması sebebidir.

- TCK'nin 174 üncü maddesi, toplumu genel tehlikelere karşı korumanın yanı sıra; Nükleer Silâhların Yayılmasının Önlenmesine İlişkin Andlaşma ve Nükleer Maddelerin Fiziksel Korunması Hakkında Sözleşme ile Türkiye'nin üstlenmiş bulunduğu yükümlülüklerin yerine getirilmesi amacı ile hüküm altına alınmıştır.

Tablo 4. Radyasyon kaynaklarına ilişkin mevzuata aykırı durumlarda Türkiye’de uygulanan ceza yaptırımları

CEZA YAPTIRIMLARI		
Uygulanacak Ceza	Maddi Unsur	Manevi Unsur
Üç yıldan onbeş yıla kadar hapis cezası	Belli bir kişiyi radyasyona tabi tutmak	Kast
İki yıldan beş yıla kadar hapis cezası	Radyasyon yaymak veya atom çekirdeklerinin parçalanması sürecine etkide bulunmak	Kast
Altı aydan üç yıla kadar hapis cezası	Bir laboratuvar veya tesisin işletilmesi sırasında gerekli dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı davranarak radyasyon yayılmasına neden olmak veya atom çekirdeklerinin parçalanması sürecine etkide bulunmak	Taksir
Beş yıldan az olmamak üzere hapis cezası	Atom enerjisiyle patlamaya sebep olmak	Kast
İki yıldan beş yıla kadar hapis cezası	Atom enerjisiyle patlamaya sebep olmak	Taksir
Dört yıldan sekiz yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası	Yetkili makamlardan gerekli izni almaksızın sürekli hastalığa yol açıcı nükleer, radyoaktif maddeyi imal, ithal veya ihraç etmek, ülke içinde bir yerden diğer bir yere nakletmek, muhafaza etmek, satmak, satın almak veya işlemek	Kast

5. RADYASYON KAYNAKLARINA İLİŞKİN MEVZUATA AYKIRI DURUMLARDA ÇEŞİTLİ ÜLKELERDEKİ UYGULAMALAR

Tezin bu bölümünde Almanya, ABD, Birleşik Krallık, Fransa, Japonya, Kanada, Kore Cumhuriyeti, Rusya Federasyonu'nun yer aldığı 8 ülkenin radyasyon kaynaklarına ilişkin mevzuata aykırı durumlarda uyguladığı yaptırımlar incelenmiş ve ülkelerin uyguladığı yaptırımlar arasında karşılaştırmalara yer verilmiştir. İncelencek ülkeler belirlenirken UAEA üyesi ve farklı yaptırım sistemlerine sahip ülkeler tercih edilmiştir.

5.1. Almanya

Almanya'da nükleer alandaki düzenleyici ve denetleyici yetkiler Federal Çevre, Doğa Koruma ve Nükleer Güvenlik Bakanlığı ve Radyasyondan Korunma Federal Dairesi tarafından yürütülmektedir. Almanya'da radyasyon kaynaklarına ilişkin mevzuata aykırı durumlar ile ilgili suçlar ve bu suçlara uygulanan yaptırımlar, “Alman Ceza Kanunu” ve “Alman Atom Enerji Kanunu” kapsamında düzenlenmekte ve aşağıda verilmektedir:

- Nükleer bir tesisi gerekli izni almadan işleten, nükleer yakıt ya da bir kimsenin ölümüne, ciddi yaralanmasına veya hayvanlara, bitkilere, su kütlelerine, havaya veya toprağa iyonize radyasyonla ciddi hasar vermesine neden olabilecek diğer radyoaktif maddeleri gerekli izin olmaksızın üreten, bulunduran, taşıyan, işleyen, kullanan, ithal veya ihraç eden kişi, beş yıla kadar hapis cezası ya da para cezası ile cezalandırılır.
- Radyoaktif madde veya diğer tehlikeli maddelerin kullanıldığı bir tesisin işletilmesi ile ilgili idare hukukundan doğan yükümlülüklerini ihlal eden veya tehlikeli maddelerin taşınması, paketlenmesi, yüklenmesi ve boşaltılması, tedarik edilmesi ve teslim alınmasında bir kimsenin sağlığına, hayvanın, bitkilerin, su kütlelerinin, havanın veya birine ait olan önemli bir mülkün mülkiyetine ilişkin bir tehlike yaratan kişi, beş yıla kadar hapis cezası ya da para cezası ile cezalandırılır.
- Bir kişinin sağlığına zarar vermek amacıyla zarar vermeye elverişli bir şekilde iyonlaştırıcı radyasyona maruz bırakan kişi, bir yıldan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Çok sayıda insanın yaralanması veya birinin ciddi şekilde

yaralanması halinde verilecek ceza iki yıldan az, iyonlaştırıcı radyasyona maruz bırakılan kişi sayısının geniş bir topluluk olması halinde ise beş yıldan az olamaz. Suç işleyen kişi, en azından ağır ihmal nedeniyle bir kişinin ölümüne neden olursa, ömür boyu hapis veya on yıldan az olmamak üzere hapis cezası ile cezalandırılır.

- Nükleer enerji ile ilgili bir patlama yaratmak ya da patlayıcı kullanmak hazırlığı amacıyla nükleer yakıt ya da radyoaktif madde üreten, depolayan, sağlayan kişi bir yıldan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.
- İdare hukukundan doğan yükümlülüklerini ihlal ederek iyonlaştırıcı radyasyon salınmasına ya da nükleer füzyon olaylarına neden olan ve bir kimsenin hayatına, bir uzvuna ya da önemli bir mülkün mülkiyetine zarar verecek veya hayvanlara, bitkilere, su kütlelerine, havaya ilişkin ciddi bir tehlike yaratan kişi beş yıla kadar hapis cezası ya da para cezası ile cezalandırılır.

Yukarıda verilen suçların ihmali bir hareketle işlenmesi ya da ciddi bir zarar meydana gelmemesi halinde verilecek cezalar hafifletilebilmektedir.

- Kasıtlı olarak ya da ihmali bir davranışla tam ve zamanında, doğru bilgi sağlamayan, gerekli olan mali yeterliliğine dair bir kanıt sunmadan nükleer maddeleri taşıyan, nükleer yakıt üretimi, işlenmesi, kullanılmış yakıtların yeniden işlenmesi faaliyeti gösteren tesislerin lisans alınmadan inşa eden, bildirimde bulunmayan ya da yanlış ya da hatalı bildirimde bulunan, Kanun ile belirlenen bir yükümlülüğe uymayan kişi 1.000 Euro'dan 50.000 Euro'ya kadar para cezası ile cezalandırılır.

5.2. Amerika Birleşik Devletleri

Amerika Birleşik Devletlerinde nükleer alandaki düzenleyici ve denetleyici otorite olan United States Nuclear Regulatory Commission (USNRC)'un yetkileri; bilgi talep etme yetkisini, ihlal bildirimlerini, idari para cezası uygulamayı ve lisansı askıya alma veya iptal etme uygulamalarını kapsamaktadır. ABD Atom Enerjisi Kanunu'nda, yer verilen idari para cezaları ve hapis cezaları belirlenirken işlenen suçun niteliği göz önünde bulundurulmaktadır.

USNRC'ye uygulanacak yaptırımların belirlenmesinde takdir yetkisini kullanma hakkı tanınmıştır. Aykırılıklara neden olan kusur, eksiklik veya ihlal, denetim ve soruşturma yoluyla tespit edilir ve bunların sebep olabileceği potansiyel sonuçların belirlenmesinde ihlalin önem düzeyine uygun şekilde oluşturulmuş bir ölçek kullanılır. Bu ölçek, Önem Derecesi I en önemli ihlaller ve Önem Derecesi IV hafif kusurlar ve ihlaller olmak üzere dört sınıfta sınıflandırılmıştır.

Önem derecelerinin genel kapsamı aşağıda verilmiştir:

- Önem Derecesi I ve II ihlalleri: Arttırılmış yaptırım eylemleri olarak değerlendirilirler. Bu seviyeler, düzenleyici otoritenin ihlal ile ilgili endişesinin fazla olduğunu işaret etmektedir. Önem derecesi I ve II ihlalleri, idari para cezasının uygulanmasını gerektirir.
- Önem Derecesi III ihlalleri: Önem derecesi III ihlalleri de arttırılmış yaptırım eylemleri olarak değerlendirilir. Önem derecesi I ve II ihlalleri kadar olmasa da idari para cezası gerektirecek kadar önemlidir.
- Önem Derecesi IV ihlalleri: Önem derecesi IV ihlalleri, risk değerlendirme esasına göre önemli değilse de ihlalin önemsiz olmadığı anlamına gelmez.
- Kategori Altı ihlaller: USNRC, Önem derecesi IV seviyesinin altında yer alan güvenlik veya çevresel kaygılardan meydana gelen başka ihlal türlerini de değerlendirmektedir. Bazı ihlaller önemsiz olarak kabul edilmekte ve lisans sahibinden sadece bu ihlalleri düzeltmesi istenmektedir. Bu ihlallere genellikle herhangi bir yaptırım uygulanmaz.

Radyasyon kaynaklarına ilişkin mevzuata aykırı durumlara ilişkin ABD Atom Enerjisi Kanunu'nda tanımlanan idari ve cezai yaptırıma tabi olan bazı suçlar aşağıda verilmektedir:

- Atom enerjisi ile ilgili faaliyetlerde bulundurma, kullanma, ithal ve ihraç etme, taşıma, depolama, üretim, ticaret faaliyetleri için lisans alınması gerektiğini düzenleyen maddeleri kasıtlı olarak ihlal eden, ihlal etmeye teşebbüs eden ya da ihlal etmeyi planlayan kişi 10.000 \$'a kadar para cezası veya on yıla kadar hapis

cezası ile ya da hapis+para cezası ile cezalandırılır. Ayrıca Birleşik Devletlere zarar vermek amacıyla ya da yabancı bir ülkeye bir avantaj sağlamak amacıyla böyle bir suç işleyen kişi ömür boyu hapis cezası, süreli hapis cezası ya da 20.000 \$'a kadar para cezası ya da hapis+para cezası ile cezalandırılır.

- Atom silahlarının ithal ve ihraç edilmesi, taşınması, depolanması, üretilmesi bulundurulması ve kullanılmasını yasaklayan maddeyi ihlal eden, ihlal etmeye teşebbüs eden ya da ihlal etmeyi planlayan herhangi bir kişi, 2.000.000 \$'a kadar para cezası ve 25 yıla kadar ya da ömür boyu hapis cezası ile cezalandırılır. Herhangi bir atom silahını kullanan, kullanmaya teşebbüs eden ya da kullanmayı planlayan ya da elinde bulunduran ve kullanmakla tehdit eden herhangi bir kişi, 2.000.000 \$'a kadar para cezası ve 30 yıla kadar ya da ömür boyu hapis cezasına çarptırılır. Eğer bir kişinin 92 nci maddeyi ihlal etmesi sonucu birinin ölümü gerçekleşirse bu kişi 2.000.000 \$'a kadar para cezası ve ömür boyu hapis cezası ile cezalandırılır.
- ABD Atom Enerjisi Kanunu'nun cezai sonuca bağlanmayan hükümlerine ilişkin herhangi bir hükmünü kasıtlı olarak ihlal eden, ihlal etmeye teşebbüs eden ya da ihlal etmeyi planlayan kişi 5.000 \$'a kadar para cezası veya iki yıla kadar hapis cezası ile ya da hapis+para cezası ile cezalandırılır. Ancak Birleşik Devletlere zarar vermek amacıyla ya da yabancı bir ülkeye bir avantaj sağlamak amacıyla böyle bir suç işleyen kişi, 20.000 \$'a kadar para cezası veya yirmi yıla kadar hapis cezası ile ya da hapis+para cezası ile cezalandırılır.
- Kısıtlanmış verileri içeren herhangi bir belge, yazı, taslak, fotoğraf, plan, model, enstrüman, gereç, not ya da bilgi içeren verilere erişimi olan, kontrol eden, bunlara sahip olan teslim alan kişi, Birleşik Devletlere zarar vermek amacıyla ya da herhangi bir yabancı ülkeye bir avantaj sağlama niyetiyle, herhangi bir şahsa veya şahıslara bu verileri iletir veya açıklar ise ömür boyu hapis cezası veya 10 yıla kadar hapis cezası, 100.000 \$'a kadar para cezası ya da hapis+para cezası ile cezalandırılır.
- Herhangi bir lisansın ya da sertifikanın koşullarını, herhangi bir kuralı, yönetmeliği veya kuralı, kısıtlanmış verilerin veya diğer gizli veya hassas bilgilerin korunmasına veya güvenliğine ilişkin herhangi bir kuralı, düzenlemeyi veya emri ihlal eden herhangi bir kişinin lisansının iptal edilebileceği bir ihlali için 100.000 \$

'a kadar idari para cezası verilebilir. Eğer bu ihlal tekrarlanan bir ihlale yönelikse, bu ihlallerin her biri ayrı bir para cezasının konusu olacaktır. Komisyon, bu cezaları uzlaştırma, hafifletme ya da bunlara para cezası verme yetkisine sahip olacaktır.

- Nükleer Tesisler veya Nükleer Tesislerde kullanılan yakıtlara ilişkin fiziksel hasara yol açan veya halk sağlığını ve güvenliğini olumsuz yönde etkileyecek zarara neden olan veya buna teşebbüs eden kişi bu nedenle 10.000 \$ 'a kadar para cezası, 20 yıla kadar hapis cezası veya hapis cezası+para cezası ile cezalandırılır. İhlal sonucu birinin ölümü gerçekleşirse kişi ömür boyu hapis cezası ile cezalandırılır.
- Kanuna göre bir kişinin; radyasyon veya radyoaktiviteyi insan yaşamı için tehlikeli bir düzeyde serbest bırakmak üzere tasarlanmış veya amaçlayan herhangi bir silah, radyasyon veya radyoaktivite salınımı yoluyla insan yaşamını tehlikeye sokabilecek veya tasarlayabilecek herhangi bir cihaz veya başka bir nesneyi üretmesi, inşa etmesi, tasarlaması, başka bir şekilde elde etmesi, devretmesi, bulundurması, ithal etmesi, ihraç etmesi, kullanması, sahip olması ya da kullanmakla tehdit etmesi 2.000.000 \$ 'a kadar para cezası veya ömür boyu hapis ya da 30 yıla kadar ile cezalandırılır. İhlal sonucu birinin ölümü gerçekleşirse kişi ömür boyu hapis cezası ile cezalandırılır.
- Kanuna göre bir kişi; ölüme ya da ciddi şekilde yaralanmaya neden olmak, mülke ve çevreye önemli ölçüde zarar vermek, bir kişiyi, uluslararası kuruluşu ya da ülkeyi bir eylemi gerçekleştirmeye zorlamak ya da eylemden vazgeçirmek amacıyla radyoaktif madde salımına yol açacak şekilde nükleer tesislerin işleyişine zarar verir, zarar vermekle tehdit eder ya da bu eylemlere teşebbüs ederse 2.000.000 \$ 'a kadar para cezası veya ömür boyu ya da süreli hapis cezası ile cezalandırılır.

5.3. Birleşik Krallık

Birleşik Krallık'ta nükleer alandaki düzenleyici ve denetleyici otorite, Birleşik Krallık Atom Enerjisi Kurumu (UKAEA)'dur. Birleşik Krallık'ta radyasyon kaynaklarına ilişkin mevzuata aykırı durumlar ile ilgili düzenleme yapan “Radyoaktif Maddeler Yasası 1993” ve “Terör Yasası 2006”da tanımlanan, idari ve cezai yaptırıma tabi olan bazı suçlar aşağıda verilmektedir:

- Radyoaktif maddelerin, izinsiz olarak bulundurulması, kullanılması, taşınabilir radyoaktif cihazların izinsiz olarak bulundurulması, kullanılması, kiralanması, radyoaktif atıkların bertarafı faaliyetinin izinsiz olarak yürütülmesi, radyoaktif atıkların depolanması, yetkilendirmenin koşullarına uyulmaması halinde suç işlenmiş kabul edilir ve kişi 20.000 Pound'a kadar para cezası ve 5 yıla kadar hapis cezası ile ya da hapis+para cezası ile cezalandırılır.
- Radyoaktif madde ve cihazlara ilişkin kayıt tutmaya ilişkin yükümlülüklerin yerine getirilmemesi halinde kişi kanuni limiti geçmeyecek şekilde kadar para cezası ile cezalandırılır. (5.000 Pound'a kadar) Yetkilendirme, kaynak transferi, atıklar ile ilgili kayıtların tutulmaması halinde kişi para cezası ve iki yıla kadar hapis cezası ya da hapis+para cezası ile cezalandırılır.
- Radyoaktif maddenin üretimi veya kullanımı ile ilgili ticari sırları açıklayan ya da yetkilendirmeye ilişkin yanlış bilgi veren kişi, iki yıla kadar hapis cezası ve kanuni limiti geçmeyecek şekilde para cezası ile cezalandırılır.
- Kasıtlı olarak bir denetçiye mukavemet eden ya da denetçi tarafından talep edilen bir bilgiyi mazeretsiz olarak vermeyen kişi, kanuni limiti geçmeyecek şekilde para cezası ile cezalandırılır.
- Radyoaktif bir cihaz ya da radyoaktif bir maddeyi, bir kişinin ölümüne, ciddi şekilde yaralanmasına ya da çevre veya mülke ciddi şekilde zarar vermeye elverişli bir biçimde terörist amaç taşıyan bir faaliyet için kullanan ya da kullanmakla tehdit eden kişi ömür boyu hapis cezası ile cezalandırılır.

Nükleer maddeler ve nükleer emniyet ile ilgili suçlara uygulanan yaptırımlar konusunda düzenlemelerin yer aldığı "Nuclear Material (Offences) Act 1983" ve "Criminal Justice and Immigration Act 2008" kapsamında tanımlanan bazı suçlar ve bu suçlara uygulanan yaptırımlar aşağıda verilmektedir.

- Kasıtlı olarak bir kişinin ölümüne ya da ciddi şekilde yaralanmasına neden olan ya da çevre veya mülke zarar vermek amacıyla nükleer maddeleri alan, kullanan, elinde tutan ve bu maddeler ile uğraşan kişi ömür boyu hapis cezası ile cezalandırılır.

- Nükleer maddelerin; çalınması, yetkisiz olarak zimmete geçirilmesi, hile yoluyla elde edilmesi ya da yetkisiz olarak ihraç ve ithal edilmesi durumunda suç işleyen kişi 14 yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.
- Bir devleti, uluslararası kuruluşu ya da bir kişiyi mecburi olmayan bir eylemi gerçekleştirmek ya da bir eylemi gerçekleştirmekten alıkoymak için nükleer maddeleri çalmakla tehdit eden kişi ömür boyu hapis cezası ile cezalandırılır.
- Radyoaktif madde salınımına neden olacak ya da radyoaktif madde salımı riski oluşturacak şekilde nükleer tesislerin işleyişine müdahale eden ya da radyoaktif madde salınımına neden olacağını bildiği halde nükleer tesiste dikkat yükümlülüğüne aykırı davranışlarda bulunan kişi ömür boyu hapis cezası ile cezalandırılır.

5.4. Fransa

Fransa'nın nükleer alandaki düzenleyici otoritesi ASN yetkilendirdiği faaliyetleri temel nükleer tesisler, küçük ölçekli nükleer faaliyetler ve radyoaktif madde taşımacılığı olarak gruplandırmıştır. Fransa'nın Nükleer Alanda Şeffaflık ve Emniyet Kanunu'nda nükleer emniyet ve nükleer güvenlik yaptırımları birlikte ele alınmış, "Nükleer emniyet, nükleer güvenlik, radyasyondan korunma, kötü niyetli faaliyetlere karşı korunma ve mücadele etme ve kaza durumunda sivil güvenlik faaliyetlerini kapsar." şeklinde tanımlanmıştır. Fransa mevzuatında temel nükleer tesisler; nükleer reaktörler, nükleer yakıtların hazırlanması, zenginleştirilmesi, üretimi, işlenmesi veya depolanması için kullanılan tesisler, radyoaktif atıkların işlenmesi, depolanması veya depolanması için kullanılan tesisler olarak belirtilmektedir.

Yaptırımların belirlenmesinde kusur ve ihlalin büyüklüğü nispetinde ceza öngörülmekte ve lisansın askıya alınması veya iptal edilmesi yaptırımlarına yer verilmektedir. Kanunda idari ve cezai yaptırıma tabi olan bazı suçlar aşağıda verilmektedir.

- Yetkisiz bir şekilde nükleer tesis kuran, işleten, yetkilendirme koşullarını ihlal eden, yetkilendirme aşamasında eksik veya yanlış bildirimde bulunan, bir ihlal nedeni ile hakkında kapatma veya askıya alma kararı bulunmasına rağmen temel

bir nükleer tesis çalıştırmaya devam eden kişi üç yıl hapis cezası ve 150.000 Euro para cezası ile cezalandırılır.

- Temel bir nükleer tesisi ile ilgili düzenleyici kurum tarafından bildirilen eksiklik ve kusurları gidermeyen, nükleer tesis sahasının düzenleyici kontrolden çıkarılması aşamasındaki yetkilendirme ve atık yönetimi hükümlerini ihlal eden yetkilendirilen kişi, iki yıl hapis cezası ve 75.000 Euro para cezası ile cezalandırılır.
- Radyoaktif maddeleri izinsiz taşıyan ya da talimatları ihlal eden kişi, bir yıl hapis cezası ve 30.000 Euro para cezası ile cezalandırılır.
- Temel bir nükleer tesisle ilgili nükleer güvenliğe ilişkin idari otorite tarafından istenen bilgileri göndermeyi reddeden ya da gerçekleştirilen denetimi engelleyen kişi, bir yıl hapis cezası ve 15.000 Euro para cezası ile cezalandırılır.
- Gerçekleşen bir olay veya kazaya ilişkin bildiriminde bulunmayan temel bir nükleer santralin lisans sahibi veya radyoaktif maddelerin taşınmasından sorumlu kişi, bir yıl hapis ve 15.000 Euro para cezası ile cezalandırılır.
- Yılın bitimini takip eden altı ay içerisinde gönderilmesi gereken raporu hazırlamayan, yanlış bilgi veren ya da kamuya açıklanmasını engelleyen temel bir nükleer santralin lisans sahibi, 7.500 Euro para cezası ile cezalandırılır.
- Fransa'ya yurtdışından radyoaktif atık getiren kişi, 150.000 Euro'ya kadar para cezası ile cezalandırılır.
- Fransız Ceza Kanunu'nun 421 nci maddesinde tehlikeli veya patlayıcı cihazları üreten veya bulunduran kişinin 20 yıla kadar hapis ve 350.000 Euro'ya kadar para cezası ile cezalandırılacağı belirtilmiştir. Böyle bir eylem sonucu bir veya daha fazla kişinin ölümüne neden olunması durumunda kişi, ömür boyu hapis ve 750.000 Euro para cezası ile cezalandırılır.

Bu yaptırımların yanı sıra, düzenleyici kurumun gerekli görmesi halinde, yukarıda sayılan yaptırımlardan hüküm giyen kişiler Kanun ile öngörülen süre boyunca yetkilendirildikleri işten uzaklaştırılabilirler. Düzenleyici kurum, denetimlerinden sonra yetkilendirilen kişiye bildirilen kusur eksiklik ve ihlallerin düzeltilmesi için bir süre belirleyebilmekte ve bu sürenin aşılması halinde ek bir para cezası uygulayabilmektedir.

5.5. Japonya

Japonya’da nükleer alandaki düzenleyici ve denetleyici otorite, Nükleer Düzenleme Kurumu (NRA)’dur. Japonya’da lisans yükümlülüklerinin yerine getirilmemesi, denetimlerde tespit edilen ihlaller, gizlilik ihlalleri, yanlış veya eksik bildirimler ile ilgili tanımlanmış bir yıldan üç yıla kadar hapis veya kamu hizmeti cezası ve 100.000 Yen ila 3.000.000 Yen arasında idari para cezaları bulunmaktadır. İdari para cezası, hapis cezası, zorunlu kamu hizmeti cezası ve lisans iptali veya lisansın askıya alınması yaptırım türlerinin benimsendiği görülmektedir. “Japon Radyasyon Tehlikelerini Önleme Kanunu”nda radyasyon kaynaklarına ilişkin mevzuata aykırı durumlar ile ilgili suçlar ve bu suçlara uygulanan yaptırımlar, aşağıda verilmektedir:

- Radyoizotop ya da radyasyon üreten cihazları izin almadan kullanan, radyoizotop veya kontamine olmuş maddelere ilişkin atık yönetimi faaliyetlerini izin almadan yürüten ya da atık yönetiminin askıya alınması emrini ihlal eden kişi, 3 yıla kadar hapis hapsede çalışma cezası ya da 3.000.000 Yen’e kadar para cezası veya hapis +para cezası ile cezalandırılır.
- Alınan bir iznin devreden, alınan iznin koşullarında bildirim yapılmaksızın değişiklik yapan, yetkilendirme için belirtilen önlem ve kısıtlamalara uymayan, rapor sunmayan, gerçeğe aykırı rapor sunan, sorulan sorulara yanlış cevap veren, denetleme faaliyetine engel olan kişi, 1 yıla kadar hapis hapsede çalışma cezası ya da 1.000.000 Yen’e kadar para cezası veya hapis+ para cezası ile cezalandırılır.
- Radyoizotop veya kontamine olmuş maddeleri açık denize bırakanlar 10.000.000 Yen’e kadar para cezası ile cezalandırılır.
- Doğrulama sertifikalarının süresi dolan, kayıtlarını düzgün tutmayan, periyodik eğitimlerini gerçekleştirmeyen kişi, 300.000 Yen’e kadar para cezası ile cezalandırılır.
- Radyasyondan korunma programına ilişkin eksiklikler bulunması, radyasyondan korunma sorumlusu ya da radyasyondan korunma sorumlusu yardımcısına ilişkin bildirim yapılmaması ve diğer aykırılıklar ceza yaptırımına tabi olmamakla birlikte 100.000 Yen’e kadar para cezası ile cezalandırılır.

5.6. Kanada

Kanada'da nükleer alandaki düzenleyici ve denetleyici otorite olan Kanada Nükleer Emniyet Komisyonu (CNSC)'nin yetkileri; bilgi talep etme yetkisini, ihlal bildirimlerini, idari para cezası uygulamayı ve lisansı askıya alma veya iptal etme uygulamalarını kapsamaktadır. Kanada Nükleer Güvenlik ve Kontrol Kanunu'nda yer verilen idari para cezaları ve hapis cezaları belirlenirken işlenen suçun niteliği göz önünde bulundurulmaktadır.

CNSC'ye uygulanacak yaptırımların belirlenmesinde takdir yetkisini kullanma hakkı tanınmıştır. Aykırılıklara neden olan kusur, eksiklik veya ihlal, denetim ve soruşturma yoluyla tespit edilmekte ve bunların sebep olabileceği potansiyel sonuçların belirlenmesinde ihlalin önem düzeyine uygun şekilde oluşturulmuş bir ölçek kullanılmaktadır.

Bu ölçekte, Önem Kategorisi A hafif kusurlar ve ihlaller, Önem Kategorisi B orta derecede önemli ihlaller ve Önem Kategorisi C en önemli ihlaller olmak üzere üç sınıfta sınıflandırılmıştır. Ceza miktarı ihlalin kategorisi, ihlali kimin gerçekleştirdiği (kişi veya şirket) ve 7 belirleyici faktörün değerlendirilmesiyle saptanmaktadır.

Önem kategorilerinin genel kapsamı aşağıda verilmiştir:

- Önem Kategorisi A ihlalleri: Risk değerlendirme esasına göre hafif derecede önemli ihlallerdir. Kategori A ihlali yapan kişilere 300 ile 3000 Kanada doları (CAD) arası para cezası verilir. Kategori A ihlali yapan şirketlere verilebilecek para cezası aralığı ise 1.000 ile 12.000 Kanada doları (CAD) arasındadır.
- Önem Kategorisi B ihlalleri: Önem Kategorisi C ihlalleri kadar olmasa da orta derecede para cezası gerektirecek kadar önemlidir. Kategori B ihlali yapan kişilere 300 ile 10.000 Kanada doları (CAD) arası para cezası verilir. Kategori B ihlali yapan şirketlere verilebilecek para cezası aralığı ise 1.000 ile 40.000 Kanada doları (CAD) arasındadır. Örneğin lisanslanan aktiviteyi yürütmeye sağlamaya yeterli işçinin bulunmaması, işçilerin eğitiminin yetersizliği, çevreyi ve insanların sağlığını

koruyacak tüm önlemlerin alınmaması, araçların gerekli bakımının yapılmaması, koruyucu donanım ve giysilerin kullanılmaması Kategori B ihlali olarak değerlendirilmektedir.

- Önem Kategorisi C: İleri derecede sorunlu eylemler olarak değerlendirilirler. Bu seviyeler, düzenleyici otoritenin ihlal ile ilgili endişesinin fazla olduğunu işaret etmektedir. Kategori C ihlali yapan kişilere 300 ile 25.000 Kanada doları (CAD) arası para cezası verilir. Kategori C ihlali yapan şirketlere verilebilecek para cezası aralığı ise 1.000 ile 100.000 Kanada doları (CAD) arasındadır.

Para cezası miktarı belirlenirken dikkate alınan 7 belirleyici faktör ihlali gerçekleştiren kişinin;

- Geçmişteki kurallara uyumluluk öyküsü,
- Niyet ve ihmalin derecesi,
- İhlal sonucu oluşmuş ya da oluşabilecek olan zarar,
- İhlal sonucu bir ekonomik avantaj sağlanıp sağlanmadığı,
- İhlal sonucu oluşan etkilerin giderilmesi için gösterilip gösterilmediği,
- İhlali yapan kişinin Kanada Nükleer Emniyet Komisyonu'na yardımcı olup olmadığı ve
- İhlali Komisyon'a bildirip bildirmediğidir.

Radyasyon kaynaklarına ilişkin mevzuata aykırı durumlara ilişkin Kanada Ceza Kanunu ve Kanada Nükleer Güvenlik ve Kontrol Kanunu'nda tanımlanan cezai yaptırıma tabi olan bazı suçlar aşağıda verilmektedir:

- Nükleer silah ya da nükleer patlayıcı araç yapmak için kullanılabilecek madde, araçları kullanma, bulundurma suçunu işleyen kişi 10 yıla kadar hapis cezasına çarptırılır.
- Müfettişler tarafından arama yapılan ya da el konulan yerlerin, araçların sahibi ya da sorumlusu veya bu yerde bulunan kişiler müfettişlere görevlerini yapabilmeleri için yardımcı olmak zorundadırlar; Bu hükme aykırı hareket edenler 5.000 Kanada

dolarına kadar para cezası veya 6 ayı geçmeyen hapis cezası ya da hapis+para cezası ile cezalandırılır.

- Kanada Nükleer Güvenlik ve Kontrol Kanunu hükümleri uyarınca mahkum olan kişiler ayrıca bu suç nedeniyle edindikleri kazanç kadar ek ceza ödemek ve bu suç nedeniyle kişilerin zarar ya da mal kaybını tazmin etmekle yükümlüdürler.
- İnsan hayatı, bedeni ya da mülküne ilişkin bir tehlike yaratacak Radyoaktif madde, nükleer madde, nükleer cihaz, radyasyon üreten ya da radyasyon yayan bir cihazı ürete, kullanan, ithal veya ihraç eden, dolaştıran, bertaraf eden veya nükleer tesise ciddi bir zarar verecek bir müdahalede bulunan kişi ömür boyu hapis ile cezalandırılır.
- Kanuna göre bir kişi; bir uluslararası kuruluşu ya da devleti bir eylemi gerçekleştirmeye zorlamak ya da eylemden vazgeçirmek amacıyla radyoaktif madde salımına yol açacak şekilde nükleer madde, nükleer cihaz, radyasyon üreten ya da radyasyon yayan bir cihazı kullanır ya da işleyişine zarar verirse ömür boyu hapis cezası ile cezalandırılır.
- Radyoaktif maddelerin, izinsiz olarak üretilmesi, bulundurulması, kullanılması, ithal, ihraç edilmesi, terk edilmesi, üretilmesi, yeniden işlenmesi, paketlenmesi, taşınması, izinsiz olarak dozimetri hizmeti yürütülmesi nükleer santral inşa edilmesi, işletilmesi, hizmetten çıkarılması veya terk edilmesi veya nükleer enerjiyle çalışan bir aracın Kanada'ya getirilmesi suçtur ve beş yıla kadar hapis cezası veya 1.000.000 Kanada doları (CAD)' na kadar veya hapis+para cezası ile cezalandırılır.

5.7. Kore Cumhuriyeti

Kore Cumhuriyeti'nde nükleer alandaki düzenleyici ve denetleyici otorite Nükleer Güvenlik ve Emniyet Komisyonu (NSSC)'dur. Kore Cumhuriyeti'nde radyasyon kaynaklarına ilişkin mevzuata aykırı durumlara ilişkin “Ceza Kanunu”, “Doğal Çevrede Bulunan Radyasyona Karşı Koruyucu Eylem Kılavuzu Üstüne Kanun”, “Fiziksel Koruma ve Radyolojik Acil Durum Kanunu” ve “Nükleer Güvenlik Kanunu” nda tanımlanan, idari ve cezai yaptırıma tabi olan bazı suçlar aşağıda verilmektedir.

- Radyasyonu ya da radyoaktif bir maddeyi deşarj ederek, yayarak ya da saçarak insan hayatı, bedeni ya da mülküne ilişkin bir tehlike yaratan kişi, bir yıldan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Suçun bir kişinin incinmesine neden olması halinde verilecek ceza üç yıldan az olamaz. İhlal sonucu birinin ölümü gerçekleşirse kişi, 5 yıldan az olmayacak hapis cezası ya da ömür boyu hapis cezası ile cezalandırılır.
- Bir kamu kurumunu, uluslararası kuruluşu, şirketi ya da bir milleti mecburi olmayan bir eylemde bulunmaya zorlamak amacıyla bir radyoaktif madde, nükleer madde, nükleer cihaz, radyasyon üreten ya da radyasyon yayan bir cihazı kullanan kişi, 2 yıla kadar hapisanede çalışma cezası ile cezalandırılır. Bu eylem sırasında sızıntıya yol açılması halinde verilecek ceza 3 yıldan az olamaz.
- Hırsızlık, yağma, gasp, dolandırıcılık, zimmet ve güveni kötüye kullanma suçlarının radyoaktif madde, nükleer madde, nükleer cihaz, radyasyon üreten ya da radyasyon yayan bir cihazı kullanılarak işlenmesi halinde verilecek ceza yarı oranda artırılır.
- Sabotaj veya elektronik saldırı yapan kişi, bir yıldan on yıla kadar hapisanede çalışma cezası ile cezalandırılır.
- Radyoaktif madde, nükleer madde, nükleer cihaz, radyasyon üreten ya da radyasyon yayan bir cihazı kullanarak insan hayatı, bedeni ya da mülküne ilişkin bir tehlike yaratacağı tehdidinde bulunan kişi, 7 yıla kadar hapisanede çalışma cezası ya da 10 milyon Kore Won'una kadar para cezası ile cezalandırılır.
- Radyoaktif madde, nükleer madde, nükleer cihaz, radyasyon üreten ya da radyasyon yayan bir cihazı, insan hayatı, bedeni ya da mülküne ilişkin bir tehlike yaratmak, sabotaj veya elektronik saldırı için taşıyan veya üreten kişi, 10 yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.
- Hurda metal geri dönüşümü ile uğraşan kişi, radyasyon ölçüm sistemi kurmaya ilişkin yükümlülüğünü yerine getirmemesi halinde 30 milyon Kore Won'una kadar para cezası ile cezalandırılır.
- Bir nükleer reaktöre zarar vererek insan hayatına, bedenine, mülküne zarar veren ya da kamu güvenliği ve emniyetini bozan kişi, ölüm cezası, ömür boyu hapis cezası ya da en az üç yıl hapisanede çalışma cezası ile cezalandırılır. Bu suçun savaş zamanı, doğal afet veya acil durum zamanlarında işlenmesi halinde kişi, ölüm

cezası veya ömür boyu hapis cezası ile cezalandırılır. Bu suçun planlanması ya da gerçekleştirileceği ile ilgili propaganda yapılması halinde kişi, en az üç yıl hapis hane de çalışma cezası ile cezalandırılır.

- Nükleer reaktör ve ilgili tesisler, nükleer yakıt döngüsü tesisleri veya radyasyon üreten cihazları hatalı bir şekilde yönlendirerek insan hayatına ve bedenine ilişkin bir tehlike oluşturan kişi bir yıldan on yıla kadar hapis hane de çalışma cezası ile cezalandırılır. İhlal sonucu birinin ölümü gerçekleşirse kişi en az üç yıl hapis cezası ile cezalandırılır.
- Lisans ya da izin alınarak yürütülmesi gereken faaliyetleri gerekli yetkiyi almadan yürüten, cihazları kullanan, bulunduran kişi 3 yıla kadar hapis hane de çalışma cezası veya 30 milyon Kore Won'una kadar para cezası ya da hapis +para cezası ile cezalandırılır.
- Lisans ya da izin alınması gereken bir faaliyetle ilgili bildirim yapmaksızın değişiklik yapan, denetimde başarısız olan, kısıtlanmış alanlara giren, kayıtlarını tutmayan ya da sahte belge ile kayıt tutan, yetkilendirme koşullarına uymayan kişi, bir yıla kadar hapis cezası ve on milyon Kore Won'una kadar para cezası ile cezalandırılır. Daha hafif olduğu değerlendirilen ihlallerde verilecek para cezası üç milyon Kore Won'una kadar olacaktır.
- Bir nükleer reaktöre zarar verilmesi veya gizli bilginin açıklanması halinde suçu işleyen kişi dışında bu kişiyi çalıştıran şirket ya da kişi de yüz milyon Kore Won'una kadar para cezası ile cezalandırılır.
- Nükleer enerji ile ilgili görevi gereği öğrendiği gizli bir bilgiyi açıklayan kişi on yıla kadar hapis hane de çalışma cezası ile cezalandırılır.
- Yetkili makamın izni olmadan nükleer maddeleri ihraç ya da ithal eden kişi 10 yıla kadar hapis hane de çalışma cezası ile cezalandırılır.

Kanunda, bu suçların organize örgüt tarafından işlenmesi durumunda uygulanacak yaptırımlar da belirtilmiştir. Buna göre; örgüt lideri, idam cezası, ömür boyu hapis hane de çalışma cezası ya da 10 yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Diğer örgüt üyeleri ise 2 yıla kadar hapis hane de çalışma cezası ile cezalandırılır.

5.8. Rusya Federasyonu

30/07/2004 tarihli ve 401 sayılı Rusya Federasyonu Federal Çevre, Endüstriyel ve Nükleer Denetleme Hizmetleri Hakkında Tüzük ile nükleer tesisler, nükleer maddeler, radyasyon kaynakları, nükleer ve radyoaktif madde depolama tesisleri ve nükleer madde sayım ve kontrolü ile ilgili denetimlerin yapılmasından nükleer alanda düzenleyici ve denetleyici kurum olan Rostekhnadzor'un sorumlu olduğu belirtilmektedir. Rusya Federasyonu İdari Suçlar Kanunu'nda yer alan yaptırımlar incelendiğinde, idari para cezası, görevden süreli olarak uzaklaştırma, lisansın askıya alınması, cihaza el koyma veya lisansın iptal edilmesi yaptırım türlerinin uygulandığı görülmektedir.

Rusya Federasyonu'nda radyasyon kaynaklarına ilişkin mevzuata aykırı durumlar ile ilgili suçlar ve bu suçlara uygulanan yaptırımlar, "Rusya Federasyonu Ceza Kanunu" ve "Rusya Federasyonu İdari Suçlar Kanunu" kapsamında düzenlenmekte ve aşağıda verilmektedir.

- Atom enerjisinin kullanıldığı maddeler, nükleer madde, radyoaktif madde ya da radyasyon kaynağı kullanarak gerçekleştirilecek ve bir topluluğu korkutan, ölüm veya mülke ciddi şekilde zarar verme tehdidi yaratan veya benzeri vahim sonuçlara neden olacak bir patlamayı, yetkilileri veya uluslararası bir kuruluşu bir kararı almak için etkilemek amacı ile gerçekleştiren kişi, on beş yıldan yirmi yıla kadar ya da ömür boyu hapis cezası ile cezalandırılır.
- Rusya Federasyonu'nun gümrük sınırlarından nükleer madde veya radyasyon kaynaklarının yanıltıcı bilgi veya yanlış beyan verilerek geçirilmesi halinde kişi, üç yıldan yedi yıla kadar hapis cezası veya bir milyon Ruble'ye kadar para cezası ya da hapis+para cezası ile cezalandırılır.
- Atom enerjisi mühendisliği ile ilgili faaliyetlerde yer, tasarım, inşaat ve işletme aşamalarında güvenlik kurallarını ihlal ederek bir kişinin ölümüne ya da çevrenin kontamine olmasına neden olan kişi, iki yüz bin Ruble'ye kadar para cezası ya da iki yıla kadar hapis cezası, iki yıla kadar özgürlüğü kısıtlama cezası ya da üç yıla kadar meslekten men cezası ile cezalandırılır.
- Nükleer veya radyoaktif maddelerin yasal bir yetkiye dayanmaksızın bulundurulması, kullanılması, depolanması, taşınması, imha edilmesi halinde kişi,

iki yıla kadar zorunlu çalışma cezası ya da dört aya kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

- Nükleer veya radyoaktif maddeleri çalan veya bulunduran kişi, yüz binden beş yüz bin Ruble'ye kadar para cezası, kişinin bir yıldan üç yıla kadar elde ettiği gelirine el koyma cezası ya da beş yıla kadar zorunlu çalışma cezası ile cezalandırılır.

5.9. Ülke Uygulamalarının Karşılaştırılması

Tezin bu bölümünde Almanya, ABD, Birleşik Krallık (İngiltere), Fransa, Japonya, Kanada, Kore Cumhuriyeti, Rusya Federasyonu'nun yer aldığı 8 ülke ve Türkiye'nin radyasyon kaynaklarına ilişkin mevzuata aykırı durumlarda uyguladığı yaptırımlar Tablo 5 üzerinde karşılaştırılarak incelenmiştir. İncelenen ülkelerde düzenlenen yaptırımlar, ortak paradigmalar dikkate alınarak suç/kabahat türlerine göre sınıflandırılmıştır.

Tablo 5. İncelenen ülkelerde düzenlenen suç/kabahat türlerine göre uygulanan yaptırımlara ilişkin karşılaştırma tabloları³

Fiil	Ülke	Yaptırım
Atom enerjisi ile ilgili yetkisiz faaliyette bulunmak	Almanya	Nükleer bir tesisi gerekli izni almadan işleten, nükleer yakıt ya da iyonize radyasyonla ciddi hasar vermesine neden olabilecek diğer radyoaktif maddeleri gerekli izin olmaksızın üreten, bulunduran, taşıyan, işleyen, kullanan, ithal veya ihraç eden kişi, beş yıla kadar hapis cezası ya da para cezası ile cezalandırılır.
	ABD	Atom enerjisi ile ilgili faaliyetlerde bulundurma, kullanma, ithal ve ihraç etme, taşıma, depolama, üretim, ticaret faaliyetleri için lisans alınması gerektiğini düzenleyen maddeleri kasıtlı olarak ihlal eden, ihlal etmeye teşebbüs eden ya da ihlal etmeyi planlayan kişi 10.000 \$'a kadar para cezası veya on yıla kadar hapis cezası ile ya da hapis+para cezası ile cezalandırılır.
	Birleşik Krallık	Radyoaktif maddelerin, izinsiz olarak bulundurulması, kullanılması, taşınabilir radyoaktif cihazların izinsiz olarak bulundurulması, kullanılması, kiralınması, radyoaktif atıkların bertarafı faaliyetinin izinsiz olarak yürütülmesi, radyoaktif atıkların depolanması, halinde suç işlenmiş kabul edilir ve kişi 20.000 Pound'a kadar para cezası ve 5 yıla kadar hapis cezası ile ya da hapis+para cezası ile cezalandırılır.
	Fransa	Nükleer maddelerin; yetkisiz olarak ihraç ve ithal edilmesi durumunda suç işleyen kişi 14 yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.
		Yetkisiz bir şekilde nükleer tesis kuran, işleten, bir ihlal nedeni ile hakkında kapatma veya askıya alma kararı bulunmasına rağmen temel bir nükleer tesis çalıştırmaya devam eden kişi üç yıl hapis cezası ve 150.000 Euro para cezası ile cezalandırılır.

³ Ortak paradigmlar dikkate alınarak suç/kabahat türleri sınıflandırılmıştır.

Fil	Ülke	Yaptırım
		Radyoaktif maddeleri izinsiz taşıyan kişi, bir yıl hapis cezası ve 30.000 Euro para cezası ile cezalandırılır.
	Japonya	Radyoizotop ya da radyasyon üreten cihazları izin almadan kullanan, kişi, 3 yıla kadar hapis cezası ya da 3.000.000 Yen'e kadar para cezası veya hapis +para cezası ile cezalandırılır.
	Kanada	Radyoaktif maddelerin, izinsiz olarak üretilmesi, bulundurulması, kullanılması, ithal, ihraç edilmesi, terk edilmesi, üretilmesi, yeniden işlenmesi, paketlenmesi, taşınması, izinsiz olarak dozimetri hizmeti yürütülmesi nükleer santral inşa edilmesi, işletilmesi, hizmetten çıkarılması veya terk edilmesi veya nükleer enerjiyle çalışan bir aracın Kanada'ya getirilmesi suçtur ve beş yıla kadar hapis cezası veya 1.000.000 Kanada doları (CAD)' na kadar veya hapis+para cezası ile cezalandırılır.
	Kore Cumhuriyeti	Lisans ya da izin alınarak yürütülmesi gereken faaliyetleri gerekli yetkiyi almadan yürüten, cihazları kullanan, bulunduran kişi 3 yıla kadar hapis cezası ya da hapis +para cezası ile cezalandırılır. Yetkili makamın izni olmadan nükleer maddeleri ihraç ya da ithal eden kişi 10 yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.
	Rusya Federasyonu	Nükleer veya radyoaktif maddelerin yasal bir yetkiye dayanmaksızın bulundurulması, kullanılması, depolanması, taşınması, imha edilmesi halinde kişi, iki yıla kadar zorunlu çalışma cezası ya da dört aya kadar hapis cezası ile cezalandırılır.
	Türkiye	Yetkili makamlardan gerekli izni almaksızın nükleer, radyoaktif maddeyi imal, ithal veya ihraç eden, ülke içinde bir yerden diğer bir yere nakleden, muhafaza eden, satan,

Fiil	Ülke	Yaptırım
		satın alan veya işleyen kişi, dört yıldan sekiz yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. Yetkili makamların izni olmaksızın, bu fıkra kapsamına giren maddeleri imal etmek, işlemek veya kullanmak amacıyla, gerekli olan malzeme ve teçhizatı ithal eden, ihraç eden, satışa arz eden, başkalarına veren, nakleden, depolayan, satın alan, kabul eden veya bulunduran kişi de aynı ceza ile cezalandırılır. Bu fiillerin suç işlemek için teşkil edilmiş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde verilecek ceza bir kat artırılır.
Atom enerjisiyle patlamaya sebebiyet vermek	Almanya	Nükleer enerji ile ilgili bir patlama yaratmak ya da patlayıcı kullanmak hazırlığı amacıyla nükleer yakıt ya da radyoaktif madde üreten, depolayan, sağlayan kişi bir yıldan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.
	ABD	Herhangi bir atom silahını kullanan, kullanmaya teşebbüs eden ya da kullanmayı planlayan ya da elinde bulunduran ve kullanmakla tehdit eden herhangi bir kişi, 2.000.000 \$'a kadar para cezası ve 30 yıla kadar ya da ömür boyu hapis cezasına çarptırılır. Eğer bir bu maddeyi ihlal etmesi sonucu birinin ölümü gerçekleşirse bu kişi 2.000.000 \$'a kadar para cezası ve ömür boyu hapis cezası ile cezalandırılır.
	Birleşik Krallık	Radyoaktif bir cihaz ya da radyoaktif bir maddeyi, bir kişinin ölümüne, ciddi şekilde yaralanmasına ya da çevre veya mülke ciddi şekilde zarar vermeye elverişli bir biçimde terörist amaç taşıyan bir faaliyet için kullanan ya da kullanmakla tehdit eden kişi ömür boyu hapis cezası ile cezalandırılır.
	Fransa	Tehlikeli veya patlayıcı cihazları üreten veya bulunduran kişinin 20 yıla kadar hapis ve 350.000 Euro'ya kadar para cezası ile cezalandırılacağı belirtilmiştir. Böyle bir eylem sonucu bir veya daha fazla kişinin ölümüne neden olunması durumunda kişi, ömür boyu hapis ve 750.000 Euro para cezası ile cezalandırılır

Fil	Ülke	Yaptırım
	Japonya	
	Kanada	Nükleer silah ya da nükleer patlayıcı araç yapmak için kullanılabilecek madde, araçları kullanma, bulundurma suçunu işleyen kişi 10 yıla kadar hapis cezasına çarptırılır.
	Kore Cumhuriyeti	
	Rusya Federasyonu	
	Türkiye	Atom enerjisini serbest bırakarak bir patlamaya ve bu suretle bir başkasının hayatı, sağlığı veya malvarlığı hakkında önemli ölçüde tehlikeye sebebiyet veren kişi, beş yıldan az olmamak üzere hapis cezası ile cezalandırılır. Fiilin taksirle işlenmesi hâlinde, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.
	Almanya	Bir kişinin sağlığına zarar vermek amacıyla zarar vermeye elverişli bir şekilde iyonlaştırıcı radyasyona maruz bırakan kişi, bir yıldan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Çok sayıda insanın yaralanması veya birinin ciddi şekilde yaralanması halinde verilecek ceza iki yıldan az, iyonlaştırıcı radyasyona maruz bırakılan kişi sayısının geniş bir topluluk olması halinde ise beş yıldan az olamaz. Suç işleyen kişi, en azından ağır ihmal nedeniyle bir kişinin ölümüne neden olursa, ömür boyu hapis veya on yıldan az olmamak üzere hapis cezası ile cezalandırılır.
Radyasyon yaymak	ABD	Kanuna göre bir kişi; bir kişiyi, uluslararası kuruluşu ya da ülkeyi bir eylemi gerçekleştirmeye zorlamak ya da eylemden vazgeçirmek amacıyla radyoaktif madde salınımına yol açacak şekilde nükleer tesislerin işleyişine zarar verir, zarar vermekle tehdit eder ya da bu eylemlere teşebbüs ederse 2.000.000 \$ 'a kadar para cezası veya ömür boyu ya da süreli hapis cezası ile cezalandırılır.
		Kanuna göre bir kişinin; radyasyon veya radyoaktiviteyi insan yaşamı için tehlikeli bir düzeyde serbest bırakmak üzere tasarlanmış veya amaçlayan herhangi bir silah,

Fiil	Ülke	Yaptırım
		radasyon veya radyoaktivite salınımı yoluyla insan yaşamını tehlikeye sokabilecek veya tasarlayabilecek herhangi bir cihaz veya başka bir nesneyi üretmesi, inşa etmesi, başka bir şekilde elde etmesi, devretmesi, bulundurması, ithal etmesi, ihraç etmesi, kullanması, sahip olması ya da kullanmakla tehdit etmesi 2.000.000 \$ 'a kadar para cezası veya ömür boyu hapis ya da 30 yıla kadar ile cezalandırılır. İhlal sonucu birinin ölümü gerçekleşirse kişi ömür boyu hapis cezası ile cezalandırılır.
	Birleşik Krallık	Radyoaktif madde salınımına neden olan kişi ömür boyu hapis cezası ile cezalandırılır.
	Fransa	
	Japonya	
	Kanada	İnsan hayatı, bedeni ya da mülküne ilişkin bir tehlike yaratacak radyoaktif madde, nükleer madde, nükleer cihaz, radyasyon üreten ya da radyasyon yayan bir cihazı üreten, kullanan, ithal veya ihraç eden, dolaştıran, bertaraf eden kişi ömür boyu hapis ile cezalandırılır. Kanuna göre bir kişi; uluslararası kuruluşu ya da devleti bir eylemi gerçekleştirmeye zorlamak ya da eylemden vazgeçirmek amacıyla radyoaktif madde salımına yol açacak şekilde nükleer madde, nükleer cihaz, radyasyon üreten ya da radyasyon yayan bir cihazı kullanır ya da işleyişine zarar verirse ömür boyu hapis cezası ile cezalandırılır.
	Kore Cumhuriyeti	Radyasyonu ya da radyoaktif bir maddeyi deşarj ederek, yayarak ya da saçarak insan hayatı, bedeni ya da mülküne ilişkin bir tehlike yaratan kişi, bir yıldan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Suçun bir kişinin incinmesine neden olması halinde verilecek ceza üç yıldan az olamaz. İhlal sonucu birinin ölümü gerçekleşirse kişi, 5

Fiil	Ülke	Yaptırım
		yıldan az olmayacak hapis cezası ya da ömür boyu hapis cezası ile cezalandırılır.
		Radyoaktif madde, nükleer madde, nükleer cihaz, radyasyon üreten ya da radyasyon yayan bir cihazı kullanarak insan hayatı, bedeni ya da mülküne ilişkin bir tehlike yaratacağı tehdidinde bulunan kişi, 7 yıla kadar hapisanede çalışma cezası ya da 10 milyon Kore Won'una kadar para cezası ile cezalandırılır.
	Rusya Federasyonu	İki yıla kadar zorunlu çalışma cezası ya da dört aya kadar hapis cezası ile cezalandırılır
	Türkiye	Bir başkasını, sağlığını bozmak amacıyla ve bu amacı gerçekleştirmeye elverişli olacak surette, radyasyona tabi tutan kişi, üç yıldan on beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Bu fiilin belirsiz sayıda kişilere karşı işlenmiş olması hâlinde, beş yıldan az olmamak üzere hapis cezasına hükmolunur.
		Bir başkasının hayatı, sağlığı veya malvarlığına önemli ölçüde zarar vermeye elverişli olacak biçimde radyasyon yayan veya atom çekirdeklerinin parçalanması sürecine etkide bulunan kişi, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.
Bir gerçek veya tüzel kişiyi, uluslararası kuruluşu ya da devleti herhangi bir eylemde bulunmaya veya bu eylemden kaçınmaya zorlamak için gerçekleştirilen fiiller	Almanya	
	ABD	Birleşik Devletlere zarar vermek amacıyla ya da yabancı bir ülkeye bir avantaj sağlamak amacıyla atom enerjisi ile ilgili faaliyetlerde bulundurma, kullanma, ithal ve ihraç etme, taşıma, depolama, üretim, ticaret faaliyetleri için lisans alınması gerektiğini düzenleyen maddeleri kasıtlı olarak ihlal eden, ihlal etmeye teşebbüs eden ya da ihlal etmeyi planlayan kişi ömür boyu hapis cezası, süreli hapis cezası ya da 20.000 \$'a kadar para cezası ya da hapis+para cezası ile cezalandırılır.

Fiil	Ülke	Yaptırım
		Birleşik Devletlere zarar vermek amacıyla ya da yabancı bir ülkeye bir avantaj sağlamak amacıyla ABD Atom Enerjisi Kanunu'nun cezai sonuca bağlanmayan hükümlerine ilişkin herhangi bir hükmünü kasıtlı olarak ihlal eden, ihlal etmeye teşebbüs eden ya da ihlal etmeyi planlayan kişi 20.000 \$'a kadar para cezası veya yirmi yıla kadar hapis cezası ile ya da hapis+para cezası ile cezalandırılır.
		Kısıtlanmış verileri içeren herhangi bir belge, yazı, taslak, fotoğraf, plan, model, enstrüman, gereç, not ya da bilgi içeren verilere erişimi olan, kontrol eden, bunlara sahip olan teslim alan kişi, Birleşik Devletlere zarar vermek amacıyla ya da herhangi bir yabancı ülkeye bir avantaj sağlama niyetiyle, herhangi bir şahsa veya şahsa bu verileri iletir veya açıklar ise ömür boyu hapis cezası veya 10 yıla kadar hapis cezası, 100.000 \$'a kadar para cezası ya da hapis+para cezası ile cezalandırılır.
	Birleşik Krallık	Bir devleti, uluslararası kuruluşu ya da bir kişiyi mecburi olmayan bir eylemi gerçekleştirmek ya da bir eylemi gerçekleştirmekten alıkoymak için nükleer maddeleri çalmakla tehdit eden kişi ömür boyu hapis cezası ile cezalandırılır.
	Fransa	
	Japonya	
	Kanada	Bir kişi; uluslararası kuruluşu ya da devleti bir eylemi gerçekleştirmeye zorlamak ya da eylemden vazgeçirmek amacıyla radyoaktif madde salımına yol açacak şekilde nükleer madde, nükleer cihaz, radyasyon üreten ya da radyasyon yayan bir cihazı kullanır ya da işleviğine zarar verirse ömür boyu hapis cezası ile cezalandırılır.
	Kore Cumhuriyeti	Bir kamu kurumunu, uluslararası kuruluşu, şirketi ya da bir milleti mecburi olmayan bir eylemde bulunmaya zorlamak amacıyla bir radyoaktif madde, nükleer madde, nükleer cihaz, radyasyon üreten ya da radyasyon yayan bir cihazı kullanan kişi, 2 yıla kadar hapisanede çalışma cezası ile cezalandırılır. Bu eylem sırasında sızıntıya yol

Fiil	Ülke	Yaptırım
		açılması halinde verilecek ceza 3 yıldan az olamaz.
	Rusya Federasyonu	Atom enerjisinin kullanıldığı maddeler, nükleer madde, radyoaktif madde ya da radyasyon kaynağı kullanarak gerçekleştirilecek ve bir topluluğu korkutan, ölüm veya mülke ciddi şekilde zarar verme tehdidi yaratan veya benzeri vahim sonuçlara neden olacak bir patlamayı, yetkilileri veya uluslararası bir kuruluşu bir karar almak için etkilemek amacı ile gerçekleştiren kişi, on beş yıldan yirmi yıla kadar ya da ömür boyu hapis cezası ile cezalandırılır.
	Türkiye	
İdare hukukundan doğan yükümlülüklerin ihlali	Almanya	İdare hukukundan doğan yükümlülüklerini ihlal ederek iyonlaştırıcı radyasyon salınmasına ya da nükleer füzyon olaylarına neden olan ve bir kimsenin hayatına, bir uzvuna ya da önemli bir mülkün mülkiyetine zarar verecek veya hayvanlara, bitkilere, su kütlelerine, havaya ilişkin ciddi bir tehlike yaratan kişi beş yıla kadar hapis cezası ya da para cezası ile cezalandırılır. Radyoaktif maddelerin kullanıldığı bir tesisin işletilmesi ile ilgili idare hukukundan doğan yükümlülüklerini ihlal eden veya tehlikeli maddelerin taşınması, paketlenmesi, yüklenmesi ve boşaltılması, tedarik edilmesi ve teslim alınmasında bir tehlike yaratan kişi, beş yıla kadar hapis cezası ya da para cezası ile cezalandırılır. Kanun ile belirlenen bir yükümlülüğe uymayan kişi 1.000 Euro'dan 50.000 Euro'ya

Fiil	Ülke	Yaptırım
		kadar para cezası ile cezalandırılır.
	ABD	ABD Atom Enerjisi Kanunu'nun cezai sonuca bağlanmayan hükümlerine ilişkin herhangi bir hükmünü kasıtlı olarak ihlal eden, ihlal etmeye teşebbüs eden ya da ihlal etmeyi planlayan kişi 5.000 \$'a kadar para cezası veya iki yıla kadar hapis cezası ile ya da hapis+para cezası ile cezalandırılır. Herhangi bir lisansın ya da sertifikanın koşullarını, herhangi bir kuralı, yönetmeliği ihlal eden herhangi bir kişinin lisansının iptal edilebileceği bir ihlali için 100.000 \$'a kadar idari para cezası verilebilir. Eğer bu ihlal tekrarlanan bir ihlale yönelikse, bu ihlallerin her biri ayrı bir para cezasının konusu olacaktır. Komisyon, bu cezaları uzlaştırma, hafifletme ya da bunlara para cezası verme yetkisine sahip olacaktır. Radyoaktif maddelere ilişkin yetkilendirmenin koşullarına uyulmaması halinde suç işlenmiş kabul edilir ve kişi 20.000 Pound'a kadar para cezası ve 5 yıla kadar hapis cezası ile ya da hapis+para cezası ile cezalandırılır. Radyoaktif madde salımına neden olacağını bildiği halde nükleer tesiste dikkat yükümlülüğüne aykırı davranışlarda bulunan kişi ömür boyu hapis cezası ile cezalandırılır. Nükleer tesis ile ilgili yetkilendirme koşullarını ihlal eden kişi üç yıl hapis cezası ve 150.000 Euro para cezası ile cezalandırılır. Radyoaktif maddeleri taşımaya ilişkin hükümleri ihlal eden kişi, bir yıl hapis cezası ve 30.000 Euro para cezası ile cezalandırılır. Radyoaktif maddeleri taşımaya ilişkin talimatları ihlal eden kişi, bir yıl hapis cezası ve

Fil	Ülke	Yaptırım
		30.000 Euro para cezası ile cezalandırılır.
		Temel bir nükleer tesis ile ilgili düzenleyici kurum tarafından bildirilen eksiklik ve kusurları gidermeyen, nükleer tesis sahasının düzenleyici kontrolden çıkarılması aşamasındaki yetkilendirme ve atık yönetimi hükümlerini ihlal eden yetkilendirilen kişi, iki yıl hapis cezası ve 75.000 Euro para cezası ile cezalandırılır.
	Japonya	Yetkilendirme için belirtilen önlem ve kısıtlamalara uymayan kişi, 1 yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.
	Kanada	
		Nükleer reaktör ve ilgili tesisler, nükleer yakıt döngüsü tesisleri veya radyasyon üreten cihazları hatalı bir şekilde yönlendirerek insan hayatına ve bedenine ilişkin bir tehlike oluşturan kişi bir yıldan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. İhlal sonucu birinin ölümü gerçekleşirse kişi en az üç yıl hapis cezası ile cezalandırılır.
	Kore Cumhuriyeti	Lisans ya da izin alınması gereken bir faaliyetle ilgili denetimde başarısız olan, kısıtlanmış alanlara giren, yetkilendirme koşullarına uymayan kişi, bir yıla kadar hapis cezası ve on milyon Kore Won'una kadar para cezası ile cezalandırılır. Daha hafif olduğu değerlendirilen ihlallerde verilecek para cezası üç milyon Kore Won'una kadar olacaktır.
	Rusya Federasyonu	Atom enerjisi mühendisliği ile ilgili faaliyetlerde yer, tasarım, inşaat ve işletme aşamalarında güvenlik kurallarını ihlal ederek bir kişinin ölümüne ya da çevrenin kontamine olmasına neden olan kişi, iki yüz bin Ruble'ye kadar para cezası ya da iki yıla kadar hapis cezası, iki yıla kadar özgürlüğü kısıtlama cezası ya da üç yıla kadar

Fiil	Ülke	Yaptırım
		meslekten men cezası ile cezalandırılır.
	Türkiye	Radyasyon yayılmasına veya atom çekirdeklerinin parçalanması sürecine, bir laboratuvar veya tesisin işletilmesi sırasında gerekli dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı olarak neden olan kişi, fiilin bir başkasının hayatı, sağlığı veya malvarlığına önemli ölçüde zarar vermeye elverişli olması hâlinde, altı aydan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.
	Almanya	
	ABD	
	Birleşik Krallık	Kasıtlı olarak bir denetçiye mukavemet eden ya da denetçi tarafından talep edilen bir bilgiyi mazeretsiz olarak vermeyen kişi, kanuni limiti geçmeyecek şekilde para cezası ile cezalandırılır.
	Fransa	Temel bir nükleer tesisle ilgili gerçekleştirilen denetimi engelleyen kişi, bir yıl hapis cezası ve 15.000 Euro para cezası ile cezalandırılır.
	Japonya	Denetleme faaliyetine engel olan kişi, 1 yıla kadar hapisanede çalışma cezası ya da 1.000.000 Yen'e kadar para cezası veya hapis+ para cezası ile cezalandırılır.
	Kanada	Müfettişe engel olan kişi, 5.000 Kanada dolarına kadar para cezası veya 6 ayı geçmeyen hapis cezası ya da hapis+para cezası ile cezalandırılır.
	Kore Cumhuriyeti	
	Rusya Federasyonu	

Denetçiye mukavemet

Fil	Ülke	Yaptırım
	Türkiye	Kamu görevlisine karşı görevini yapmasını engellemek amacıyla, cebir veya tehdit kullanan kişi, altı aydan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. (TCK 265(1))
	Almanya	
	ABD	
	Birleşik Krallık	Nükleer maddelerin; çalınması, yetkisiz olarak zimmete geçirilmesi, hile yoluyla elde edilmesi durumunda suç işleyen kişi 14 yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.
	Fransa	
	Japonya	
	Kanada	
Radyoaktif maddenin çalınması/gaspı/zimmet-hile yolu ile elde edilmesi	Kore Cumhuriyeti	Hırsızlık, yağma, gasp, dolandırıcılık, zimmet ve güveni kötüye kullanma suçlarının radyoaktif madde, nükleer madde, nükleer cihaz, radyasyon üreten ya da radyasyon yayan bir cihazı kullanılarak işlenmesi halinde verilecek ceza yarı oranda artırılır.
	Rusya Federasyonu	Nükleer veya radyoaktif maddeleri çalan veya bulunduran kişi, yüz binden beş yüz bin Ruble'ye kadar para cezası, kişinin bir yıldan üç yıla kadar elde ettiği gelirine el koyma cezası ya da beş yıla kadar zorunlu çalışma cezası ile cezalandırılır.
	Türkiye	
Fiziksel müdahale	Almanya	

Fil	Ülke	Yaptırım
	ABD	Nükleer Tesisler veya Nükleer Tesislerde kullanılan yakıtlara ilişkin fiziksel hasara yol açan veya halk sağlığını ve güvenliğini olumsuz yönde etkileyecek zarara neden olan veya buna teşebbüs eden kişi neden olunması 10.000 \$ 'a kadar para cezası, 20 yıla kadar hapis cezası veya hapis cezası+para cezası ile cezalandırılır. İhlal sonucu birinin ölümü gerçekleşirse kişi ömür boyu hapis cezası ile cezalandırılır.
	Birleşik Krallık	Radyoaktif madde salımı riski oluşturacak şekilde nükleer tesislerin işleyişine müdahale eden kişi ömür boyu hapis cezası ile cezalandırılır.
	Fransa	
	Japonya	
	Kanada	İnsan hayatı, bedeni ya da mülküne ilişkin bir tehlike yaratacak şekilde nükleer tesise ciddi bir zarar verecek bir müdahalede bulunan kişi ömür boyu hapis ile cezalandırılır.
		Sabotaj veya elektronik saldırı yapan kişi, bir yıldan on yıla kadar hapis hapsede çalışma cezası ile cezalandırılır.
	Kore Cumhuriyeti	Radyoaktif madde, nükleer madde, nükleer cihaz, radyasyon üreten ya da radyasyon yayan bir cihazı, insan hayatı, bedeni ya da mülküne ilişkin bir tehlike yaratmak, sabotaj veya elektronik saldırı için taşıyan veya üreten kişi, 10 yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Bir nükleer reaktöre zarar vererek insan hayatına, bedenine, mülküne zarar veren ya da kamu güvenliği ve emniyetini bozan kişi, ölüm cezası, ömür boyu hapis cezası ya da en az üç yıl hapis hapsede çalışma cezası ile cezalandırılır. Bu suçun savaş zamanı, doğal afet veya acil durum zamanlarında işlenmesi halinde kişi, ölüm cezası veya ömür

Fil	Ülke	Yaptırım
		boyu hapis cezası ile cezalandırılır. Bu suçun planlanması ya da gerçekleştirileceği ile ilgili propaganda yapılması halinde kişi, en az üç yıl hapisanede çalışma cezası ile cezalandırılır.
		Bir nükleer reaktöre zarar verilmesi halinde suçu işleyen kişi dışında bu kişiyi çalıştıran şirket ya da kişi de yüz milyon Kore Won'una kadar para cezası ile cezalandırılır.
	Rusya Federasyonu	
	Türkiye	
Gizli bilgileri açıklamak	Almanya	
	ABD	Kısıtlanmış verilerin veya diğer gizli veya hassas bilgilerin korunmasına veya güvenliğine ilişkin herhangi bir kuralı, düzenlemeyi veya emri ihlal eden herhangi bir kişinin lisansının iptal edilebileceği bir ihlali için 100.000 \$ 'a kadar idari para cezası verilebilir. Eğer bu ihlal tekrarlanan bir ihlale yönelikse, bu ihlallerin her biri ayrı bir para cezasının konusu olacaktır. Komisyon, bu cezaları uzlaştırma, hafifletme ya da bunlara para cezası verme yetkisine sahip olacaktır.
	Birleşik Krallık	Radyoaktif maddenin üretimi veya kullanımı ile ilgili ticari sırları açıklayan kişi, iki yıla kadar hapis cezası ve kanuni limiti geçmeyecek şekilde para cezası ile cezalandırılır.
	Fransa	
	Japonya	

Fil	Ülke	Yaptırım
Kayıt tutma yükümlülüğüne aykırılık	Kanada	Nükleer enerji ile ilgili görevi gereği öğrendiği gizli bir bilgiyi açıklayan kişi on yıla kadar hapisshanedede çalışma cezası ile cezalandırılır.
	Kore Cumhuriyeti	Bir nükleer reaktöre ilişkin gizli bilginin açıklanması halinde suç işleyen kişi dışında bu kişiyi çalıştıran şirket ya da kişi de yüz milyon Kore Won'una kadar para cezası ile cezalandırılır.
	Rusya Federasyonu	
	Türkiye	
	Almanya	
	ABD	
	Birleşik Krallık	Radyoaktif madde ve cihazlara ilişkin kayıt tutmaya ilişkin yükümlülüklerin yerine getirilmemesi halinde kişi kanuni limiti geçmeyecek şekilde kadar para cezası ile cezalandırılır. (5.000 Pound'a kadar) Yetkilendirme, kaynak transferi, atıklar ile ilgili kayıtların tutulmaması halinde kişi para cezası ve iki yıla kadar hapis cezası ya da hapis+para cezası ile cezalandırılır.
	Fransa	
	Japonya	Doğrulama sertifikalarının süresi dolan, kayıtlarını düzgün tutmayan, periyodik eğitimlerini gerçekleştirilmeyen kişi, 300.000 Yen'e kadar para cezası ile cezalandırılır.

Fil	Ülke	Yaptırım
	Kanada	
	Kore Cumhuriyeti	Lisans ya da izin alınması gereken bir faaliyetle ilgili kayıtlarını tutmayan kişi, bir yıla kadar hapis cezası ve on milyon Kore Won'una kadar para cezası ile cezalandırılır. Daha hafif olduğu değerlendirilen ihlallerde verilecek para cezası üç milyon Kore Won'una kadar olacaktır.
	Rusya Federasyonu	
	Türkiye	
Bilgi-belge sunma/bildirim yükümlülüklerinin ihlali	Almanya	Kastlı olarak ya da ihmali bir davranışla tam ve zamanında, doğru bilgi sağlamayan, gerekli olan mali yeterliliğine dair bir kanıt sunmadan nükleer maddeleri taşıyan, nükleer yakıt üretimi, işlenmesi, kullanılmış yakıtların yeniden işlenmesi faaliyeti gösteren tesislerin lisans alınmadan inşa eden, bildirimde bulunmayan ya da yanlış ya da hatalı bildirimde bulunan kişi 1.000 Euro'dan 50.000 Euro'ya kadar para cezası ile cezalandırılır.
	ABD	
	Birleşik Krallık	Radioaktif maddenin ile ilgili yetkilendirmeye ilişkin yanlış bilgi veren kişi, iki yıla kadar hapis cezası ve kanuni limiti geçmeyecek şekilde para cezası ile cezalandırılır.
	Fransa	Yetkilendirme aşamasında eksik veya yanlış bildirimde bulunan, kişi üç yıl hapis cezası ve 150.000 Euro para cezası ile cezalandırılır.
		Gerçekleşen bir olay veya kazaya ilişkin bildirimde bulunmayan temel bir nükleer

Fiil	Ülke	Yaptırım
		santralin lisans sahibi veya radyoaktif maddelerin taşınmasından sorumlu kişi, bir yıl hapis ve 15.000 Euro para cezası ile cezalandırılır.
		Temel bir nükleer tesisle ilgili nükleer güvenliğe ilişkin idari otorite tarafından istenen bilgileri göndermeyi kişi, bir yıl hapis cezası ve 15.000 Euro para cezası ile cezalandırılır.
		Yılın bitimini takip eden altı ay içerisinde gönderilmesi gereken raporu hazırlamayan, yanlış bilgi veren ya da kamuya açıklanmasını engelleyen temel bir nükleer santralin lisans sahibi, 7.500 Euro para cezası ile cezalandırılır.
	Japonya	Alınan bir izni devreden, alınan iznin koşullarında bildirim yapılmaksızın değişiklik yapan, rapor sunmayan, gerçeğe aykırı rapor sunan, sorulan sorulara yanlış cevap veren kişi, 1 yıla kadar hapis hapsede çalışma cezası ya da 1.000.000 Yen'e kadar para cezası veya hapis+ para cezası ile cezalandırılır.
		Radyasyondan korunma programına ilişkin eksiklikler bulunması, radyasyondan korunma sorumlusu ya da radyasyondan korunma sorumlusu yardımcısına ilişkin bildirim yapılmaması ve diğer aykırılıklar ceza yaptırımına tabi olmamakla birlikte 100.000 Yen'e kadar para cezası ile cezalandırılır.
	Kore Cumhuriyeti	Lisans ya da izin alınması gereken bir faaliyetle ilgili bildirim yapmaksızın değişiklik yapan kişi, bir yıla kadar hapis cezası ve on milyon Kore Won'una kadar para cezası ile cezalandırılır. Daha hafif olduğu değerlendirilen ihlallerde verilecek para cezası üç milyon Kore Won'una kadar olacaktır.
	Rusya Federasyonu	Rusya Federasyonu'nun gümrük sınırlarından nükleer madde veya radyasyon kaynaklarının yarıltıcı bilgi veya yanlış beyan verilerek geçirilmesi halinde kişi, üç

Fil	Ülke	Yaptırım
Atık yönetimi ile ilgili hükümlerin ihlali		yıldan yedi yıla kadar hapis cezası veya bir milyon Ruble'ye kadar para cezası ya da hapis+para cezası ile cezalandırılır.
	Türkiye	
	Almanya	
	ABD	
	Birleşik Krallık	
	Fransa	Fransa'ya yurtdışından radyoaktif atık getiren kişi, 150.000 Euro €'ya kadar para cezası ile cezalandırılır.
		Atık yönetimi hükümlerini ihlal eden yetkilendirilen kişi, iki yıl hapis cezası ve 75.000 Euro para cezası ile cezalandırılır.
	Japonya	Radyoizotop veya kontamine olmuş maddelere ilişkin atık yönetimi faaliyetlerini izin almadan yürüten ya da atık yönetiminin askıya alınması emrini ihlal eden kişi, 3 yıla kadar hapisanede çalışma cezası ya da 3.000.000 Yen'e kadar para cezası veya hapis +para cezası ile cezalandırılır.
	Kanada	
	Kore Cumhuriyeti	
	Rusya Federasyonu	

Fil	Ülke	Yaptırım
	Türkiye	
	Almanya	
	ABD	
	Birleşik Krallık	
	Fransa	
Radyoizotop veya kontamine olmuş maddeleri açık denize bırakmak	Japonya	Radyoizotop veya kontamine olmuş maddeleri açık denize bırakanlar 10.000.000 Yen'e kadar para cezası ile cezalandırılır.
	Kanada	
	Kore Cumhuriyeti	
	Rusya Federasyonu	
	Türkiye	
	Almanya	
	ABD	
	Birleşik Krallık	
Radyasyon ölçüm sistemi kurmak ile ilgili yükümlülüğün ihlali		

Fil	Ülke	Yaptırım
	Fransa	
	Japonya	
	Kanada	
	Kore Cumhuriyeti	Hurda metal geri dönüşü ile uğraşan kişi, radyasyon ölüm sistemi kurmaya ilişkin yükümlülüğünü yerine getirmemesi halinde 30 milyon Kore Won'una kadar para cezası ile cezalandırılır.
	Rusya Federasyonu	
	Türkiye	

6. ULUSLARARASI KURULUŞLARIN RADYASYON KAYNAKLARINA İLİŞKİN YAYINLARININ İNCELENMESİ

Uluslararası Atom Enerjisi Ajansının yayımladığı güvenlik esaslarında sağlanması beklenen temel hedef, iyonlaştırıcı radyasyonun zararlı etkilerinden halkı ve çevreyi korumak olarak belirtilmiş ve devletlerin uyması beklenen 10 temel ilke açıklanmıştır. Bu ilkeler;

- Güvenlik için başlıca sorumluluğun radyasyon risklerine yol açan tesis ve faaliyetlerden sorumlu kişi veya kuruluşa olması,
 - Güvenlik için bağımsız düzenleyici bir kurumu da içeren etkili bir yasal ve idari çerçeve kurulması ve sürdürülmesi,
 - Radyasyon riskine yol açan tesis ve faaliyetlerde etkili bir liderlik ve yönetim sistemi kurulması ve sürdürülmesi,
 - Radyasyon riskine yol açan tesis ve faaliyetlerin genel bir fayda sağlaması,
 - En üst düzeyde güvenliği sağlamak için mümkün olan en iyi korunmanın sağlanması,
 - Hiç kimse için kabul edilemez bir radyasyon riskinin oluşmaması için gerekli önlemlerin alınması,
 - İnsanların ve çevrenin radyasyonun bugün ve gelecekte olabilecek radyasyon riskine karşı korunması,
 - Nükleer veya radyasyon kazalarının önlenmesi ve olası sonuçların hafifletilmesi için gerekli çabanın gösterilmesi,
 - Nükleer ve radyasyon kazaları için acil durum hazırlık ve müdahalesini temin edebilmeyi sağlayacak gerekli düzenlemelerin yapılması,
 - Mevcut ya da düzenlenmemiş radyasyon risklerinde karşı koruyucu önlemler alınması için riskin gerekçelendirilmesi ve optimize edilmesi
- olarak belirtilmiştir.

Temel ilkelerde de belirtildiği üzere, her devlet radyasyon kaynakları ile faaliyet yürütülen tesis ve faaliyetlere ilişkin düzenlemeler yapmalı, idari ve hukuki bir çerçeve oluşturulmalıdır.

Radyasyondan korunma ve radyasyon kaynaklarının güvenliği ile ilgili uluslararası temel güvenlik standartlarının yer aldığı GSR Part-3'te ülkelerin düzenleyici kurumlarının, radyasyondan korunma ve radyasyon güvenliği için düzenlemeler ve kılavuzlar oluşturması veya uyarlaması gerektiği ve bunların uygulanmasını sağlamak için;

- Standartlar, kılavuzları,
- Bildirim ve yetkilendirmeyi,
- İnceleme ve güvenlik değerlendirmesini,
- Denetimleri,
- Yaptırımları,
- Acil durum planlamasını,
- Dereceli yaklaşımı ve
- Bütünleşik bir yönetim sistemini

içeren bir düzenleyici sistem kurulması gerektiğini açıklanmıştır.

UAEA Genel Güvenlik Gereklilikleri GSR Part 1'de de belirtildiği üzere, düzenleyici kurum yetkilendirdiği kişinin düzenleyici gereklilik ve yetkilendirme koşullarına uyup uymadığını doğrulamak için tesis ve faaliyetleri denetlemeli, bu denetimler planlı ve tepkisel, haberli ve habersiz olarak gerçekleştirilmelidir.

Gerçekleştirilecek denetimlerle ilgili bir denetim planı yapılması ve bu planda tesis veya faaliyetin taşıdığı risk göz önüne alınarak denetim sıklıklarının belirlenmesi gerekmektedir. UAEA'nın Radyasyon Kaynaklarının Denetlenmesi ve Düzenleyici Yaptırım Teknik Dokümanında radyasyon kaynaklarının kullanım alanına göre önerilen denetim sıklığı Tablo 6'da verilmektedir.

Tablo 6. Radyasyon kaynaklarının kullanım alanına göre önerilen denetim sıklıkları

Kullanım	Denetim Sıklığı (Yıl)
Diş radyografisi	5
Nükleer Tıp	1-2
Radyoterapi	1
Tanısal radyoloji (Karmaşık ekipman ile yapılan bilgisayarlı tomografi, mamografi gibi)	2-3
Tanısal radyoloji (yalnızca X-ray cihazları ile yapılan)	3-5
Endüstriyel radyografi	1
Endüstriyel amaçlı ışınlama cihazları	1
Araştırma amaçlı ışınlama cihazları	3-5
Radyasyon ölçümü	3-5
Kuyu loglar	1-3

(UAEA, 2007b)

Düzenleyici kurum, yetkilendirilen kişilerin düzenleyici gerekliliklere ya da yetkilendirme koşullarına uymaması halinde uygulanacak bir yaptırım politikası oluşturmalıdır.

Düzenleyici gerekliliklere ya da yetkilendirme koşullarına aykırılık halinde, aykırılığın güvenlik açısından önemi dikkate alınarak uygulanacak yaptırım dereceli bir yaklaşımla belirlenmelidir. Düzenleyici kurumu güçlendirmek için, denetim ve yaptırımlara dair ulusal mevzuatta; denetçilerin denetimi gerçekleştirmek üzere, faaliyetlerin veya uygulamaların yürütüldükleri tesislerin veya yerleşkelerin tüm bölümlerine her zaman girebilmesi ile ilgili hükümlere ve düzenleyici yaptırımların uygulanmasına yer verilmelidir.

- Mevzuata, yetkilendirme koşullarına aykırı davranışlarda bulunulması halinde yetkilendirilen kişiye yaptırım uygulanmalı,
- Bu yaptırım aykırı davranışın oluşturduğu riskin boyutu ile orantılı olmalı,
- Yaptırım uygulanırken lisans sahibinin daha önce göstermiş olduğu performans da değerlendirilmeli,
- Kişi ya da kuruluşlara para cezası uygulama yetkisi olmalı,
- Düzenleyici kurum dava açarak olayın soruşturulması ve ceza kovuşturması sürecini başlatabilmelidir.

UAEA'nın yayımlamış olduğu Nükleer Hukuk için El Kitabı'nda (IAEA,2003); devletlerin mevzuat ve lisans koşullarının uygulanması için askıya alma, değişiklik yapma ve iptal yetkilerinin de olduğu yaptırımların bulunduğu bir yasal çerçeve oluşturmakla yükümlü olduğu, bu yükümlülüğün Nükleer Güvenlik Sözleşmesi'nin 7 nci maddesi ile de belirtildiği, mevzuat ile düzenleyici kuruma yaptırım uygulama gücünün açık bir biçimde verilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Uygulamada bazı devletlerin para cezası, bazı devletlerin hapis cezası uygulamaları bulunduğu ancak lisans iptal yetkisinin düzenleyici kurumda mutlaka bulunması gerektiği açıklanmıştır. Kitapta;

- Küçük ve güvenlik riski teşkil etmeyen durumlar için yazılı bir uyarı,
- Ciddi uyumsuzluk halleri için para cezalarının uygulanması,
- Tekrarlanan, kasıtlı ve önemli uygunsuzluklar için lisansın iptal edilmesi ve
- Güvenlik için önemli zafiyet oluşan durumlarda yetkilendirilen kişi veya personeline ilişkin ceza verilmesi

biçiminde dereceli yaklaşım uygulanması önerilmektedir. Ayrıca elverişli bir yaptırım mekanizması için denetçilerin halk sağlığı ve çevre güvenliği için risk oluşturan bir uygunsuzluk gördüğünde gerekli tedbirleri alma yetkilerinin olması gerektiği ve yaptırıma ilişkin verilen bütün kararların yazılı olarak yetkilendirilen kişiye iletilmesi gerektiği belirtilmiştir.

UAEA'nın yayımlamış olduğu Radyoaktif Kaynakların Güvenliği ve Emniyeti ile ilgili İdari Kurallar'da belirtildiği üzere, her ülke radyoaktif kaynakların güvenliği ve emniyetini temin etmek için iyonlaştırıcı radyasyondan korunmaya ve radyoaktif kaynakların ve bu kaynakları içeren cihazların güvenlik ve emniyetine ilişkin gerekli koşulları belirleyen

radioaktif kaynaklar üzerinde etkin kontrol sağlayacak uygun yasal düzenlemelere sahip olmalıdır. Bu yasal düzenlemeler;

- Radyoaktif kaynakların yönetimi veya kullanımı ile ilgili faaliyetleri düzenlemek üzere bağımsız bir düzenleyici kurumun ihdasını,
- İyonlaştırıcı radyasyonun zararlı etkilerinden kişileri, halkı ve çevreyi korumak için alınan önlemleri,
- Radyoaktif kaynaklarla faaliyet gösterenlerin yetkilendirilmesi ile ilgili idari koşulları,
- Muafiyete ilişkin hükümlerin mevzuatta yer almasını,
- Kişi, halk ve çevreye önemli ölçüde zarar verebilme riski olan radyoaktif kaynaklarla yapılan faaliyetlerde düzenleyici kuruma yapılacak bildirimlerle ilgili düzenlemeleri,
- Radyoaktif kaynakların denetimine ilişkin uygun politika, önlem ve işlemlerin oluşturulmasına yönelik yönetsel düzenlemeleri,
- Yönetimin tüm aşamalarında radyoaktif kaynaklara yetkisiz ulaşılması ile ilgili eylemleri tespit etmek, caydırmak veya geciktirmek için gerekli emniyet önlemleri gibi koşulları,
- Radyoaktif kaynakların güvenlik ve emniyet değerlendirmeleri ve uygunluk doğrulaması ile ilgili ihtiyaçların belirlenmesi, uygun ve yeterli kayıtların muhafazası yoluyla radyoaktif kaynaklarının güvenlik ve emniyetinin teyit edilmesi ile ilgili koşulları,
- Etkin yaptırım gücünü

mutlaka içermelidir.

Her ülke düzenleyici kurumu;

- Yetkilendirme başvurularıyla ilgili prosedürler oluşturmasını,
- Kullanım dışı kaynaklar için mali katkılar da dâhil olmak üzere radyoaktif kaynakların güvenlik ve emniyeti ile ilgili düzenlemeler yapmasını,
- Radyoaktif kaynakların türünü, kullanıcılarını, el değiştiren ve bertaraf edilen kaynak kayıtlarının tutulmasını, bu kayıtlara yetkisiz ulaşım ve tahrifatın engellenmesini, kayıtların yedekli olmasını,

- Radyoaktif kaynakların yönetiminde görev alan tüm kurum ve kişiler arasında güvenlik ve emniyet kültürünün oluşturulmasının teşvik edilmesini,
- Toplum üyesi kişilerin radyasyon tehlikesinden korunmasını sağlamak üzere uygun olduğu durumlarda radyoaktif kaynakları ve taşıma kaplarını, uygulanabilir olmadığı durumlarda ise taşıma kabının radyasyon uyarı işareti taşımasını sağlayacak sistemlerin oluşturulmasını,
- Uygulanabilir olduğu durumlarda, çalışanları veya toplum üyelerini radyasyon tehlikesine karşı uyarmak amacıyla radyoaktif kaynaklarla faaliyet gösterilen alanların radyasyon uyarı işareti ile işaretlenmesini sağlayacak sistemlerin oluşturulmasını,
- Uygulanabilir olduğu durumlarda radyoaktif kaynakların tanımlanabilmesini ve izlenebilmesini sağlayacak sistemlerin, bunun mümkün olmadığı durumlarda ise oluşturulması, bu kaynakları yerinde tanımlayacak ve izleyecek alternatif yöntemlerin oluşturulmasının sağlanmasını,
- Kaynak envanteri kontrollerinin yetkili kişilerce düzenli olarak yapılmasının sağlanmasını,
- Radyoaktif kaynağın aktivitesi ve muhtemel riski dikkate alınarak belirli sıklıkta haberli ve habersiz denetimlerin yapılmasını,
- Düzenleyici kurum tarafından belirlenen koşullara uyulmasını temin etmek üzere yaptırım uygulanmasını,
- Radyoaktif kaynakların kontrol dışı kalması ya da kaza durumlarında yetkili kişilerin ivedilikle rapor etmesini,
- Yetkili kişilerin uygun acil eylem planları hazırlamasını,
- Yerel sahipsiz kaynakların güvenli ve emniyetli yönetimi ile ilgili teknik bilgilerin hazırlanmasını

temin etmelidir.

EURATOM'un 2013/59 sayılı Direktifi'nin 104 üncü maddesinde, direktifte belirtilen hükümlerin uygulanması ve gerektiğinde gözetimi ve düzeltici eylemleri başlatmak için bir denetim sistemi kurulması ve denetim sonuçlarının ilgili taraflara zamanında iletilmesinin sağlanması gerektiği ifade edilmiştir. Direktifin 105 inci maddesinde ise üye Devletlerin yetkili makamının, direktifin hükümlerine kısmen ya da tamamına uyulmadığı zaman

eksikliklerin giderilmesi için harekete geçmek ve bunların tekrarını önlemek veya gerektiğinde verilen yetkinin geri çekilmesi için herhangi bir gerçek ya da tüzel kişi üzerinde yaptırım gücüne sahip olması gerektiği belirtilmiştir (EURATOM, 2013).

6.1. Yaptırım Uygulanırken Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

UAEA'nın Radyasyon Kaynaklarının Düzenleyici Kontrolü Kılavuzunda düzenleyici kurum tarafından yaptırım işlemlerine karar verilirken;

- Güvenlik açısından meydana gelen zafiyetin önemi ve gerekli düzeltici işlemin uygulanmasının zorluğu,
- İhlalin ciddiyeti,
- İhlalin daha az ciddi bir ihlalin tekrarı olup olmadığı,
- Mevzuat ya da yetkilendirme koşullarında oluşan ihlalin kasten gerçekleşip gerçekleşmediği,
- İhlali tespit eden ve bildiren kişinin kimliği,
- İşleticinin geçmiş davranışları ve genel izlenimi,
- İşleticiye uygulanan işlemlerde tutarlı ve açık olunması

hususlarına dikkat edilmesi ve kararda yer verilmesi gerektiği belirtilmektedir (IAEA, 2004).

6.2. Yaptırım Çeşitleri

UAEA'nın Radyasyon Kaynaklarının Düzenleyici Kontrolü Kılavuzunda uygulanabileceği belirtilen yaptırım çeşitleri aşağıda verilmektedir:

- Yazılı uyarı ya da talimatlar: Küçük güvenlik önlemlerinin uygunsuzluğun giderilmesinde yeterli olduğu durumlar için uygulanabilir.
- Belirli faaliyetlerin kısıtlanması talimatı: Güvenlik zafiyetine ilişkin emareler ya da düzenleyici kurum kararlarına ilişkin ihlal durumu bulunduğu ve çalışanların, halkın ya da çevrenin radyasyonun zararlı etkilerine maruz kalma ihtimali mevcutsa belirli faaliyetlere ilişkin gerekli önlemler alınabilir.
- Yetkilendirme koşullarında değişiklik yapılması, yetkinin askıya alınması veya iptal edilmesi: Tekrarlanan veya ağır ihlal hallerinde ya da tesiste ciddi bir arıza ya

da hasar nedeni ile radyoaktif maddelerin çevreye salınması tehlikesinin bulunması halinde düzenleyici kurum yetkiyi askıya alabilir ya da iptal edebilir.

- Cezalar: Düzenleyici kurum idari para cezası ya da yasal süreç için kovuşturma başlatılması gibi cezaları uygulama ya da önerme yetkisine sahip olmalıdır. Cezalar ciddi ihlal, ihlallerin tekrarlanması ya da kasıtlı olarak ihlalde bulunma hallerinde uygulanmaktadır. Devlet uygulamalarından görüldüğü üzere yetkilendirilen kişi ya da kuruluşa değil çalışanlara bireysel olarak ceza uygulanması ile güvenliğin sağlanması konusunda daha iyi sonuçlar alınabilmektedir.

Yaptırım uygulama yetkisinin yalnızca düzenleyici kuruma verildiği durumlarda, denetçinin düzenleyici kuruma bilgi iletmesi gerekeceğinden çalışanların ve halkın sağlığı veya çevre güvenliğinin tehlikeye düşeceği acil durumlarda tedbir alınmasında gecikmeler yaşanabilir. Bu nedenle olağan dışı durumlar için denetçiye yaptırım uygulama yetkisi verilmesi gerekmektedir. Normal koşullarda yaptırım işlemleri özellikle para cezaları ve yetkilendirmenin durdurulması işlemleri, düzenleyici kurum tarafından onaylanarak uygulanmalıdır.

Şekil 2. Yaptırım sistemi

(Poirier, 2015)

6.3. Yaptırım Prosedürünün Uygulanması

Düzenleyici kurum yaptırım yetkisini kullanırken uygulayacağı idari prosedürleri açık bir şekilde belirlemeli, tüm personeli ve denetçilerini bu konuda eğitmeli ve prosedürler konusunda bilgilendirmelidir. Prosedürler, yetkilendirilen kişi/kuruluşun yaptırım kararını yargı merciine taşıma ihtimalini göz önüne alarak yaptırım kararı alınırken hangi aşamalardan geçildiğini, yetkilendirilen kişi/kuruluşun hangi ihlalde bulunduğu bilgilerini içermelidir.

Güvenlik açısından acil bir risk bulunmuyorsa düzenleyici kurum yetkilendirilen kişi/kuruluşun makul bir sürede düzeltici işlemleri gerçekleştirmesine izin vermelidir. Verilecek süre düzeltici işlemin ciddiliğine ve karmaşıklığına göre belirlenmelidir.

Uygulanan yaptırımın başka kurumları ilgilendirmesi halinde ilgili kurumlara konuya ilişkin bilgi verilmelidir. İşletici tarafından uygulanan düzeltici işlemler uygun şart ve koşullarda gerçekleştirilecek denetimlerle doğrulanmalıdır. Bu denetimler;

- İşleticinin belirtilen süreler içerisinde bildirilen düzeltici işlemleri uyguladığını araştırmalı doğrulamalıdır.
- Çalışanları, halkı ve çevreyi radyolojik zarara karşı korumayı amaçlayan tedbirlerin alınıp alınmadığını kontrol etmelidir.

Tüm yaptırım kararlarının, yazılı olarak yetkilendirilen kişi/kuruluşa bildirilmesi ve yaptırım işlemleri ile ilgili bütün kayıtlar ve destekleyici belgelerin saklanması gerekir.

6.4. Paydaşların Bilgilendirilmesi

Düzenleyici kurum, ilgili yetkilendirilen kişi/kuruluş, üretici, sağlayıcı ve diğer ilgili kişilerin karşılaşılabilecekleri sorunlar ve sonuçların farkında olması için radyasyon güvenliği ile ilgili bilgiler ve mevzuatta yapılan değişiklikler ile ilgili zamanında bilgilendirmeyi sağlayacak bir sistem kurmalı ve bu sistemi uygulamalıdır. Bilgiler, toplantı veya periyodik mektup bildirimleri ile iletilmelidir.

Bununla birlikte UAEA üye Devletleri, uluslararası standartlara uygun olarak kurulan irtibat noktaları aracılığıyla ulusal veya uluslararası düzeyde güvenlik için sonuçlara neden

olacak gibi görünen herhangi bir olay veya durumu, UAEA'ya anlaşmalarda belirtildiği üzere, Acil Durum Müdahale Merkezi üzerinden iletmelidir (IAEA, 2004).

6.5. Düzenleyici Kurumun Uluslararası Kuruluşlarla Paylaşması Gereken Bilgiler

Düzenleyici kurumun aşağıda belirtilen konularda ilgili uluslararası kurumlarla bilgi alışverişinde bulunması gerekmektedir.

- Acil durumlar: Radyasyon kaynaklarının kayıp, çalınmış, terkedilmiş olması, yasa dışı olarak ülkeye sokulan radyasyon kaynakları, radyasyon kaynakları ya da diğer devletlerde olan kazadan kaynaklanan radyoaktif kirlenme, bilinmeyen bir kaynaktan gelen ve radyasyon uyarı işareti içeren atık konteyner, radyasyon maruziyetine neden olan kötü niyetli ya da cezai faaliyet,
- Kronik maruziyet durumları,
- Taşıma güvenliği,
- Atık güvenliği.

7. TÜRK MEVZUATINA İLİŞKİN ÖNERİLER

Bu bölümde, tez kapsamında incelenen yaptırım konusundaki temel kriterler, diğer ülkelerin yasal düzenlemeleri ve uluslararası düzenlemeler temel alınarak TAEK'in mevzuatına ve TCK'ye ilişkin öneriler sunulmuştur.

7.1. 2690 Sayılı Türkiye Atom Enerjisi Kanunu'na İlişkin Öneriler

Radyasyon kaynaklarına ilişkin düzenlemeler ile ilgili uluslararası dokümanlar ve radyasyon kaynaklarına ilişkin mevzuata aykırı durumlarda diğer ülkelerin konu ile ilgili mevzuatı incelendiğinde yaptırım sistemi içinde yetkilendirilen kişiye uygulanan diğer yaptırımların yanında idari para cezalarına da yer verildiği ve etkin bir yaptırım mekanizması oluşması için idari para cezalarının mevzuatta yer almasının önemi anlaşılmaktadır. Yukarıda verilen düzenlemeler ve Anayasa Mahkemesi'nin konuya ilişkin kararlarında da belirtildiği üzere, idari para cezası kanunda belirtilmeli ve bunu uygulama yetkisinin ilgili idareye bırakıldığı kanunda açıkça gösterilmelidir. 2690 sayılı Türkiye Atom Enerjisi Kanunu'nda mevzuata aykırı hallerde idari para cezası uygulanma yetkisi ile ilgili bir hüküm yer almamaktadır.

Bu sebeple, idari para cezalarının 2690 sayılı Kanun kapsamında düzenlenmesi hususunda getirilen öneri madde aşağıda verilmektedir.

MADDE 1- 9/7/1982 tarihli ve 2690 sayılı Türkiye Atom Enerjisi Kurumu Kanunu'na aşağıdaki ek madde eklenmiştir.

“İdari para cezaları

EK MADDE 2 - Bu maddede sayılan fiillerin tespit edilmesi durumunda Kurum tarafından aşağıdaki idari para cezaları uygulanır:

a) Bir nükleer tesisin geçerli bir lisansa sahip olmaksızın işletilmesi durumunda tesisin niteliği Kurum tarafından yönetmelikle belirlenmek suretiyle bir milyon ila elli milyon Türk Lirası, radyoaktif atık tesisleri ve radyasyon tesislerinin geçerli bir lisansa sahip olmaksızın işletilmesi durumunda beşyüzbin ila beş milyon Türk Lirası, radyasyon

uygulama ve faaliyetlerinin geçerli bir lisansa sahip olmaksızın yürütülmesi durumunda onbin ila yüzbin Türk Lirası.

b) Bu Kanun kapsamında izin alınması gereken faaliyetlerden tesislere ilişkin olanların izin alınmaksızın yürütülmesi durumunda ellibin ila ikiyüzellibin Türk Lirası, izin alınması gereken diğer faaliyetlerin izin alınmaksızın yürütülmesi halinde bin ila elli bin Türk Lirası.

c) Bu Kanun kapsamında nükleer tesislere ilişkin ikincil mevzuat veya yetki koşullarına aykırı hareket edildiğinin saptanması veya sınırlarının aşılması halinde yüzbin ila bir milyon Türk Lirası, radyoaktif atık tesisleri ve radyasyon tesislerine ilişkin ikincil mevzuat veya yetki koşullarına aykırı hareket edildiğinin saptanması veya sınırlarının aşılması halinde ellibin ila ikiyüzellibin Türk Lirası, diğer faaliyetlere ilişkin ikincil mevzuat veya yetki koşullarına aykırı hareket edildiğinin saptanması veya sınırlarının aşılması halinde bin ila onbin Türk Lirası.

ç) Yetkilendirme için yapılan başvurularda veya yetkilendirme yapıldıktan sonra, yetkilendirilen kişi tarafından Kuruma gerçeğe aykırı belge sunulması veya yanıltıcı bilgi verilmesi veya yetkilendirme yapılmasını etkileyecek yetki koşullarındaki değişikliklerin bildirilmemesi halinde, ceza hükümleri saklı kalmak kaydıyla, nükleer tesisler için yetkilendirilen kişiye bir milyon ila elli milyon Türk Lirası, radyoaktif atık tesisleri ve radyasyon tesisleri için beşyüzbin ila beş milyon Türk Lirası, diğer faaliyetler için onbin ila yüzbin Türk Lirası.

(2) İkinci fıkra uyarınca uygulanan idari para cezalarına ek olarak aykırılıkların giderilmesi için Kurum tarafından ilgili kişiye uygun bir süre verilir. Aykırılıkların verilen süre içerisinde giderilmemesi hâlinde idari para cezaları, her defasında bir önceki cezanın iki katı tutarında uygulanır. Gerçek dışı belgenin, yanıltıcı bilginin veya yetki koşullarındaki değişikliğin yetkilendirmeye esas teşkil etmesi ve düzeltilmesinin mümkün olmadığının tespit edilmesi halinde ise idari para cezasına ek olarak yetki sürekli olarak iptal edilir.

(3) Verilen idari para cezaları, tebliğinden itibaren bir ay içerisinde ödenir. Verilen idari para cezalarına karşı yargı yoluna başvurulması takip ve tahsilatı durdurmaz.

(4) Beş yıl içinde ikinci fıkranın uygulanmasını gerektirir fiillerin tekrarı halinde her bir fiil için idari para cezası bir kat artırılarak uygulanır.

(5) Para cezası uygulanması, idari para cezası verilen yetkilendirilen kişilerin güvenlik ve emniyet tedbirlerini alma yükümlülüğünü ortadan kaldırmaz.

- (6) Bu maddenin birinci fıkrasında sayılan fiillerin halk veya çevre sağığına ve güvenliğıne tehdit oluşturacak şekilde tahribata yol açtığıının tespit edilmesi halinde uygulanacak idari para cezası bir kat arttırılır. Kurum, para cezasına ek olarak, fiillerin halk ve çevre üzerinde oluşturduğu riskin devamı süresince lisansı geçici olarak veya halk ve çevre üzerinde oluşturduğu riskin ağırlığına göre sürekli olarak iptal edebilir.
- (7) Bu Kanun hükümlerince verilen idari para cezalarının veya idari yaptırımların uygulanması, bu Kanunun diğerk hükümlerinin uygulanmasına engel oluşturmaz.
- (8) Bu Kanun hükümlerince verilen idarî para cezalarının yüzde yirmisi genel bütçeye, yüzde sekseni de Kurumun bütçesine gelir kaydedilir.
- (9) İdarî para cezaları hakkında, bu maddede hüküm bulunmayan hallerde 30/3/2005 tarihli ve 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nun hükümleri uygulanır.
- (10) Bu madde hükümlerinin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Kurum tarafından yönetmelikle düzenlenir.”

Diğerk ülkelerin mevzuatı incelendiğinde yer verildiğı görülen radyasyon kaynaklarının güvenliğı ve emniyetinin sağılanması için gerekli durumlarda düzenleyici kurumun gerekli durumlarda radyasyon kaynağına el koyma yetkisinin etkin bir düzenleyici ve denetleyici Kurum için Kanunda açıkça belirtilmesi gereken yetkiler arasında olduğı değerkendirilmektedir.

Bu sebeple, kişilerin ve çevrenin radyasyon güvenliğı için gerek görülen durumlarda radyasyon kaynaklarına el konulmasının 2690 sayılı Kanun kapsamında düzenlenmesi hususunda getirilen öneri madde aşağıda verilmektedir.

MADDE 2- 9/7/1982 tarihli ve 2690 sayılı Türkiye Atom Enerjisi Kurumu Kanunu'na aşağıdaki ek madde eklenmiştir.

“Önlemlerin alınması

EK MADDE 3- Kurum, kişilerin ve çevrenin radyasyon güvenliğini sağılamak için gerek gördüğü hallerde, radyasyon kaynaklarının güvenliğı ve radyoaktif kaynakların emniyetinin sağılanması için maliyeti yetkilendirilen kişiye ait olmak üzere, kaynağı el koyma ve taşıma da dâhil olmak üzere gereken önlemleri alabilir veya aldırabilir.”

TAEK'ten faaliyet göstermek üzere lisans alan tüzel kişilerin mevzuata aykırı hareket etmesi ve radyasyon güvenliğinin sağlanamadığının ve bu durumun halkın ve çevrenin radyasyondan korunmasını tehdit edebileceğinin değerlendirilmesi durumunda Kurum tarafından verilen lisans iptal edilmektedir. Radyasyon Güvenliği Yönetmeliği'nin 59 uncu maddesinde ise Radyasyon Güvenliği Tüzüğü'nün 13 üncü maddesi hükümlerine göre lisansı iptal edilen kişi ve kuruluşların bu alanda faaliyet göstermek üzere lisans başvurusunda bulunamayacağı belirtilmektedir.

İdari yaptırımlara ilişkin Bölüm 3'te yer verilen hususlar dikkate alındığında, söz konusu hükmün lisans alan kişilerin faaliyetten men'i cezası niteliğinde olduğu anlaşılmaktadır. Kabahatler Kanunu uyarınca hangi fiillerin kabahat oluşturduğu kanunda açıkça tanımlanabileceği gibi idare genel ve düzenleyici işlemleriyle de tanımlama yapabilmektedir. Ayrıca işlenen bir kabahatin karşılığı olan yaptırımın türü, süresi, miktarı ancak kanun ile belirlenebilmektedir.⁴

2690 sayılı Kanun'da yer alan yaptırıma ilişkin hükümler incelendiğinde faaliyetten men ile ilgili bir düzenlemeye yer verilmediği görülmektedir. Bu nedenle Yönetmeliğin Kanun kapsamını aşan bir düzenlemeye yer verdiği ve faaliyetten men niteliği taşıyan bu cezanın verilmesi için ilgili hükmün Kanuna eklenmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

Ayrıca radyasyon güvenliğini sağlamak hususunda zafiyet gösteren şirket yetkililerin şahıs olarak sorumlu tutulamaması nedeni ile mevzuata aykırı hareket ederek lisansı iptal edilen firma yetkililerinin başka bir şirket kurarak yeniden faaliyet gösterme yoluna gidebileceği ve buna yasal bir engel bulunmadığı değerlendirildiğinden söz konusu yaptırımlardan beklenen caydırıcılığın elde edilemeyebileceği düşünülmektedir.

Kabahatler Kanununda tüzel kişinin temsilcisi sıfatıyla hareket eden kişinin bu sıfatla bağlantılı olarak işlemiş bulunduğu kabahatten dolayı temsil edilen gerçek kişi hakkında da idarî yaptırım uygulanabileceği belirtilmiştir.⁵ Ancak tüzel kişi ile birlikte temsilcisinin de

⁴ Bkz. Bölüm 3.2.

⁵ Bkz. Bölüm 3.2.

yaptırıma tabi tutulması için bu düzenlemeye Kanun kapsamında yer verilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

Bu nedenle lisans koşullarına veya radyasyon güvenliği mevzuatına uymayarak çevrenin radyasyondan korunmasının tehdit altında bulunmasına neden olan ve bu nedenle lisansı iptal edilen kişi ve kuruluşların bu alanda faaliyet göstermek üzere yeniden lisans başvurusunda bulunamaması; ilgili tüzel kişinin temsilcilerinin belli bir süre radyasyon kaynakları ile faaliyet göstermekten yasaklanmasına ilişkin aşağıda yer alan taslak madde önerisinde bulunulmuştur.

MADDE 3- 9/7/1982 tarihli ve 2690 sayılı Türkiye Atom Enerjisi Kurumu Kanunu’na aşağıdaki ek madde eklenmiştir.

“Faaliyet göstermekten yasaklanma

EK MADDE 4- Lisans koşullarına veya radyasyon güvenliği mevzuatına uyulmaması nedeni ile lisansı iptal edilen kişi ve kuruluşlar bu alanda faaliyet göstermek üzere lisans başvurusunda bulunamaz.

Lisans koşullarına veya radyasyon güvenliği mevzuatına uyulmaması nedeni ile lisansı iptal edilen tüzel kişilerin sermayesinin yarısından fazlasına sahip olan gerçek veya tüzel kişi ortaklar hakkında bir yıldan üç yıla kadar yasaklama kararı verilir ve bu kişiler yasaklandığı süre içerisinde yeniden lisans başvuru yapamaz.”

Anayasa’nın 124 üncü maddesinde belirtildiği üzere, Cumhurbaşkanı, bakanlıklar ve kamu tüzelkişileri, kendi görev alanlarını ilgilendiren kanunların ve tüzüklerin⁶ uygulanmasını sağlamak üzere ve bunlara aykırı olmamak şartıyla, yönetmelikler çıkarabilmektedir. Çıkarılan yönetmeliklerin kanunlara uygun olması, kanunların çizdiği sınırların dışına çıkmaması ise normlar hiyerarşisinin gereğidir. Bu husus, Anayasa’nın 8 inci maddesinde

⁶ 21/1/2017 tarihli ve 6771 sayılı Kanunun 16 ncı maddesiyle, bu fıkrada yer alan “Başbakanlık” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde, “tüzüklerin” ibaresi “Cumhurbaşkanlığı kararnamelelerinin” şeklinde değiştirilmiştir. (Cumhurbaşkanı, bakanlıklar ve kamu tüzelkişileri, kendi görev alanlarını ilgilendiren kanunların ve Cumhurbaşkanlığı kararnamelelerinin uygulanmasını sağlamak üzere ve bunlara aykırı olmamak şartıyla, yönetmelikler çıkarabilirler)

yürütme yetkisi ve görevinin Anayasaya ve kanunlara uygun olarak kullanılması gerektiği ifadesi ile de açıkça belirtilmektedir.

Radyasyon Güvenliği Yönetmeliği'nin 50 nci maddesi incelendiğinde “radyasyon kaynaklarının imal, ithal ve ihraç edilmesi, alınması, satılması, taşınması, depolanması, bakımı, onarımı, kurulması, sökülmesi, değiştirilmesi, radyasyon kaynaklarıyla çalışılabilmesi ve her türlü amaçla bulundurulması ve kullanılması için Kurum'dan lisans alınması zorunludur.” hükmünde yer verilen “bakımı, onarımı, kurulması, sökülmesi, değiştirilmesi” hususlarının 2690 sayılı Türkiye Atom Enerjisi Kanunu'nun 4 üncü maddesinin (d) bendinde yer almadığı görülmektedir.

Bu nedenle normlar hiyerarşisi gereği Kanun'daki düzenlemelerin uygulanmasını göstermek üzere hazırlanması gereken Yönetmeliğin Kanun kapsamını aşan bir düzenlemeye yer verdiği düşünülmektedir. Radyasyon kaynaklarının “bakımı, onarımı, kurulması, sökülmesi, değiştirilmesi” için TAEK'ten lisans alma zorunluluğu getirilebilmesi için Kanunda yer alması gerektiği değerlendirilerek söz konusu ifadelerin 2690 sayılı Kanun kapsamında düzenlenmesi hususunda getirilen öneri madde aşağıda verilmektedir.

MADDE 4- 9/7/1982 tarihli ve 2690 sayılı Türkiye Atom Enerjisi Kurumu Kanunu'nun 4 üncü maddesinin (d) bendinin üçüncü cümlesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Radyoaktif maddeleri ve radyasyon cihazlarını bulunduran, kullanan, bunları ithal ve ihraç eden, taşıyan, depolayan, bakımını, onarımını, kurulmasını, sökülmesini, değiştirilmesini, ticaretini yapan resmi ve özel kurum, kuruluş ve kişilere ruhsata esas olacak lisans vermek, radyasyon güvenliği bakımından bunları denetlemek; bu görevlerin yerine getirilmesi sırasında sigorta yükümlülüğü koymak; radyasyon güvenliği mevzuatına aykırı hallerde, verilmiş olan lisansı geçici veya sürekli olarak iptal etmek; söz konusu kurum ve kuruluş hakkında, gerekirse kapatma kararı almak ve genel hukuk esasları dâhilinde kanuni kovuşturmaya geçilmesini sağlamak.”

7.2. Türk Ceza Kanunu'na İlişkin Öneriler

TCK'de radyasyon kaynakları mevzuatına temel aykırılık durumlarına ilişkin uygulanacak yaptırımlara TCK'nin 172 nci, 173 üncü ve 174 üncü maddelerinde yer verildiği görülmektedir. Ancak uygulamada radyoaktif maddenin yetkisiz imali, ithal veya ihracı, taşınması, bulundurulması, satılması, satın alınması hallerinde Kurumumuz tarafından gerçekleştirilen suç duyurularında, TCK'nin 174 üncü maddesinde yer alan “sürekli hastalığa yol açıcı” ifadesini kanıtlamanın ve net olarak ortaya koymanın zorluğu nedeni ile bu maddenin etkinliği hususunda zorluklar yaşanmaktadır.

UNSCEAR tarafından yapılan ve Tablo 7’de verilen incelemelerde de belirtildiği üzere, özellikle düşük düzeyde radyasyonun insan vücudu üzerindeki biyolojik etkileri ile ilgili doğrudan kanıt bulunmamakta, ancak yüksek radyasyon dozlarına maruz kalındığında oluşan etkileri kullanarak düşük dozlar için risk tahmini yapılabilmektedir. Ancak bu etkilerle ilgili “sürekli hastalığa yol açar” veya “açmaz” şeklinde bir yargıda bulunmak mümkün bulunmamaktadır. Bu nedenle TCK'nin 174 üncü maddesinin maddi unsurlarının oluşup oluşmadığı hususunda oluşan tereddüt nedeni ile söz konusu maddede belirtilen yaptırım ile elde edilmesi beklenen caydırıcılığa ulaşılamamaktadır.

Tablo 7. Verilen doz aralıklarında radyasyonun insan vücudu üzerindeki etkileri

Doz Aralığı (mSv)	İnsan vücudu üzerindeki etkiler
0-10	İnsan sağlığı üzerindeki etkisine ilişkin kanıt bulunmamaktadır.
10 – 1.000	Erken etki yok, yüksek dozlarda maruz kalan popülasyonlarda belirli kanserlerin görülme sıklığı artmaktadır.
1.000 – 10.000	Radyasyon hastalığı (ölüm riski); maruz kalan popülasyonlarda belirli kanserlerin görülme sıklığı artmaktadır.
10.000 üzeri	Öldürücü

(UNSCEAR, 2017)

Nitekim lke uygulamaları incelendiğinde de Birleşik Krallık ve Kore Cumhuriyeti uygulamalarında yalnızca yetkisiz hareket etme unsurunun ceza yaptırımına tabi olmak için yeterli görüldüğü anlaşılmaktadır.

Bu sebeple TCK'nin 174 üncü maddesine ilişkin aşağıda yer alan değişiklik önerisi sunulmaktadır.

MADDE 1- 26/09/2014 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 174 üncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Tehlikeli maddelerin izinsiz olarak bulundurulması veya el değiştirmesi

Madde 174- (1) Yetkili makamlardan gerekli izni almaksızın, patlayıcı, yakıcı, aşındırıcı, yaralayıcı, boğucu, zehirleyici, sürekli hastalığa yol açıcı kimyasal, biyolojik maddeyi imal, ithal veya ihraç eden, ülke içinde bir yerden diğer bir yere nakleden, muhafaza eden, satan, satın alan veya işleyen kişi, dört yıldan sekiz yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. Yetkili makamların izni olmaksızın, bu fıkra kapsamına giren maddeleri imal etmek, işlemek veya kullanmak amacıyla, gerekli olan malzeme ve teçhizatı ithal eden, ihraç eden, satışı arz eden, başkalarına veren, nakleden, depolayan, satın alan, kabul eden veya bulunduran kişi de aynı ceza ile cezalandırılır.

(2) Yetkili makamlardan gerekli izni almaksızın nükleer veya radyoaktif bir maddeyi, imal, ithal veya ihraç eden, taşıyan, bulunduran, kullanan, satan, satın alan veya işleyen kişi, dört yıldan sekiz yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır. Yetkili makamların izni olmaksızın, bu fıkra kapsamına giren maddeleri imal etmek, işlemek veya kullanmak amacıyla, gerekli olan malzeme ve teçhizatı ithal eden, ihraç eden, satışı arz eden, başkalarına veren, nakleden, depolayan, satın alan, kabul eden veya bulunduran kişi de aynı ceza ile cezalandırılır.

(3) Bu fiillerin suç işlemek için teşkil edilmiş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde, verilecek ceza bir kat artırılır.

(4) Önemsiz tür ve miktarda patlayıcı maddeyi satın alan, kabul eden veya bulunduran kişi hakkında, kullanılış amacı gözetilerek, bir yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.”

Türkiye'nin de taraf olduğu Nükleer Terörizmin Önlenmesine İlişkin Uluslararası Sözleşme'nin 2 nci maddesinde; yasadışı ve kasıtlı olarak işlenen “Gerçek veya tüzel kişiyi, uluslararası kuruluşu ya da devleti herhangi bir eylemde bulunmaya veya bu eylemden kaçınmaya zorlamak için radyoaktif maddenin veya radyoaktif bir cihazın kullanılmasını ya da radyoaktif maddeyi yayacak veya yayma riski taşıyacak bir şekilde nükleer bir tesisin kullanılmasını oluşturan bir eylem”in taraf devletlerin mevzuatı içerisinde suç olarak tanımlanması ve bu suçlara uygun yaptırımlar uygulanması gerektiği belirtilmiştir.

İncelenen ülke örnekleri arasında ABD, Birleşik Krallık, Kore Cumhuriyeti ve Rusya Federasyonu'nun mevzuatında bu hususta düzenlemeler ihdas edildiği görülmüştür. Türk Ceza Kanunu incelendiğinde bu hususta herhangi bir düzenlemeye yer verilmediği ve uluslararası yükümlülükler anlamında bu hususun Türk mevzuatında yer almasının önem arz ettiği düşünülmektedir.

Bu sebeple TCK'nin 173 üncü maddesine ilişkin aşağıda yer alan değişiklik önerisi sunulmaktadır.

MADDE 2- 26/09/2014 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 173 üncü maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“Atom enerjisi ile patlamaya sebebiyet verme

Madde 173- (1) Atom enerjisini serbest bırakarak bir patlamaya ve bu suretle bir başkasının hayatı, sağlığı veya malvarlığı hakkında önemli ölçüde tehlikeye sebebiyet veren kişi, beş yıldan az olmamak üzere hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Yukarıdaki fıkra tanımlanan fiilin taksirle işlenmesi halinde, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(3) Nükleer madde, radyoaktif madde ya da radyasyon kaynağı kullanarak gerçekleştirilecek ve bir topluluğu korkutmak, ölüm veya mülke ciddi şekilde zarar verme tehdidi yaratmak veya benzeri vahim sonuçlara neden olacak bir patlamayı, bir gerçek veya tüzel kişiyi, uluslararası kuruluşu ya da devleti bir kararı almak için etkilemek amacı ile gerçekleştiren kişi, on beş yıldan yirmi yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.”

Türkiye'nin de taraf olduğu CPPNM'de nükleer maddenin çalınması ve gaspının taraf devletlerin mevzuatı içerisinde suç olarak tanımlanması ve bu suçlara uygun yaptırımlar uygulanması gerektiği belirtilmiştir. İncelenen ülke örnekleri arasında Birleşik Krallık, Kore Cumhuriyeti ve Rusya Federasyonu'nun mevzuatında bu hususta düzenlemeler ihdas edildiği görülmüştür. Türk Ceza Kanunu incelendiğinde bu hususta herhangi bir özel düzenlemeye yer verilmediği ve uluslararası yükümlülükler anlamında bu hususun Türk mevzuatında yer almasının önem arz ettiği düşünülmektedir.

Bu sebeple Kore Cumhuriyetinde yer alan düzenleme dikkate alınarak hırsızlık, yağma, gasp, dolandırıcılık, zimmet ve güveni kötüye kullanma suçlarının radyoaktif madde ile ilgili işlenmesi halinin bu suçların nitelikli hali olarak düzenlenmesi hususunda aşağıda yer alan değişiklik önerisi sunulmaktadır.

MADDE 3- 26/09/2014 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun ... maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“Radyoaktif maddelerin, 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda düzenlenen hırsızlık, yağma, gasp, dolandırıcılık, zimmet ve güveni kötüye kullanma suçlarının işlenmesinde kullanılması halinde verilecek ceza bir kat artırılır.”

7.3. Radyasyon Güvenliği Yönetmeliği'ne İlişkin Öneriler

Radyasyon kaynaklarına ilişkin mevzuata aykırı hallerde uygulanan yaptırımlara ilişkin ülke uygulamaları incelendiğinde, ülkelerin mevzuatında gerçeğe aykırı bilgi verilmesi halinin özellikle vurgulandığı ve yaptırıma tabi tutulduğu görülmektedir. Radyasyon güvenliği mevzuatında yapılan incelemede gerçek dışı ve yanıltıcı belge verilmesi ile ilgili özel bir düzenlemeye rastlanmadığı görülmektedir. Etkin bir mekanizma oluşması açısından gerçek dışı ve yanıltıcı beyan verilmesi hususunun ayrıca vurgulanmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

Bu doğrultuda aşağıda yer alan maddenin Radyasyon Güvenliği Yönetmeliği'ne eklenmesi önerilmektedir.

MADDE 1 – 24/3/2000 tarihli ve 23999 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Radyasyon Güvenliği Yönetmeliği’ne aşağıdaki ek madde eklenmiştir.

“Gerçek dışı veya yanıltıcı bilgi verilmesi

EK MADDE 1 -Yetkilendirme için yapılan başvurularda veya yetkilendirme sonrasında, yetkilendirmeye esas teşkil edebileceği değerlendirilen hususlarda yetkilendirilen kişi tarafından Kuruma yanlış veya yanıltıcı bilgi veya belge sunulduğunun belirlenmesi durumunda verilen lisans iptal edilir.”

7.4. Radyoaktif Maddenin Güvenli Taşınması Yönetmeliği’ne İlişkin Öneriler

Radyoaktif Maddenin Güvenli Taşınması Yönetmeliği’nde radyoaktif maddenin karayolu, demiryolu, hava ve deniz yolu ile taşınması hususları ayrıntılı olarak düzenlenmekle birlikte yetkilendirme, denetim ve yaptırım hususunda bir düzenlemeye yer verilmediği görülmüştür. Yetkilendirme, denetim ve yaptırıma ilişkin hususlarda 2690 sayılı Kanun, Radyasyon Güvenliği Tüzüğü, Radyasyon Güvenliği Yönetmeliği ile Radyasyon Güvenliği Denetimleri ve Yaptırımları Yönetmeliğinde yer alan hükümlerin uygulanacağı anlaşılmakla birlikte, belirlilik ilkesi ve yetkilendirilen kişi/kuruluşların mevzuata aykırı davranılması halinde karışılacakları sonuçların farkında olması açısından söz konusu Yönetmelikte 2690 sayılı Kanuna atıf yapılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

Bu doğrultuda aşağıda yer alan maddenin Radyoaktif Maddenin Güvenli Taşınması Yönetmeliği’ne eklenmesi önerilmektedir.

MADDE 1 – 8/7/2005 tarihli ve 25869 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Radyoaktif Maddenin Güvenli Taşınması Yönetmeliği’ne aşağıdaki ek madde eklenmiştir.

“Yaptırımlar

EK MADDE 1 - Bu Yönetmelikte belirtilen hükümlere aykırı davranan ve faaliyette bulunanlar hakkında fiillerinin niteliğine göre, 9/7/1982 tarihli ve 2690 sayılı Türkiye Atom Enerjisi Kurumu Kanunu ve diğer ilgili mevzuat hükümleri uygulanır.”

7.5. Kontrollü Alanlarda Çalışan Harici Görevlilerin İyonlaştırıcı Radyasyondan Kaynaklanabilecek Risklere Karşı Korunmasına Yönetmeliğe İlişkin Öneriler

Kontrollü Alanlarda Çalışan Harici Görevlilerin İyonlaştırıcı Radyasyondan Kaynaklanabilecek Risklere Karşı Korunmasına Yönetmelikte yetkilendirme, denetim ve yaptırım hususunda bir düzenlemeye yer verilmediği görülmüştür.

Yetkilendirme, denetim ve yaptırıma ilişkin hususlarda 2690 sayılı Kanun, Radyasyon Güvenliği Tüzüğü, Radyasyon Güvenliği Yönetmeliği ile Radyasyon Güvenliği Denetimleri ve Yaptırımları Yönetmeliğinde yer alan hükümlerin uygulanacağı anlaşılmakla birlikte, belirlilik ilkesi ve yetkilendirilen kişi/kuruluşların mevzuata aykırı davranılması halinde karışılacakları sonuçların farkında olması açısından söz konusu Yönetmelikte 2690 sayılı Kanuna atıf yapılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

Bu doğrultuda aşağıda yer alan maddenin Kontrollü Alanlarda Çalışan Harici Görevlilerin İyonlaştırıcı Radyasyondan Kaynaklanabilecek Risklere Karşı Korunmasına Yönetmeliğe eklenmesi önerilmektedir.

MADDE 1 – 18/6/2011 tarihli ve 27968 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Kontrollü Alanlarda Çalışan Harici Görevlilerin İyonlaştırıcı Radyasyondan Kaynaklanabilecek Risklere Karşı Korunmasına Yönetmeliğe aşağıdaki ek madde eklenmiştir.

“Yaptırımlar

EK MADDE 1 - Bu Yönetmelikte belirtilen hükümlere aykırı davranan ve faaliyette bulunanlar hakkında fiillerinin niteliğine göre, 9/7/1982 tarihli ve 2690 sayılı Türkiye Atom Enerjisi Kurumu Kanunu ve diğer ilgili mevzuat hükümleri uygulanır.”

7.6. İdari Para Cezalarının Düzenlenmesine İlişkin Yönetmelik Taslağı

2690 sayılı Kanun’da idari para cezası verilebilmesine ilişkin bir düzenleme yapılması halinde idari para cezalarının uygulanmasını sağlamak üzere bir yönetmelik taslağı hazırlanmıştır.

Hazırlanan yönetmelik taslağı aşağıda verilmektedir.

TÜRKİYE ATOM ENERJİSİ KURUMU TARAFINDAN VERİLECEK İDARİ PARA CEZALARI HAKKINDA YÖNETMELİK TASLAĞI

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç ve kapsam

MADDE 1 – (1) Bu Yönetmeliğin amacı, 9/7/1982 tarihli ve 2690 sayılı Türkiye Atom Enerjisi Kurumu Kanunu’nda belirtilen hükümlere ve Türkiye Atom Enerjisi Kurumunun atom enerjisi ile ilgili faaliyetleri düzenlemek maksadıyla alacağı önlemlere aykırılık oluşturan fiilleri ve bu fiillerle ilgili verilecek idari para cezalarına ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.

Dayanak

MADDE 2 – (1) Bu Yönetmelik, 2690 sayılı Türkiye Atom Enerjisi Kurumu Kanunu’nun ... maddesine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar ve kısaltmalar

MADDE 3 – (1) Bu Yönetmelikte geçen;

- a) Kanun: 9/7/1982 tarihli ve 2690 sayılı Türkiye Atom Enerjisi Kurumu Kanunu’nu,
- b) Kurum: Türkiye Atom Enerjisi Kurumunu,
- c) Nükleer madde: Kaynak maddeler ve özel bölünebilir maddeleri,
- ç) Nükleer tesis: Kurum tarafından nükleer güvenlik ve emniyetin göz önüne alınması gerektiği tespit edilen, nükleer maddelerin üretildiği, işlendiği, kullanıldığı, bulundurulduğu, yeniden işlendiği, depolandığı veya bertaraf edildiği her türlü tesisi,
- d) Radyasyon faaliyeti: Radyoaktif kaynakların ithalatı, ihracatı, taşınması gibi faaliyetleri,
- e) Radyasyon kaynağı: Radyoaktif kaynakları ve radyasyon üreten veya radyoaktif kaynak içeren cihazları,
- f) Radyasyon tesisi: Radyasyon kaynaklarının kullanılması, imal edilmesi, üretilmesi, bakımı, onarımı, radyoaktif atıkların zararsız hale getirilmesi gibi amaçlarla kurulan özel olarak tasarlanmış mekânları,
- g) Radyasyon uygulaması: Radyasyon kaynaklarının tanı, tedavi, görüntüleme, güvenlik, ölçüm, analiz, eğitim ve araştırma gibi amaçlarla kullanıldığı ve bulundurulduğu uygulamaları,

- ğ) Radyoaktif atık: Serbestleştirme sınırlarının üzerinde aktivite konsantrasyonu içeren ve bir daha kullanılması düşünülmeyen nükleer ve radyoaktif maddeler ile radyoaktif madde bulaşmış ya da radyoaktif olmuş yapı, sistem, bileşen ve malzemeleri,
- h) Radyoaktif madde: Çekirdekleri kendiliğinden bozunmaya uğrayarak radyasyon yayan izotop veya izotopları içeren maddeleri,
- ı) Sahipsiz kaynak: Terk edilme, çalınma, kaybolma veya bildirim yükümlülüğüne uyulmaksızın devredilme gibi sebeplerle kontrol dışı kalmış veya Kurum kayıtlarına değişik nedenlerle hiç girmemiş kapalı radyoaktif kaynakları,
- i) Yetkilendirilen kişi: Yetki gerektiren herhangi bir faaliyeti yerine getirmek üzere Kurum tarafından yetkilendirilmiş kişiyi,
- ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Genel Hükümler

İdari para cezaları

MADDE 4 – (1) Bu fıkrafta sayılan fiillerin tespit edilmesi durumunda Kurum tarafından aşağıdaki idari para cezaları uygulanır:

- a) Bir nükleer tesisin geçerli bir lisansa sahip olmaksızın işletilmesi durumunda tesisin niteliği Kurum tarafından yönetmelikle belirlenmek suretiyle bir milyon ila elli milyon Türk Lirası, radyoaktif atık tesisleri ve radyasyon tesislerinin geçerli bir lisansa sahip olmaksızın işletilmesi durumunda beşyüzbin ila beş milyon Türk Lirası, radyasyon uygulama ve faaliyetlerinin geçerli bir lisansa sahip olmaksızın yürütülmesi durumunda onbin ila yüzbin Türk Lirası.
- b) Kanun kapsamında izin alınması gereken faaliyetlerden tesislere ilişkin olanların izin alınmaksızın yürütülmesi durumunda elli bin ila ikiyüzellibin Türk Lirası, izin alınması gereken diğer faaliyetlerin izin alınmaksızın yürütülmesi halinde bin ila elli bin Türk Lirası.
- c) Kanun kapsamında nükleer tesislere ilişkin ikincil mevzuat veya yetki koşullarına aykırı hareket edildiğinin saptanması veya sınırlarının aşılması halinde yüzbin ila bir milyon Türk Lirası, radyoaktif atık tesisleri ve radyasyon tesislerine ilişkin ikincil mevzuat veya yetki koşullarına aykırı hareket edildiğinin saptanması veya sınırlarının aşılması halinde elli bin ila ikiyüzellibin Türk Lirası, diğer faaliyetlere ilişkin ikincil mevzuat veya yetki

koşullarına aykırı hareket edildiğinin saptanması veya sınırlarının aşılması halinde bin ila onbin Türk Lirası.

ç) Yetkilendirme için yapılan başvurularda veya yetkilendirme yapıldıktan sonra, yetkilendirilen kişi tarafından Kuruma gerçeğe aykırı belge sunulması veya yanıltıcı bilgi verilmesi veya yetkilendirme yapılmasını etkileyecek yetki koşullarındaki değişikliklerin bildirilmemesi halinde, ceza hükümleri saklı kalmak kaydıyla, nükleer tesisler için yetkilendirilen kişiye bir milyon ila elli milyon Türk Lirası, radyoaktif atık tesisleri ve radyasyon tesisleri için beşyüzbin ila beş milyon Türk Lirası, diğer faaliyetler için onbin ila yüzbin Türk Lirası.

(2) Beş yıl içinde birinci fıkranın uygulanmasını gerektirir fiillerin tekrarı halinde her bir fiil için para cezası bir kat arttırılarak uygulanır.

(3) Birinci fıkrada sayılan fiillerin halk veya çevre sağlığına ve güvenliğine tehdit oluşturacak şekilde tahribata yol açtığıнын tespit edilmesi halinde uygulanacak idari para cezası bir kat arttırılır.

(4) İdari para cezaları hakkında Kanunda ve bu Yönetmelikte hüküm bulunmayan hallerde 30/3/2005 tarihli ve 5326 sayılı Kabahatler Kanunu hükümleri uygulanır.

İdarî para cezası verme yetkisi

MADDE 5 – (1) Bu Yönetmeliğın 4 üncü maddesinde öngörülen idarî yaptırımların uygulanmasını gerektiren fiiller için idarî para cezası; Kurum Başkanı tarafından verilir.

(2) Nükleer tesis, radyasyon tesisi ve radyoaktif atık tesisleri dışındaki ihlallere ilişkin para cezası verme yetkisi, Kurum Başkanı'nın yetki devri yaptığı kişi tarafından kullanılabilir.

İhlalin tespiti

MADDE 6– (1) Kanunda belirtilen ihlalin belirlenmesinde, fotoğraf, ses kaydı kamera ve diğer teknik cihazlardan yararlanılabilir.

(2) Radyasyon güvenliği mevzuatında istenen ve yetkilendirilen kişi tarafından sunulması zorunlu olan bilgi ve belgelerin sunulmaması ya da eksik sunulması hâlinde tespit edilen bu husus Tespit Tutanağına yazılır.

(3) İhlalin tespiti için numune alınması gerekiyorsa, bu numuneler usulüne uygun olarak yeterli miktarda alınır, etiketlenir ve mühürlenerek, ilgili laboratuvara teslim edilir veya gönderilir. Analiz sonuç raporları delil olarak değerlendirilir. Alınan numuneler denetim tutanaklarında belirtilir.

(4) İhlalinin belirlenmesi için fotoğraf, kamera ve diğer teknik cihazlardan yararlanılması veya numune alınması işleminin ilgililerin olay mahallinden ayrılması, olayın kendine özgü mahiyeti gibi fiili imkânsızlıklar nedeniyle yapılamadığı durumlarda Tespit Tutanağının düzenlenmesi ihlalin tespiti için yeterlidir.

(5) Aynı gerçek veya tüzel kişiler tarafından gerçekleştirilen aynı veya farklı ihlallerin her biri ayrı ayrı belirtilmek suretiyle birden fazla idari para cezası verilebilir.

(6) Bir fiil hem idari para cezasına konu olup hem de suç olarak tanımlanmış ise, sadece suçtan dolayı yaptırım uygulanmasını teminen Kurum tarafından yetkili Cumhuriyet Başsavcılığına ihbarda bulunulur. Ancak, suçtan dolayı yaptırım uygulanamayan hallerde kabahat dolayısıyla Kanun ve bu Yönetmelik hükümlerine uygun şekilde idari para cezası verilir.

Tespit tutanağının düzenlenmesi

MADDE 7 – (1) Bu Yönetmeliğin 4 üncü maddesinde öngörülen idarî yaptırımların uygulanmasını gerektiren fiillerle ilgili olarak Kurum tarafından denetim ile görevlendirilen personel tarafından Tespit Tutanağı tanzim edilir.

(2) Tespit Tutanağı en az üç nüsha düzenlenir. Her nüsha tutanağı düzenleyenlerin her biri ve ihlale neden olan sorumlu kişi tarafından imzalanır. İhlale neden olan sorumlu kişi, imza atmaktan kaçındığı takdirde bu durum tutanakta belirtilir.

(3) Belirtilen şekilde düzenlenen Tespit Tutanağı, numune alınmış ise analiz sonucuna ilişkin rapor, fotoğraf, video çekimi yapılmış ise buna ilişkin kanıtlar ve ilgili diğer her türlü belgeler de eklenmek suretiyle bu tutanak idarî yaptırım kararını vermeye yetkili merciye intikal ettirilir. Bu merci, tutanağı değerlendirerek gerekli idarî yaptırım kararını verir.

İdarî para cezası kararı

MADDE 8– (1) İdarî para cezası vermeye yetkili merci, intikal ettirilen Tespit Tutanağını ve ilgili belgeleri değerlendirerek gerekli yaptırım kararını verir.

(2) İdarî yaptırım kararında;

a) İdarî yaptırım kararı düzenlenen;

1) Gerçek kişi ise; adı soyadı, mesleği, adresi, Türkiye Cumhuriyeti kimlik numarasının,

2) Tüzel kişi ise; unvanı, vergi dairesi, adresi, kanunî temsilcisinin adı soyadı, görevi ve vergi kimlik numarasının,

- b) İdarî yaptırım kararı verilmesini gerektiren kabahat fiilinin dayanağı olan Kanun/Yönetmelik maddesinin,
- c) Fiilin işlendiği yer ve zamanın,
- ç) Karar tarihi ve kararı veren kamu görevlisinin adı, soyadı ve unvanının,
- d) Bu fiilin işlendiğini ispata yarayacak delillerin,
- e) Cezanın ödeneceği yerin,
- f) Ödeme süresinin ve şeklinin,
- g) İdarî para cezasına itiraz edilebilecek makamın,
- ğ) İtiraz süresinin,
- h) Kararın tebliğ tarihinin,
- ı) Kararın idarede kalan nüshasında kesinleşme tarihinin,
- i) Cezaya muhatap olanın ödemeye ilişkin haklarının belirtilmesi zorunludur.

(3) Kanunda alt ve üst sınır olarak belirtilen cezalarda ise alt sınırdan ayrılarak ceza verilmesi hâlinde alt sınırdan ayrılarak ceza verilmesinin gerekçeleri de ayrıca belirtilir.

(4) İdarî yaptırım kararı, 11/2/1959 tarihli ve 7201 sayılı Tebligat Kanunu hükümlerine göre idarî yaptırım kararını veren merci tarafından ilgiliye tebliğ edilir

Diğer idari yaptırımların uygulanması

MADDE 9 – (1) Bu Yönetmelikte düzenlenen ihlaller için düzenlenen idari para cezalarının uygulanması diğer mevzuat hükümleri uyarınca düzenlenen idari yaptırımların uygulanmasını engellemez.

İdari para cezalarının ödeme süresi ve yeri, gelir kaydı ve tahsili

MADDE 10 – (1) İdari para cezası, idari yaptırım kararının tebliğinden itibaren bir ay içinde TAEK Kamu Kurumsal Hesabına ödenir.

(2) İdari para cezasını, 12 nci maddede belirtilen kanun yoluna başvurmada önce ödeyen kişiden cezanın dörtte üçü tahsil edilir. Peşin ödeme, kişinin bu karara karşı kanun yoluna başvurma hakkını etkilemez.

(3) İdari para cezasına muhatap olanın ekonomik durumunun müsait olmaması halinde idari para cezasının ilk taksitinin peşin ödenmesi koşuluyla, bir ay içerisinde vergi dairesine müracaat edilmesi halinde, bir yıl içinde ve dört eşit taksit halinde ödenebileceğine ilgili vergi dairesince karar verilebilir. Taksitlerin zamanında ve tam olarak ödenmemesi halinde idari para cezasının kalan kısmının tamamı tahsil edilir.

(4) Kesinleşen idari para cezalarının ödeme süresi içinde ödenmemesi veya taksitlendirilmesi durumunda taksitlerin tam ve zamanında ödenmemesi halinde, ödenmeyen idari para cezaları, 21/7/1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre ilgili vergi dairesince takip ve tahsil edilir.

(5) Bu Yönetmelik hükümlerince verilen idarî para cezalarının yüzde ellisi genel bütçeye, yüzde ellisi de Kurumun bütçesine gelir kaydedilir.

(6) Kurum tarafından verilen idarî para cezalarının tahsilatında, 27/12/2014 tarihli ve 29218 mükerrer sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Merkezi Yönetim Muhasebe Yönetmeliği’nin ekinde yer alan "Muhasebe Yetkilisi Mutemedi Alındısı" kullanılır.

Yeniden değerlendirme

MADDE 11 – (1) Bu Yönetmelikte belirlenen idari para cezaları, 5326 sayılı Kanunun 17 nci maddesinin yedinci fıkrasına uygun şekilde yeniden değerlendirme oranında arttırılarak uygulanır. Yeniden değerlendirme yapılarak belirlenen idari para cezası sınırlarına ilişkin Tebliğ her yıl Resmî Gazete’de yayımlanır ve Kurumun internet sayfasında duyurulur.

(2) İdari para cezası karşılıkları yeniden değerlemeye göre 4/1/1961 tarihli ve 213 sayılı Vergi Usul Kanunu’nun mükerrer 298 inci maddesi hükümleri uyarınca tespit edilir ve Maliye Bakanlığınca ilan edilen alt sınırın altında olamaz.

İdari yaptırım kararlarına itiraz

MADDE 12 – (1) İdari para cezalarına karşı, tebliğ tarihinden itibaren on beş gün içinde sulh ceza mahkemesine başvurabilir. Bu süre içerisinde başvurunun yapılmamış olması halinde idari para cezaları kesinleşir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Son Hükümler

Yürürlük

MADDE 13 – (1) Bu Yönetmelik Resmi Gazete’de yayımlandığı tarihte yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 14 – (1) Bu Yönetmelik hükümlerini Türkiye Atom Enerjisi Kurumu Başkanı yürütür.

8. NÜKLEER DÜZENLEME KURUMUNUN KURULMASININ RADYASYON KAYNAKLARINA İLİŞKİN MEVZUATA AYKIRI DURUMLARDA ÜLKEMİZDE UYGULANAN YAPTIRIMLARA ETKİSİ

2690 sayılı Kanun uyarınca Türkiye Atom Enerjisi Kurumu tarafından yürütülmekte olan atom enerjisinin barışçıl amaçla kullanımına yönelik düzenleyici ve denetleyici fonksiyonlar ile atom enerjisinden barışçıl amaçla yararlanılmasını mümkün kılacak her türlü araştırma, geliştirme, inceleme ve çalışmayı yapmaya ilişkin görevler, 9/7/2018 tarihli 30473 sayılı (mükerrer) Resmî Gazete’de yayımlanan 702 sayılı Nükleer Düzenleme Kurumunun Teşkilat ve Görevleri ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ve 9/7/2018 tarihli 30473 sayılı (3.mükerrer) Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 703 sayılı Anayasada Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile yeniden düzenlenmiştir.

702 sayılı KHK ile nükleer alanda düzenleyici ve denetleyici fonksiyonları yerine getirmek üzere kamu tüzel kişiliğini haiz, idari ve mali özerkliğe sahip, kısa adı “NDK” olan Nükleer Düzenleme Kurumu kurulmuştur. 15/7/2018 tarihli ve 2018/1 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi ile Nükleer Düzenleme Kurumu Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı ile ilişkilendirilmiştir.

Nükleer Düzenleme Kurumunun düzenleyeceği faaliyet, konu ve alanlar ile görev ve yetkileri 15/7/2018 tarihli ve 30479 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan 4 numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’nin 785 inci maddesinde; yetki belgesi veya onay alınması gereken hususlar ile izin ve/veya lisans alınması gereken faaliyetler ise aynı Kararnamenin 787 nci maddesi ile düzenlenmiştir.

703 sayılı KHK ile 2690 sayılı Türkiye Atom Enerjisi Kanunu’nda yapılan değişiklik ile Kanunun adı “Türkiye Atom Enerjisi Kurumunun Muafiyetleri ve Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun” olarak değiştirilmiş, nükleer enerji ve iyonlaştırıcı

radasyona yönelik Ar-ge ve uygulama konusundaki görevleri yerine getirmek üzere Türkiye Atom Enerjisi Kurumu yeniden yapılandırılmıştır.

702 sayılı KHK'nin Nükleer Düzenleme Kurumu yeniden yapılandırılincaya kadar TAEK'in mevcut düzenleyici işlemlerinin uygulanmasına ilişkin hükmü aşağıda verilmektedir:

“Mevcut düzenleyici işlemler

GEÇİCİ MADDE 3- (1) Bu Kanun Hükmünde Kararnamede belirtilen yönetmelikler yürürlüğe girinceye kadar ilgili mevcut düzenlemelerin uygulanmasına devam olunur. Kurumun teşkilat yönetmeliğinin yayımlandığı tarihte karara bağlanmamış mevcut yetkilendirme başvuruları, bu Kanun Hükmünde Kararname uyarınca çıkarılacak yönetmelikler yürürlüğe girinceye kadar, bu Kanun Hükmünde Kararnamenin yürürlüğe girdiği tarihten önce yürürlükte olan mevzuat hükümlerine göre sonuçlandırılır. Bu Kanun Hükmünde Kararnamenin yürürlüğe girdiği tarihten önce görevde bulunan Atom Enerjisi Komisyonunun yetkilendirme yetkisi Kurulun ilk toplantısını yaptığı tarihe kadar devam eder. Kurum, başvuran kişilere bu Kanun Hükmünde Kararnameye uyum amacıyla Kurul kararı ile yetki için yeni koşullar getirebilir, bu koşulların sağlanması için üç yıla kadar ek süre tanıyabilir. Uygulanmasına devam olunan mevzuatta TAEK'e yapılan atıflar Kuruma yapılmış sayılır.

(2) Kanun Hükmünde Kararnamede, Kurum tarafından çıkarılacağı belirtilen yönetmelikler bu Kanun Hükmünde Kararnamenin yayımı tarihinden itibaren en geç bir yıl içinde çıkarılır.

(3) Bu Kanun Hükmünde Kararnamenin yürürlüğe girdiği tarihe kadar TAEK tarafından yapılmış tüm yetkilendirmeler Kurum tarafından yapılmış sayılır ve yetkilendirilmiş kişilerin TAEK'e karşı olan yükümlülükleri Kuruma karşı devam eder. Kurum yetkilendirilmiş kişilere bu Kanun Hükmünde Kararnameye uyum amacıyla Kurul kararı ile ek yükümlülükler veya yetki için yeni koşullar getirebilir, bu yükümlülüklerin yerine getirilmesi veya koşulların sağlanması için üç yıla kadar ek süre tanıyabilir.

(4) Daha önce yetkilendirme gerekmediği halde bu Kanun Hükümünde Kararnameye göre yetkilendirme gerektiren ve bu Kanun Hükümünde Kararnamenin yürürlüğe girmesinden önce başlatılan her faaliyet için bu Kanun Hükümünde Kararnamenin yürürlüğe girmesini takiben bir yıl içerisinde yetkilendirme başvurusu yapılır.”

702 sayılı KHK’nin Geçici 3 üncü maddesi ile anlaşıldığı üzere, Nükleer Düzenleme Kurumunun kurulması ile oluşturulan yeni sisteme uygun şekilde güncellenmesi gereken yönetmeliklerin Nükleer Düzenleme Kurumu tarafından çıkarılmasına kadar Türkiye Atom Enerjisi Kurumunun düzenleyici ve denetleyici faaliyetlerine ilişkin mevcut düzenlemelerin uygulanmasına devam olunacaktır.

Bu nedenle belirtilen yönetmeliklerin yetkilendirme ve denetime ilişkin yeni sisteme uygun olacak biçimde çıkarılacağı tarihe kadar radyasyon kaynaklarına ilişkin mevcut düzenlemelerin geçerli olacağı, mevcut düzenleyici işlemler çerçevesinde hareket edilmesi gerektiği anlaşılmıştır. Tez çalışmasının Bölüm 7’de önerilen düzenlemelerinin mevcut mevzuatın güncellenmesi sırasında kullanılabileceği düşünüldüğünden hazırlanan tez çalışmasında 702 ve 703 sayılı KHK öncesinde yapılan tespit, değerlendirme ve öneriler korunmuştur.

SONUÇ ve TARTIŞMA

Yapılan tez çalışmasında, radyasyon kaynaklarına ilişkin temel kavramlar incelenmiş, yaptırım kavramı, idari yaptırımlar ve ceza yaptırımları arasındaki farklılıklar üzerinde durulmuştur. Radyasyon kaynaklarına ilişkin mevzuata aykırı durumlarda Türkiye’de uygulanan yasal düzenlemelere yer verilmiş, Türkiye’de uygulanan idari yaptırımlar ve ceza yaptırımları ayrı ayrı incelenmiştir. Radyasyon kaynaklarına ilişkin Almanya, ABD, Birleşik Krallık, Fransa, Japonya, Kanada, Kore Cumhuriyeti, Rusya Federasyonu mevzuatında yer alan yaptırımlar ortak paradigmalara göre sınıflandırılarak bir tablo halinde Türkiye’de uygulanan ceza yaptırımları ile karşılaştırmalı şekilde sunulmuştur.

Türk mevzuatı incelediğinde radyasyon kaynaklarına ilişkin suçlara uygulanacak ceza yaptırımlarının TCK’de, radyasyon güvenliği mevzuatına aykırı hallerde uygulanacak idari yaptırımların ise TAEK mevzuatında düzenlendiği görülmüştür.

Uluslararası kuruluşların radyasyon kaynaklarına ilişkin yayınları incelenmiş, iyonlaştırıcı radyasyonun zararlı etkilerinden halkı ve çevreyi korumak amacıyla ülke mevzuatlarında bulunması tavsiye edilen temel kriterler, yaptırım çeşitleri ve yaptırımların uygulanma prosedürleri ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

Yapılan incelemeler ve diğer ülkelerin uygulamalarından yola çıkılarak radyasyon kaynaklarına ilişkin TAEK mevzuatında ve TCK’de yer alması gerektiği düşünülen öneriler geliştirilmiştir. 702 sayılı Nükleer Düzenleme Kurumunun Teşkilat ve Görevleri ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname kapsamında Nükleer Düzenleme Kurumunun yapılanması ve gerçekleştirilecek mevcut mevzuatın güncellenmesi sırasında, yapılan tez çalışmasında Türk mevzuatına ilişkin getirilen önerilerin faydalı olabileceği düşünülmektedir.

Radyasyon kaynaklarına ilişkin mevzuata aykırı durumlarda uygulanabilecek yaptırımlarla ilgili uluslararası kaynaklar ve tez çalışmasında incelenen ülkelerin uygulamaları, Türk mevzuatı ile karşılaştırıldığında ülkemiz uygulamasında yer alması gereken en büyük eksikliğin idari para cezaları olduğu ve caydırıcılık açısından mevzuata aykırı hallerde

idari para cezaları tesis edilmesinin radyasyon güvenliği sistemine büyük katkı sağlayacağı değerlendirilmiştir. Bu doğrultuda 2690 sayılı Kanuna idari para cezalarının eklenmesi için madde önerisi geliştirilmiş ve idari para cezalarının uygulanmasına ilişkin bir yönetmelik taslağı hazırlanmıştır.

Kişilerin ve çevrenin radyasyon güvenliğini sağlamak için gerek görülen hallerde, radyasyon kaynaklarının güvenliği ve radyoaktif kaynakların emniyetinin sağlanması için radyasyon kaynaklarına el koyulmasına uygulanmasına ilişkin madde önerisi getirilmiştir.

TAEK'ten faaliyet göstermek üzere lisans alan tüzel kişilerin mevzuata aykırı hareket ettiği hallerde Kurum tarafından verilen lisansın iptali ilgili hükmün Kanunda yer almasına ve radyasyon güvenliğini sağlamak hususunda zafiyet gösteren tüzel kişinin yetkili temsilcisinin de yaptırıma tabi tutulabilmesini teminen 2690 sayılı Kanun'a taslak madde önerisinde bulunulmuştur.

Hazırlanan madde önerileri ve yönetmelik taslağı Bölüm 7'de verilmektedir.

Çeşitli ülkelerde farklı yaptırımlar uygulamakta olmasına karşın incelenen ülkelerin birçoğunda yanlış ve yanıltıcı bilgi vermenin para cezası ve bazı durumlarda hapis cezası ile cezalandırıldığı belirlenmiştir. Bu doğrultudaki uluslararası düzenlemeler ile diğer ülkelerin mevzuatı ve düzenleyici kuruma tam ve doğru bilgi ve belge iletilmesinin önemi dikkate alınarak TAEK'e yanlış veya yanıltıcı bilgi veya belge sunulduğunun belirlenmesi durumunda verilen lisansın iptal edilmesine yönelik madde önerisi geliştirilmiştir.

TCK'nin 174 üncü maddesinde radyoaktif maddenin yetkisiz imali, ithal veya ihracı, taşınması, bulundurulması, satılması, satın alınması hallerinin cezalandırılmasının "sürekli hastalığa yol açıcı" ifadesine bağlanması nedeni ile suçun maddi unsurlarının oluşup oluşmadığının ortaya konulmasında sorun yaşanmakta ve maddeden beklenen caydırıcılığın elde edilemediği değerlendirilmektedir. Bu nedenle TCK'nin 174 üncü maddesinde değişiklik yapılmasına ilişkin getirilen öneriler, Bölüm 7.2'de verilmektedir.

TAEK'ten faaliyet göstermek üzere lisans alan tüzel kişilerin mevzuata aykırı hareket ettiği hallerde Kurum tarafından verilen lisansın iptalinin gerektiği değerlendirildiğinde radyasyon güvenliğini sağlamak hususunda zafiyet gösteren tüzel kişiye ilişkin yaptırım uygulanmakta ancak tüzel kişi yetkililerin şahıs olarak sorumlu tutulamaması nedeni ile söz konusu yaptırımlardan beklenen caydırıcılığın elde edilemediği değerlendirilmektedir. Kabahatler Kanunu'nda tüzel kişinin temsilcisi sıfatıyla hareket eden gerçek kişi hakkında da idarî yaptırım uygulanabileceği ifadesi göz önüne alınarak tüzel kişi ile birlikte tüzel kişinin yetkili temsilcisinin de yaptırıma tabi tutulabilmesini teminen 2690 sayılı Kanun'a taslak madde önerisinde bulunulmakta, getirilen öneri Bölüm 7.1'de verilmektedir.

Tez çalışmasının radyasyon kaynaklarına ilişkin temel terimleri ve yaptırım sisteminin temel ilkelerini incelemesi, Türkiye'de radyasyon kaynaklarına ilişkin mevzuata aykırı durumlarda uygulanan yaptırımları bir metinde toplanması ve bu konularda deneyimli diğer ülkelerin radyasyon kaynaklarına ilişkin mevzuata aykırı durumlarda uyguladığı yaptırımları incelemesi bakımından faydalı olabileceği düşünülmektedir. Geliştirilen önerilerin yürürlüğe konulması halinde daha etkin bir yaptırım mekanizması uygulanabileceği değerlendirilmektedir.

KAYNAK LİSTESİ

ACT No. 2006-686 of 13 June 2006 on Transparency and Security in the Nuclear Field, Fransa

Act On Protective Action Guidelines Against Radiation In The Natural Environment, Kore Cumhuriyeti

Act On Physical Protection And Radiological Emergency, Kore Cumhuriyeti

Act on the Regulation of Nuclear Source Material, Nuclear Fuel Material and Reactors, Act No. 166, Japonya

Anayasa Mahkemesi, 23/05/2001 tarihli, E. 2001/232. K.2001/89 sayılı kararı

Anayasa Mahkemesi, 5/3/2015 tarihli, E.2014/124, K.2015/24 sayılı kararı

Anayasa Mahkemesi 14/10/2015 tarihli, E.2015/94, K.2016/27 sayılı kararı

ARIKAN İsmail Hakkı, 2007, Çevresel Radyasyonun Canlılığın Sürdürülebilirliğine Etkileri Doktora Tezi, Ankara, s. 95-98

ARSLAN Mehmet, 2014, İdari Para Cezaları Yüksek Lisans Tezi, İstanbul

ASLAN, M. Yasin, 2010, Türk Hukukunda Tüzel Kişilerin Ceza Sorumluluğu, Ankara Barosu Dergisi, Yıl:68 Sayı:2010/2, Ankara

Atomic Energy Act Of 1954 As Amended Through P.L. 114-92, , Amerika Birleşik Devletleri

BEYGİRCİ Aslı, 2013

Code of Administrative Offences Of The Russian Federation, No. 195-Fz, Rusya

POIRIER Jean-Claude, 2015, CSNC Administrative Monetary Penalties, Joint Congress on Medical Imaging and Radiation Sciences, Canada (sunum)

Danıştay 6. Dairesi, 14/3/1979 tarihli, E.1978/1030, K.1979/592 sayılı kararı

Danıştay 10. Dairesi, 12.6.1984 tarihli, E. 1984/958, K. 1984/1262 sayılı kararı

Danıştay 10. Dairesi 6/5/2002 tarihli, 2001/4603 E. , 2002/1358 K. sayılı kararı

Danıştay 10. Dairesi 05/12/2003 tarihli ve 2002/521 Esas, K: 2003/477 sayılı kararı

Danıştay 13. Dairesi, 13/10/2008 tarihli ve 2007/9565 Esas, K: 2008/6764 sayılı kararı

DEMİRBAŞ Timur, 2016, Ceza Hukuku Genel Hükümler, Ankara

ERDİNÇ Burcu, 2012, İdari Yaptırımların Kavramsal Çerçevesi ve Cezai Yaptırımlarla Karşılaştırılması, Ankara Barosu Dergisi

DOĞAN Koray, 2014, Tehlike Suçu İle Zarar Suçu Arasındaki Suçların İçtimai Sorunu, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi Yıl: 5, Sayı: 16

EURATOM, 2013, COUNCIL DIRECTIVE 2013/59/EURATOM of 5 December 2013 Laying down basic safety standards for protection against the dangers arising from exposure to ionising radiation, and repealing Directives 89/618/Euratom, 90/641/Euratom, 96/29/Euratom, 97/43/Euratom and 2003/122/Euratom

GERÇEKER Nilgün, 2013, Küresel Felaket: Nükleer Terörizm, Uluslararası Hukuk Çerçevesine İlişkin Bir Değerlendirme, Savunma Bilimleri Dergisi, Sayı 1, s. 91-121

German Atomic Energy Act

German Criminal Code

GÖZLER Kemal, 2000, Türk Anayasa Hukuku, Ekin Yayınevi, Bursa

GÖZLER Kemal, KAPLAN Gürsel, 2015, İdare Hukuku Dersleri, Ekin Yayınevi, Bursa

GÜRBÜZ Mete, ERİN Abdullah, 2008, Değişen Mevzuat Çerçevesinde İdari Para Cezaları: Uygulama Esas ve Usulleri, Türk İdare Dergisi, Ankara

HAFIZOĞULLARI Zeki, 1996, Normatif Bir Yapı Olarak Ceza Hukuku Düzeni, Ankara

<http://www.oecd-neo.org/law/legislation> (Erişim tarihi: 01/08/2018)

http://www.taek.gov.tr/ogrenci/bolum1_02.html (Erişim tarihi: 31/08/2018)

<http://www.unscear.org/unscear/en/faq.html> , Last updated: Thursday, 14 September 2017 (Erişim tarihi: 01/08/2018)

IAEA, 2003, Handbook on Nuclear Law, Viyana

IAEA, 2004, Code Of Conduct On The Safety And Security Of Radioactive Sources, Viyana

IAEA, 2004, Regulatory Control of Radiation Source (Safety Guide No.GS-G-1.5), Viyana

IAEA, 2006, Fundamental Safety Principles (Safety Fundamentals No.SF-1), Viyana

IAEA, 2005, Regulations for the Safe Transport of Radioactive Material (Safety Requirements No. TS-R-1), Viyana

IAEA, 2007a, Safety Glossary: Terminology Used in Nuclear Safety and Radiation Protection, Viyana

IAEA, 2007b, Inspection of Radiation Sources and Regulatory Enforcement (IAEA-TECDOC-1526), Viyana

IAEA, 2014, Radiation Protection and Safety of Radiation Sources: International Basic Safety Standards (No.GSR part 3), Viyana

IAEA, 2016, Governmental, Legal and Regulatory Framework for Safety (No.GSR part 1)

ICRP, 2007, The 2007 Recommendations of International Commission on Radiological Protection, ICRP Publication 103, Oxford

ÖZAY İl Han, 1985, İdari Yaptırımlar: Kuramsal Bir Deneme, İstanbul

KAYA İbrahim, 2005, Terörle Mücadele ve Uluslararası Hukuk, Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu, Ankara

KIZILYAR AYATAR, Sema, 2013, Ceza Yaptırımı ile İdari Yaptırım Ayrımı, Journal of Yaşar University Cilt: 8

KOC AOĞLU, Dr. Necip Kağan, 2010, Nükleer Tesis İşletenin Hukuki Sorumluluğu, Ankara Barosu Dergisi

Korea Republic Criminal Act, Kore Cumhuriyeti

Korea Republic Nuclear Safety Act, Kore Cumhuriyeti

KURT, Hayrettin, 2014, İdari Yaptırımlara Karşı Güvenceler, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi

OTACI, Cengiz, KESKİN İbrahim, 2010, Türk Kabahatler Hukuku. 2.Baskı. Ankara

ÖZLÜER ÖZKAYA ILGIN, 2015, İdari Yaptırımların Özellikleri ve Çevre Kanunu, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi

Radioactive Substances Act 1993, İngiltere

Resmi Gazete, Nükleer Silahların Yayılmasının Önlenmesi Andlaşması, 28 Kasım 1978 tarihli ve 16823 sayılı, Ankara

Resmi Gazete, Radyasyon Güvenliği Tüzüğü, 7 Eylül 1985 tarihli ve 18861 sayılı, Ankara

Resmi Gazete, Nükleer Maddelerin Fiziksel Korunması Hakkında Sözleşme, 7 Ağustos 1986 tarihli ve 19188 sayılı, Ankara

Resmi Gazete, Gamma ve Elektron Demeti Işınlama Tesislerinin Güvenliği ve Lisanslanması Yönetmeliği, 18 Haziran 1994 tarihli ve 21964 sayılı, Ankara

Resmi Gazete, Tıpta Tedavi Amacıyla Kullanılan İyonlaştırıcı Radyasyon Kaynaklarını İçeren Tesislere Lisans Verilmesi Yönetmeliği, 21 Temmuz 1994 tarihli ve 21997 sayılı, Ankara

Resmi Gazete, Nükleer Güvenlik Sözleşmesi, 14 Ocak 1995 tarihli ve 22171 sayılı, Ankara

Resmi Gazete, Radyoaktif Madde Kullanımından Oluşan Atıklara İlişkin Yönetmelik, 2 Eylül 2004 tarihli ve 25571 sayılı, Ankara

Resmi Gazete, Endüstriyel Radyografide Radyasyondan Korunma ve Lisanslama Yönetmeliği, 8 Temmuz 2005 tarihli ve 25869, Ankara

Resmi Gazete, Yüksek Aktiviteli Kapalı Radyoaktif Kaynakların ve Sahipsiz Kaynakların

Kontrolü Yönetmeliği, 21 Mart 2009 tarihli ve 27176 sayılı, Ankara

Resmi Gazete, Çevre Kanununa Göre Verilecek İdarî Para Cezalarında İhlalin Tespiti ve Ceza Verilmesi ile Tahsili Hakkında Yönetmelik, 3 Nisan 2007 tarihli ve 26482 sayılı, Ankara

Resmi Gazete, Radyasyon Güvenliği Yönetmeliği, 24 Mart 2010 tarihli ve 23999 sayılı, Ankara

Resmi Gazete, Radyasyon Güvenliği Denetimleri ve Yaptırımları Yönetmeliği, 31 Temmuz 2010 tarihli ve 27658 sayılı, Ankara

Resmi Gazete, Kontrollü Alanlarda Çalışan Harici Görevlilerin İyonlaştırıcı Radyasyondan Kaynaklanabilecek Risklere Karşı Korunmasına Dair Yönetmelik, 18 Haziran 2011 tarihli ve 27968 sayılı, Ankara

Resmi Gazete, Nükleer Terörizmin Önlenmesine İlişkin Uluslararası Sözleşme, 8 Mayıs 2012 tarihli ve 28286 sayılı, Ankara

Resmi Gazete, Radyoaktif Atık Yönetimi Yönetmeliği, 9 Mart 2013 tarihli 28582 sayılı, Ankara

Resmi Gazete, 2015, Nükleer Maddelerin Fiziksel Korunması Sözleşmesinde Değişiklik, 24 Nisan 2015 tarihli ve 29336 sayılı, Ankara

Resmi Gazete, Nükleer Tesislerde Yönetim Sistemi Yönetmeliği, 8 Nisan 2017 tarihli ve 30032 sayılı, Ankara

SANCAKTAR, Oğuz, 2009, İdari Cezaların Yaptırımlar Teorisindeki Yeri ve Türk Hukukundaki Anayasal Temelleri, İdari Ceza Hukuku Sempozyumu, Seçkin Yayınevi, Ankara

STOIBER Carlton, BAER Alec, PELZER Norbert, TONHAUSER Wolfram, 2003, Handbook on Nuclear Law, IAEA, Viyana

TAEK, 2018, Türkiye’de Radyasyon Kaynakları 2017, Ankara

Terrorism Act 2006, İngiltere

The Criminal Code Of The Russian Federation No. 63-Fz

Türk Ceza Kanunu Madde Gerekçeleri

The Code of Laws of the United States of America, USNRC-Nükleer Düzenleme Kurumu Yaptırımlar Kılavuzu

TOROSLU Haluk, 2007, Ceza Müeyyidesi Yüksek Lisans Tezi, Ankara

YILMAZ Salih, 2015, Kitle İmha Silahları ve Silahsızlanma: Orta Doğu Örneği Yüksek Lisans Tezi, Ankara

ZANOBİNİ Guido, 1964, İdari Müeyyideler, Ankara

2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası

2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu

2690 sayılı Türkiye Atom Enerjisi Kurumu Kanunu

2872 sayılı Çevre Kanunu

4734 sayılı Kamu İhale Kanunu

5326 sayılı Kabahatler Kanunu

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu

702 sayılı Nükleer Düzenleme Kurumunun Teşkilat ve Görevleri ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname

703 sayılı Anayasada Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname

ETİK KURALLARA UYGUNLUK BEYANI

Uzmanlık tezi olarak sunduğum bu çalışmayı, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yol ve yardıma başvurmaksızın yazdığımı, yararlandığım eserlerin kaynak listesinde gösterilenlerden oluştuğunu, bunlardan her seferinde değinme yaparak yararlandığımı ve Atom Enerjisi Uzmanlığı Yönetmeliğine ve Atom Enerjisi Uzmanlığı Tez Hazırlama Kılavuzuna uygun olarak hazırladığımı belirtir ve bunu doğrularım.

Türkiye Atom Enerjisi Kurumu tarafından belli bir zamana bağlı olmaksızın, tezimle ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara katlanacağımı bildiririm.

20/09/2018

Zeynep Melissa SAVAŞ
ŞAHİN

ÖZGEÇMİŞ

1989 yılında Kanada Kingston’da doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini Antalya’da tamamladı. 2011 yılında Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesinden mezun oldu. 2013-2015 yılları arasında Ankara Barosuna kayıtlı avukat olarak çalışmasının ardından 2015 yılında Türkiye Atom Enerjisi Kurumunda, Atom Enerjisi Uzman Yardımcısı olarak göreve başladı. Halen Atom Enerjisi Uzman Yardımcısı olarak çalışmaktadır.